

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ Δελτίο

Α'
2007

ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΤΙΜΗ ΓΙΑ ΜΗ ΜΕΛΗ: 1 ΕΥΡΩ

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

Αγαπητοί Φίλοι,
Φέτος συμπληρώνονται 50 χρόνια
από την ίδρυση του Σωματίου μας το
1957, όταν μια μικρή ομάδα Φίλων αποφά-
σισε να δημιουργήσει έναν οργανισμό-συ-
μπαραστάτη του Μουσείου Μπενάκη.
Σε αυτή την κίνηση τούς ώθησαν οι ιδιαίτε-
ροι δεσμοί και η μεγάλη αγάπη τους για τον
ιδρυτή και τους ανθρώπους του Μουσείου.
Πρότυπό τους υπήρξαν τα αντίστοιχα
σωματεία Φίλων μουσείων του εξωτερικού.

Σήμερα, μετά από πέντε δεκαετίες, τα μέλη
των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη πλησι-
άζουν τα 1.600! Η προσφορά τους εκφρά-
ζεται μέσα από πολυάριθμες εκδηλώσεις
και δραστηριότητες, με τον ίδιο πάντα
ενθουσιασμό όπως των πρωτοπόρων του
1957. Εύχομαι το Σωματείο μας να συνεχί-
σει να μεγαλώνει, οι Φίλοι να στηρίζουν
διαρκώς με θέρμη τους σκοπούς του
Μουσείου και, βέβαια, να γιορτάσουν...
τα επόμενα 50 χρόνια!!

Λένα Χατζηπέτρου

Η σημαντική επέτειος των 50 χρόνων από την ίδρυση του Σωματείου των Φίλων εορτάζεται με σειρά εκδηλώσεων, κορυφαία των οποίων είναι η μεγάλη γιορτή της 4ης Ιουνίου, που διοργανώνεται στο νέο κτήριο της Πειραιώς, επτά ακριβώς χρόνια μετά τη λαμπρή αναγέννηση του Μουσείου το 2000. Το Ενημερωτικό Δελτίο δεν θα μπορούσε ασφαλώς να απουσιάζει από αυτή την εντελώς ξεχωριστή στιγμή στη ζωή του Σωματείου. Το πανηγυρικό τεύχος αφιερώνεται στο σύνολό του σχεδόν σε μια αναδρομή στις σημαντικότερες πτυχές της πορείας των Φίλων από το 1957 έως σήμερα: παρουσιάζονται η ίδρυση και η οργάνωση, τα μέλη, η διοίκηση, η προσφορά προς το Μουσείο και προς τρίτους, οι εκδόσεις των Φίλων, οι ποικίλες εκδηλώσεις, οι μαθητικοί διαγωνισμοί σχεδίου.

Τα κείμενα συνετάγησαν από τον υπογράφο-ντα κατόπιν επισταμένης έρευνας στα αρχεία των Φίλων και του Μουσείου Μπενάκη. Για την ενότητα που αναφέρεται στην ίδρυση του Πωλητηρίου σημαντική υπήρξε η συμβολή της Προέδρου του Σωματείου, κ. Λένας Χατζηπέτρου.

Ευχαριστούμε τις Φωτογραφικές Υπηρεσίες, το Τμήμα Τεκμηρίωσης, το Φωτογραφικό Αρχείο και τα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη, καθώς και τους οικείους των εκλιπόντων ιδρυτικών μελών και Προέδρων του Δ.Σ. για την πρόθυμη παραχώρηση υλικού· επίσης, τις κ. Άρτεμη Κορτέση, Έττα Παρασχάκη, Δέσποινα Γερούλάνου και Ελίζα Παπαδοπούλου, που μοιράστηκαν μαζί μας τις αναμνήσεις τους από τη ζωή του Μουσείου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στην κ. Έλλη Σολωμονίδου-Μπαλάνου για την παραχώρηση του σχεδίου του εξωφύλλου, το οποίο φιλοτέχνησε ειδικά για τα 50 χρόνια των Φίλων.

Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

Το παρόν επετειακό τεύχος του Ενημερωτικού Δελτίου εκδόθηκε με την ευγενική χορηγία της
Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Στις 20 Μαΐου 1957 ο Αλέξανδρος Τσάτσος συγκάλεσε άτυπο Διοικητικό Συμβούλιο στο κτήριο του Μουσείου Μπενάκη (Κουμπάρη 1), προκειμένου να ανακοινώσει την απόφαση υπ' αριθ. 5404/57 του Πρωτοδικείου Αθηνών, με την οποία αναγνώριζε το Καταστατικό του εν Αθήναις Σωματείου «Οι Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη», καθώς και τη δημοσίευση της απόφασης ίδρυσης στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ* της 7ης Μαΐου 1957. Η αρχή είχε μόλις γίνει: ένας νέος οργανισμός είχε γεννηθεί δίπλα στο νεαρό Μουσείο των 26 χρόνων, για να το στηρίξει και να του παραστέκεται όποτε αυτό το ζητούσε και όσο εκείνος θα μπορούσε.

Σε αυτή την πρώτη συνεδρία τέθηκαν οι βάσεις για τη δυναμική εκκίνηση του νέου φορέα: συγκροτήθηκε σε σώμα (με μία λευκή ψήφο!) το Διοικητικό Συμβούλιο, εγκρίθηκαν τα επίτιμα μέλη, καθορίστηκε το ύψος της ετήσιας συνδρομής (100δρχ.), η μορφή της σφραγίδας («ορθογώνιος, φέρουσα εις το αριστερόν μέρος αυτής το μονόγραμμα του Μουσείου Μπενάκη και δεξιά τον τίτλον «Οι Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη») και της αίτησης νέων μελών, αποφασίστηκε η συμμετοχή στο φιλολογικό μνημόσυνο του Αντώνη Μπενάκη με εισήγηση του Προέδρου και του μέλους Ευάγγελου Παπανούτσου, ενώ έγινε και προκαταρκτική συζήτηση για τη σύνταξη Κανονισμού Λειτουργίας.

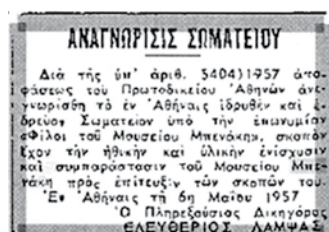
Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτήσαν τα εξής ιδρυτικά μέλη:

Αλέξανδρος Τσάτσος (Πρόεδρος)
Βιοργίνια Ζάννα (Α' Αντιπρόεδρος)
Ελένη Ευκλείδη (Β' Αντιπρόεδρος)
Γεώργιος Σπέντσας (Γενικός Γραμματέας)
Αναστάσιος Κανελλόπουλος (Ταμίας)
Ρένα Ανδρεάδη
Ιωάννης Γερούλάνος
Βίκτωρ Μελάς
Μανόλης Χατζηδάκης (εκπρόσωπος του Μουσείου Μπενάκη).

Αρχείο ΦΜΜ

Η απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών 5404/57

Η δημοσίευση της απόφασης του Πρωτοδικείου στην εφημερίδα «Το Βήμα» (7/5/1957)

Η σφραγίδα του 1957

Αρχείο ΦΜΜ

Αλέξανδρος Τσάτσος

Ιστορικά Αρχεία ΜΜ

Βιργινία Ζάννα

Αρχείο ΦΜΜ

Γεώργιος Σπέντσας

Αρχείο ΦΜΜ

Αναστάσιος Κανελλόπουλος

Τα νομικά ζητήματα της σύστασης ανέλαβε ο δικηγόρος (και εκ των ιδρυτικών μελών) Παναγιώτης Νέζος, ο οποίος συνέταξε (μαζί με τον επίσης ευγενώς προσφερθέντα Ελ. Λάμπια) το Καταστατικό. Τη λογιστική εργασία διεκπεραίωσε αφιλοκερδώς ο Κωνσταντίνος Ζαφειράκης, προϊστάμενος των οικονομικών υπηρεσιών της Α.Γ.Ε.Τ. Ο πρώτος προϋπολογισμός, που εγκρίθηκε στην επόμενη σύγκληση του Δ.Σ. (27/6/57), προέβλεπε 10.000 δρχ. από τη συνδρομή 100 μελών και επιπλέον έσοδα 90.000 δρχ. από δωρεές, εκδηλώσεις, έκτακτες εισφορές. Τα έξοδα προϋπολογίστηκαν στις 100.000 δρχ., προοριζόμενες για την αγορά έργων τέχνης, βιβλίων, εξοπλισμού του Μουσείου. Το ύψος των μελλοντικών δωρεών δεν ήταν αυθαίρετο: ήδη πριν από τη σύσταση του Σωματείου είχαν συγκεντρωθεί 2.100 δρχ., ενώ μέσα σε λίγους μήνες (ως το τέλος του 1957) ανήλθαν σε 20.390 δρχ., ποσό σημαντικό για την εποχή εκείνη.

Το ύψος της συνδρομής παρέμεινε σταθερό για μία δεκαετία. Μόλις το 1968 διπλασιάστηκε (200 δρχ.), τακτική που ακολουθήθηκε και κατά την επόμενη δεκαετία. Παρακολουθώντας τη γενικότερη αύξηση του κόστους ζωής στη χώρα, η ετήσια συνδρομή σημείωσε ταχύτατη άνοδο στη συνέχεια: από 400 δρχ. το 1978 έφτασε τις 800 το 1982, τις 2.000 το 1985, τις 6.000 το 1991 και τις 8.000 δρχ. το 1995. Για την καταβολή της τις πρώτες δεκαετίες δεν μεριμνούσαν τα μέλη, αλλά το Σωματείο: ειδικός εισπράκτορας (στην αρχή ο κλητήρας του Μουσείου Δημ. Γούναρης, στη συνέχεια ο Κ. Κολοκυθάς, μετά το 1960 ο Κ. Φιορεβάντης, το 1973 αναφέρεται η Ιωάννα Ιατρού) ήταν επιφορτισμένος με τη μετάβαση στην οικία κάθε μέλους και την παραλαβή των χρημάτων. Η όλη συναλλαγή γινόταν βεβαίως με το αζημίωτο: τα πρώτα χρόνια το Συμβούλιο έδινε μικρή αποζημίωση, ενώ τον Οκτώβριο του 1960 ορίστηκε ποσοστό 15% επί των εισπράξεων!

Με εισήγηση του Προέδρου Αλ. Τσάτσου παραγγέλθηκαν ταυτότητες των μελών το Φεβρουάριο του 1958, με πρότυπο εκείνες του Βασιλικού Ναυτικού Ομίλου Ελλάδος. Με ευθύ-

νη του Ταμία Αν. Κανελλόπουλου εκτυπώθηκαν ταχύτατα και στις αρχές του επόμενου μηνός αποστάλθηκαν στα μέλη. Το 2000 οι ως τότε χάρτινες ταυτότητες με πολυετή διάρκεια εκσυγχρονίστηκαν, προσαρμοζόμενες στη μορφή της πλαστικής κάρτας με ανανέωση κατ' έτος.

Η πρώτη Γενική Συνέλευση πραγματοποιήθηκε στις 28 Μαρτίου 1958. Είχε προηγηθεί έκτακτη Συνέλευση τον Αύγουστο του 1957 με μόνο θέμα την εκλογή Εξελεγκτικής Επιτροπής. Οι αναδειχθέντες, Εμμανουήλ Βουρέκας και Μιχαήλ Γούτος, επρόκειτο να παραμείνουν στη θέση αυτή (ύστερα από διαρκή επανεκλογή) ως το 1984 και –με εξαίρεση την περίοδο 1980-1982– ως το 1986 αντιστοίχως. Στην τακτική Γεν. Συνέλευση ανακοινώθηκαν οι ως τότε ενέργειες του Δ.Σ., αλλά και η άμεση ανταπόκριση της Διοίκησης του Μουσείου στην αναγγελία της ίδρυσης του Σωματείου. Στα μέλη εκχωρήθηκε το δικαίωμα δωρεάν εισόδου στο Μουσείο, έκπτωση 20% στις εκδόσεις (εκτός του περίφημου λευκώματος των Εθνικών Ενδυμασιών), η χρήση της Βιβλιοθήκης ύστερα από συνεννόηση με τη Διεύθυνση, ενώ αποφασίστηκε και η αποστολή στο μέλλον προσχλήσεων σε τιμητικές εκδηλώσεις και στα εγκαίνια εκθέσεων που θα διοργάνωνε το Μουσείο. Ακόμη, η Διοίκηση θα διέθετε στο εξής χώρο στο κτήριο της Κουμπάρη για συνεδριάσεις του Δ.Σ., τις Γενικές Συνελεύσεις, διαλέξεις, συγκεντρώσεις των Φίλων. Έτσι, οι τακτικές και οι έκτακτες Γεν. Συνελεύσεις κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες γίνονταν στην ευρύχωρη Βιβλιοθήκη, στην αίθουσα εκδηλώσεων της πτέρυγας Δεκόξη-Βούρου ή στο Κυλικείο, συνοδεύονταν δε (από το 1965 ως το 1978) από διάλεξη, που πραγματοποιούσαν επιφανείς ομιλητές (Κ.Θ. Δημαράς, Σ. Αντωνιάδη, Τ. Μαργαριτώφ, Μ. Χατζηδάκης, Π. Μυλωνάς) μετά το πέρας της. Η θεαματική αύξηση των μελών κατέστησε ανέφικτη τη διοργάνωση στους διαθέσιμους ως τότε χώρους του Μουσείου. Οι Συνελεύσεις μεταφέρθηκαν σε αίθουσες ξενοδοχείων ως το 2006, οπότε επανήλθαν στο φιλόξενο κτήριο της Κουμπάρη και στη ζεστή ατμόσφαιρα του Κυλικείου του.

Αρχείο ΦΜΜ

Ρένα Ανδρεάδη

Αρχείο ΦΜΜ

Ιωάννης Γερούλανος

Αρχείο ΦΜΜ

Μανόλης Χατζηδάκης

Αρχείο ΦΜΜ

Βίκτωρ Μελάς

ΤΑ ΜΕΛΗ

Η δυναμική ανάπτυξη των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη προδιαγράφηκε σχεδόν από την ώρα της ίδρυσής τους. Μέσα σε μία δεκαετία τα μέλη δεκαπλασιάστηκαν, ξεκινώντας από τις τρεις δεκάδες των ιδρυτών και φτάνοντας σχεδόν τις τρεις εκατοντάδες. Εξ άλλου, στις μέρες μας αποτελούν το πολυπληθέστερο σωματείο Φίλων της χώρας, με δυναμική, πολυεπίπεδη παρουσία εντός και εκτός του Μουσείου που στηρίζουν.

Ιστορικά Αρχεία ΜΜ

Μιχαήλ Γούτος

Ιστορικά Αρχεία ΜΜ

Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου

Τα 32 πρόσωπα που υπέγραψαν το πρακτικό ίδρυσης του νέου Σωματείου ήταν οι εξής: Ρένα Στρ. Ανδρεάδη, Λιλή Αρλιώτη, Αικατερίνη Βενιζέλου, Πηνελόπη Ν. Βλάχκαλη, Εμμανουήλ Βουρέκας, Μιχαήλ Γούτος, Ελένη Ευκλείδη, Βιργινία Αλ. Ζάννα, Καίτη Ιακωβίδου, Αναστάσιος Κανελλόπουλος, Παύλος Κανελλόπουλος, Λένα Κανελλοπούλου, Αικατερίνη Κατερινοπούλου, Λένα Α. Κοριζή, Σοφία Μαυρογορδάτου, Βίκτωρ Μελάς, Βασίλειος Μόστρας, Παναγιώτης Νέζος, Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου, Ελένη Α. Ποταμιάνου, Λένα Σαββίδη, Λένα Σαμαρά, Μαριάνθη Σίμου, Νίτα Σινιόσογλου, Μαρία Γ. Σπέντσα, Γεώργιος Σπέντσα, Σπύρος Σπυρίδης, Ηλέκτρα Στουδίτου-Σπυρίδη, Χρήστος Τσάλτας, Αλέξανδρος Γ. Τσάτσος, Μανόλης Χατζηδάκης, Robert Maxwell.

Από τις πρώτες ενέργειες στις οποίες προέβη το αρτισύστατο Διοικητικό Συμβούλιο ήταν η σύνταξη εντύπου αιτήσεως εγγραφής νέου μέλους (Μάιος 1957), η κατάρτιση καταλόγου όσων ενδεχομένως θα ενδιαφέρονταν να εγγραφούν από τις Ελ. Ευκλείδη και Ρ. Ανδρεάδη (προς έγκριση και συμπλήρωση από τα υπόλοιπα μέλη του Δ.Σ.) και η αποστολή προσκλήσεων σε αυτούς μαζί με το Καταστατικό, την παρουσίαση των σκοπών και το έντυπο της αιτήσεως (Σεπτέμβριος 1957). Αμέσως στάλθηκαν 380 επιστολές, στις οποίες ανταποκρίθηκαν κατ' αρχάς 98. Έτσι, πριν κλείσει το έτος, τα τακτικά μέλη ανέρχονταν σε 130. Η συνεχής -σχεδόν ανά μήνα- έγκριση νέων μελών οδήγησε σε ταχύτατη αύξηση του δυναμικού: στο τέλος του 1958 οι Φίλοι έφταναν ήδη τους 231. Η ανοδική πορεία συνεχίστηκε σχεδόν αταλάντευτη: το δέκατο έτος (1967) το Σωματείο αριθμούσε 292 μέλη, το 1977 αυτά ανήλθαν σε 471, το 1987 πλησίαζαν τα 900, το 1997 τα 720, και σήμερα, 50 χρόνια μετά, τα 1.600!

Η κάμψη του 1997 ήταν απολύτως αναμενόμενη: είχαν προηγηθεί επτά σχεδόν χρόνια αδυναμίας επαφής του κοινού με τις συλλογές του Μουσείου λόγω των εργασιών επέκτασης και συγχρόνως η συστηματική εκκαθάριση του καταλόγου από τα ανενεργά ή απελθόντα μέλη. Οι διαγραφές άλλωστε των... ασυνεπών είχαν ξεκινήσει πολύ νωρίτερα: το 1963 ανακοινώθηκε για πρώτη φορά σε Γενική Συνέλευση η διαγραφή τριών μελών λόγω μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεών τους. Πολύ γρήγορα το Μουσείο -και μαζί οι Φίλοι του- επανήλθαν δριμύτεροι. Λίγο μετά τη νέα αρχή του 2000, η λαμπερή εικόνα του Μουσείου και των παραρτημάτων του και η ριζική αναδιοργάνωση του Σωματείου οδήγησαν σε... παλιρροϊκό κύμα, με την αθρόα κατ' έτος κατάθεση αιτήσεων νέων μελών.

Ως την τελευταία αναθεώρηση του Καταστατικού το 2002 τα μέλη διακρίνονταν σε τέσσερις κατηγορίες: εκτός από τα τακτικά και τα αντεπιστέλλοντα (μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού), προβλέπονταν δόκιμα μέλη (όλοι οι νεοεισερχόμενοι στο Σωματείο παρέμεναν σε αυτή την κατηγορία για δύο έτη, χωρίς δικαίωμα ψήφου και με υποχρέωση καταβολής μόνο του μισού της τακτικής συνδρομής) και τέλος επίτιμα.

Αμέσως μετά τη συγκρότηση του πρώτου Διοικητικού Συμβουλίου κατά τη συνάντηση της 20ής Μαΐου 1957, οι παριστάμενοι εξέλεξαν ομοφώνως πέντε επίτιμα μέλη, βά-

Ελένη Ποταμιάνου

σει της σχετικής πρόνοιας του Καταστατικού που μόλις είχε εγκριθεί από το Πρωτοδικείο: «Επίτιμα μέλη ανακηρύσσονται από του Συμβουλίου, τη προτάσει τριών μελών αυτού, πρόσωπα άτινα έχουν ή ήθελον συνδράμει, ηθικώς ή υλικώς, όλως εξαιρετικώς το έργο του Σωματείου ή απ' ευθείας το Μουσείον Μπενάκη». Την ιδιότητα αυτή αναγνώρισαν στους εξής: Μαρίνα Λάππα-Διομήδους, Ελένη Αντ. Μπενάκη, Δημήτριο Σισιλιάνο, Ελένη Αντ. Σταθάτου, Αγγελική Πλάτ. Χατζημιχάλη. Λίγους μήνες αργότερα, το Μάρτιο του 1958, εγκρίνονται έξι ακόμη επίτιμα μέλη: Ειρήνη Καλλιγά, Αριστείδης Κυριακίδης, Εμμανουήλ Μπενάκης, Κωνσταντίνος Μπενάκης, Βιργινία Ρωμάνου-Τομπάζη, Αργήνη Σαλβάγου, σε μια προσπάθεια να τιμηθούν τα μέλη της οικογένειας του ιδρυτή (στην οποία ανήκουν όλοι εκτός του Αρ. Κυριακίδη, Προέδρου την εποχή αυτή της Διοικούσας Επιτροπής), που είχαν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο συμβάλει στη διαμόρφωση του Μουσείου.

Την ιδιότητα του επίτιμου μέλους αξιώθηκαν πολύ λίγα πρόσωπα καθ' όλη την πορεία του Σωματείου, κυρίως παλαιοί Πρόεδροι του Δ.Σ. (όπως οι: Ανδρ. Βουρλούμης, Σ. Δοανίδου, Στ. Δούκας και Αλ. Τσάτσος το 1982), η σύζυγος του εκλιπόντος Προέδρου του Μουσείου Χριστίνα Κυριακίδη (1968), ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Τσάτσος (1982, τακτικό ως τότε μέλος), η στυλοβάτης του Μουσείου επί τέσσερις δεκαετίες Μαρία Αποστολοπούλου (1987).

Τα επίτιμα μέλη σήμερα ανέρχονται σε εννέα: ο Διευθυντής Άγγελος Δεληβορριάς, τα ιδρυτικά μέλη Λένα Σαββίδη, Λένα Σαμαρά και Μαρία Σπέντσα, οι δωρητές Βασίλειος Βιτσαξής, Πηνελόπη Δάμπαση και Ευστάθιος Φινόπουλος, η επί πολλά χρόνια συνεργάτης του Μουσείου Βασιλική Μιχαλοπούλου, ο παλαιός Πρόεδρος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Φίλων Μουσείων, πρέσβυς ε.τ. Αριστοτέλης Φρυδάς.

Λένα Σαμαρά

Μανόλης Χατζηδάκης

Αρχείο ΜΜ

Άγγελος Δεληβορριάς

Μαρία Σπέντσα

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Πρωτεύοντα ρόλο στη ζωή του Σωματείου παίζουν, όπως είναι φυσικό, η διοικητική του αρχή (το Διοικητικό Συμβούλιο) και η γραμματεία του, με διακριτούς ρόλους, αλλά στενή μεταξύ τους συνεργασία. Το πρώτο είναι υπεύθυνο για τη λήψη των αποφάσεων, τη συνεννόηση με τη Διοίκηση του Μουσείου, το γενικό συντονισμό, τη διοργάνωση των εκδηλώσεων, το πρόγραμμα χορηγιών, την κίνηση των μελών. Η δεύτερη αναλαμβάνει την εκτέλεση των περισσότερων αποφάσεων, την επαφή με τα μέλη και με τους τρίτους, την καθημερινή λειτουργία του γραφείου.

Ο υπόγειος χώρος του κεντρικού κτηρίου, όπου στεγαζόταν το γραφείο των Φίλων ως το 1992

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Καθώς το Καταστατικό ως την πρώτη αναθεώρηση (του 1973) επέτρεπε την επανεκλογή των μελών του Δ.Σ., και παρά το γεγονός ότι εξ αρχής ορίστηκε με κλήρωση (σύμφωνα με τη σχετική πρόβλεψη του Καταστατικού) η σειρά με την οποία θα αποχωρούσαν, η σύσταση του Συμβουλίου παρέμεινε αμετάβλητη κατά τα τέσσερα πρώτα χρόνια. Την παραίτηση του Γεωργίου Σπέντσα λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων το 1961 ακολούθησε η εκλογή του Βασιλείου Μόστρα και η ανάληψη του Ταμείου από τον Ιωάννη Γερούλανο. Με τη σύνθεση αυτή διατηρήθηκε το Συμβούλιο για επτά ακόμη χρόνια, με συνεχή ανανέωση της θητείας των απερχομένων στις Γενικές Συνελεύσεις. Ο θάνατος του Β. Μόστρα το 1968 και η αποχώρηση του Βίκτωρος Μελά λόγω φόρτου εργασίας δημιούργησαν δύο κενές θέσεις, τις οποίες κατέλαβαν κατόπιν ψηφοφορίας οι Λουκάς Μπενάκης και Μαρία Κονταρέλλη. Τη σταθερότητα της δομής του Δ.Σ. ανέτρεψε η τροποποίηση του σχετικού άρθρου του Καταστατικού το 1971, η οποία καθιστούσε υποχρεωτική την παραμονή εκτός Συμβουλίου για

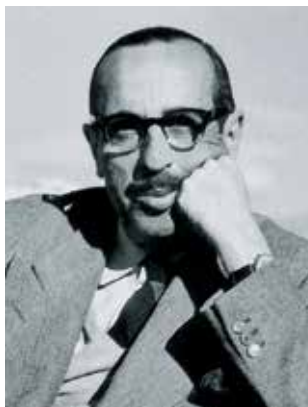
ένα τουλάχιστον χρόνο των αποχωρούντων μελών του. Αν και για τυπικούς λόγους δεν εγκρίθηκε από τις κρατικές αρχές παρά το 1973, στην πράξη ίσχυσε ήδη από το έτος εκείνο, καθώς οι απερχόμενοι Αλ. Τσάτσος, Ελ. Ευκλείδη και Λ. Μπενάκης δήλωσαν ότι δεν επιθυμούσαν να είναι και πάλι υποψήφιοι. Την προεδρία ανέλαβε ο νεοεκλεγείς Αλέξανδρος Αργυρόπουλος, ενώ η προσφορά της Ελένης Ευκλείδη προς τους Φίλους και προς το Μουσείο αναγνωρίστηκε με την εκλογή της ως επίτιμης Προέδρου, διάκριση που ουδέποτε άλλοτε απονεμήθηκε στην ιστορία του Σωματείου. Τη δυνατότητα επανεκλογής για δεύτερη συνεχόμενη τριετία έδωσε η τροποποίηση του Καταστατικού το 2002, καθιστώντας ευκολότερο το έργο του Δ.Σ. με την παραμονή έμπειρων μελών για μεγαλύτερο διάστημα.

Κατά τις πέντε δεκαετίες που πέρασαν από την ίδρυση των Φίλων, περισσότερα από 85 πρόσωπα εξελέγησαν μέλη του Συμβουλίου του, προσφέροντας πάσης φύσεως βοήθεια στο Σωματείο και στο Μουσείο. [Στον κατάλογο που ακολουθεί υιοθετείται αλφαβητική και όχι χρονο-

Αρχείο ΦΜΜ

Β. Μóstρας

Αρχείο ΦΜΜ

Α. Μπενάκης

Αρχείο ΦΜΜ

Σ. Δοανίδου

Αρχείο ΦΜΜ

Στ. Κνιθάκης

λογική σειρά. Για τη θέση στο Δ.Σ. χρησιμοποιούνται οι εξής συντομογραφίες: Π=Πρόεδρος, Α=Α' Αντιπρόεδρος, Β=Β' Αντιπρόεδρος, Γ=Γενικός Γραμματεύς, Τ=Ταμίας, Μ=Μέλος]:

Κατερίνα Αγραφιώτη (Μ2007-08), Νίνα-Μαρία Αθανάσογλου (Μ1975-76), Ρένα Ανδρεάδη (Μ1957-73, Β1974-77), Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος (Μ1995-98, Γ2001-2007), Αλέξανδρος Αργυρόπουλος (Π1971-74), Παύλος Βαλασάκης (Τ1983-84, Μ1992-94), Ανθή Βαλσαμάκη (Μ1993-94, Γ1994-96, Μ1997-2000 και 2003-07, Γ2007-08), Παύλος Βασδέκης (Μ1987-88, Τ1988-90), Νίκος Βασιλάτος (Μ1991-94 και 1997-99, Π1999-2000, Μ2001-02, Α2002-07), Ντόρα Βασιλικού (Μ1985-86, Β1986-87, Α1987-88), Απόστολος Βερβέρογλου (Τ2005-08), Διονύσης Βλαχόπουλος (Μ2005-06, Β2006-07, Α2007-08), Γεώργιος-Αντώνιος Βορλόου (Μ2002-04, Τ2004-05), Ανδρέας Βουρλούμης (Μ1974-76, Α1976-77 και 1979-80, Π1980-82), Ιωάννης Γερουλάνος (Μ1957-61, Γ1961-73), Δέσποινα Γερουλάνου (Μ1990-91, Τ1991-93), Μαργλένα Γεωργιάδη (Μ2000-2003), Μαίρη Γιαννουλάτου (Μ1978-80), Ιωάννης Γρηγοριάδης (Τ1993-94, Π1994-96, Α1999-2002), Σοφίκα Δοανίδου (Π1977-80), Μαρία Δοξιάδη (Μ1984-85, Τ1985-87, Μ1994-96), Στέφανος Δούκας (Π1974-77, Β1978), Λουκία Δρούλια (Μ1982-84, Β1984-85), Λίζα Έβερετ (Μ2001-04), Ελένη Ευκλείδη (Β1957-71), Βιργινία Ζάννα (Α1957-72, Β1973-74, Α1974-76), Έφη Καλλιγά (Τ2002-04, Μ2004-05), Ανδρέας Καλλιγάς (Μ1982-83, Γ1983-85, Μ1992-95), Παύλος Καλλιγάς (Μ1988-90, Τ1990-91), Αναστάσιος Κανελλόπουλος (Τ1957-72), Σάρα Καρούζου (Μ1977-80), Κωνσταντίνος Κασιμπας (Μ1977-78), Στέλιος Κνιθάκης (Τ1983-84, Α1984-85, Π1985-86), Μαρία Κονταρέλλη (Μ1968-73), Καίτη Κόντου (Γ1996-99, Μ2000-01, Β2001-06), Αλίκη Κορομηλά (Μ1980-82, Β1982-83), Κατερίνα Κορρέ (Μ1984-86, Α1986-87, Μ1988-89, Α1989-90, Π1990-91, Μ1995-98), Αλκης Κο-

τζάμπας (Μ1981-83, Β1983-84), Αλίκη Κουλουβάτου (Μ1989-90, Β1990-91, Α1991-92, Μ1994-97), Ιωάννης Κωνσταντινίδης (Μ1999-2000, Τ2000-02), Ιωάννης Κωστόπουλος (Μ1975-77, Β1977-78), Φανή Λαμπαδαρίου (Μ1971-75 και 1976-77, Α1977-79), Λένα Λεβίδη (Τ1997-2000), Μάρω Λιναρδάτου (Μ1983-84), Νέλλη Μαλικοπούλου (Μ1978-81), Πάνος Μανιάς (Μ2006-07, Β2007-08), Μαρία Μαντζούνη (Μ1984-85, Β1985-86), Δήμος Μαντζούνης (Μ1978-79, Τ1979-81), Φωφώ Μανριζίου (Μ1981-82, Α1982-84), Αμαλία Μεγαπάνου (Γ1975-78, 1981-82, Μ1982-83), Βίκτωρ Μελάς (Μ1957-68), Δημήτριος Μελάς (Μ1971, Τ1971-74 και 1976-79), Νένα Μιχελάκη (Μ1980-82, Γ1982-83), Βασίλειος Μόστρας (Μ1961-68), Λίνος Γ. Μπενάκης (Μ1996-97, Β1997-98, Α1998-99, Μ2000-01, Π2001-06), Λουκάς Μπενάκης (Μ1968-71), Δημήτριος Μπίτσιος (Μ1974-76), Παύλος Μυλωνάς (Μ1977-78), Λίλα Ντε Τσάβες (Μ1986-89, Α1992-93, Β1993-94, Α1994-95, Μ1998-99, Β1999-2000, Π2000-01), Ανδρέας Παντελάκης (Μ1988-91), Αργίνη Παπαδοπούλου (Μ1972-75), Ντόρη Παπαστράτου (Μ1972-73, Γ1973-75), Παναγιώτης Παπατσώνης (Β1971-72, Α1972-74), Μάνος Παυλίδης (Μ1989-92), Ευδοκία Παυλώφ (Γ1989-92, Α1993-94, Μ1998-99, Γ1999-2001), Ιωάννης Πεσμαζόγλου (Μ1986-88, Α1988-89, Β1991-93, Π1993-94, Β1995-97, Α1997-98), Κάρολος Πολίτης (Μ1976-77), Νίκος Ρωκ-Μελάς (Μ1979-80, Β1980-81, Α1981-82 και 1985-86, Π1986-88), Αλέξανδρος Ρωμάνος (Μ1973-74, Τ1974-76, Μ1980-81, 1981-83), Αλέξανδρος Σαμαράς (Γ1978-81, Μ1983-86), Αγγελική Σβορώνου (Μ1983-84), Μαρία Σινούρη (Μ1991-92, Γ1992-94), Άρτεμις Σκουμπορηδή (Μ1999-2002, 2004-08), Γεώργιος Σπέντσας (Γ1957-61, Π1982-85), Ελένη Στρατήγη (Μ1976-79), Ιωάννα Στράτου (Μ1979-80, Α1980-81, Β1981-82 και 1987-90), Αλέξανδρος Τομπάκης (Μ2007-08), Κωνσταντίνος Τσαμαδός (Μ1986-87, Γ1987-88, Π1988-89, Α1990-91, Π1991-93 και 1996-99), Αλέξανδρος Τσάτσος

Αρχείο ΦΜΜ

Ν. Ρωκ-Μελάς

Αρχείο ΦΜΜ

Α. Χατζηπέτρου

Αρχείο ΦΜΜ

Κ. Κορρέ

Αρχείο ΦΜΜ

Κ. Τσαμαδός

Αρχείο ΦΜΜ

Ι. Πεσμαζόγλου

Αρχείο ΦΜΜ

Ι. Γρηγοριάδης

Αρχείο ΦΜΜ

Ν. Βασιλάτος

Αρχείο ΦΜΜ

Α. Ντε Τσάβες

(Π1957-71), Ρωξάνη Τσιμπιροπούλου (Μ2006-08), Ιωάννα Φωκά (Μ1990-93), Μάνος Χαριτάτος (Β1998-99, Μ1999-2001), Αλέξανδρος Χαρτ-Σούτζος (Τ1985-88, Β1994-95, Α1995-97), Μανόλης Χατζηδάκης (Μ1957-73), Λένα Χατζηπέτρου (Μ1987-88, Γ1988-89, Π1989-90, Μ1994-95, Τ1995-97, Μ2002-06, Π2006-08), Μαρία Χωραφά (Τ1994-95).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Κατά τους πρώτους μήνες της ύπαρξης του Σωματείου χρέη γραμματέως του Συμβουλίου εκτελούσε η (μετέπειτα Πρόεδρος του!) Σοφίκα Δοανίδου, γραμματέας ως τότε του Σώματος Ελληνίδων Οδηγών. Την πρόταση τής είχε κάνει, σύμφωνα με μαρτυρία της ίδιας, η Έφορος του Σ.Ε.Ο. και μέλος του Δ.Σ. των Φίλων Βιργινία Ζάννα.

Όταν το Φεβρουάριο του 1958 έγινε φανερό ότι δεν ήταν πλέον δυνατόν να αντιμετωπίζονται όλα τα προβλήματα της καθημερινότητας με εθελοντική προσφορά εργασίας, ο Πρόεδρος Αλ. Τσάτσος πρότεινε στο Δ.Σ. να ανατεθεί «στην κυρίαν Μαρίαν Τηλεμάχου Αποστολοπούλου το έργο της διεκπεραιώσεως της εργασίας της Γραμματείας», με μηνιαία αποζημίωση 500 δρχ. και έναρξη από... 25 Ιανουαρίου. Εντεταγμένη στο προσωπικό του Μουσείου από το 1948, ιδιαίτερη γραμματέας του Αντώνη Μπενάκη από το 1950 ως το 1954 και υπεύθυνη της Γραμματείας του Μουσείου ως τη συνταξιοδότησή της το 1985, η Μαρία Αποστολοπούλου παρέμεινε γραμματέας των Φίλων από τις αρχές του 1958 ως το 1983 και ειδική γραμματέας του Δ.Σ. ως την οριστική αποχώρησή της το 1987. Η σχεδόν μόνιμη παρουσία της στο κτήριο της Κουμπάρη, η εις βάθος γνώση όλων των θεμάτων του Μουσείου και των Φίλων, η προσωπική και άμεση επαφή της με όλα τα μέλη την καθιστούσαν πραγματικό στυλοβάτη του Σωματείου, με αρμοδιότητες πολύ ευρύτερες από αυτές που τυπικώς της είχαν ανατεθεί, πάντοτε πρόθυμη να προσφέρει συμβουλές, βοήθεια, χρήσιμες υποδείξεις στις νεαρές γραμματείς που την διαδέχθηκαν. Αναγνώριση της συμβολής της υπήρξε η ανακήρυξή της ως επίτιμου μέλους το 1987 και η εις μνήμην της μεγάλη δωρεά των Φίλων στο Μουσείο μετά το θάνατό της το 1999.

Όταν το Μάιο του 1983 ο φόρτος εργασίας στη Γραμματεία του Μουσείου την υποχρέωσε να εγκαταλείψει τη Γραμματεία του Σωματείου, με εισήγηση του Γεν. Γραμματέως Α. Καλλιγά προσελήφθη προσωρινώς σε αντικατάστασή της η Κατερίνα Καλούδη, η οποία ως τότε εργαζόταν εθελοντικώς στον ίδιο τομέα. Με εργασία δύο μόνο ημερών την εβδομάδα και με τη συνεργασία του Γεν. Γραμματέως έγινε η πρώτη -επιτυχής- απόπειρα να οργανωθεί η Γραμματεία (μεταξύ άλλων με τη δημιουργία πρωτοκόλλου αλληλογραφίας, την εγγραφή των στοιχείων των μελών σε ειδικές καρτέλες, την ταξινόμηση των αιτήσεων

και όλων των εγγράφων σε φακέλους). Τα άκρως κολακευτικά σχόλια της απελθούσας γραμματέα για τη νεαρή Κ. Καλούδη οδήγησαν στην παράταση της «προσωρινής» πρόσληψής της για 19 ακόμη μήνες. Μετά την αποχώρησή της τη θέση της ανέλαβε το Δεκέμβριο του 1984 η Μιράντα Γιαννούση, μέλος των Φίλων, η οποία και παλαιότερα είχε προσφέρει τις υπηρεσίες της σε συνεργασία με τη Μ. Αποστολοπούλου. Η αρχική πρόβλεψη για λειτουργία της Γραμματείας τρεις μόνο ημέρες της εβδομάδας ανατράπηκε το 1988 και περαιτέρω το 1990, με την πρόσληψη της Ελίζας Παπαδοπούλου και της Βασιλικής Ζάχου αντιστοίχως για τη συμπλήρωση του εβδομαδιαίου ωραρίου. Η Γραμματεία πλέον ήταν ανοικτή και το Σάββατο, ώστε να εξυπηρετούνται οι εργαζόμενοι Φίλοι. Τη Μ. Γιαννούση διαδέχθηκε το 1992 η σημερινή γραμματέας του Σωματείου, η άξια Μαριέλλα Τσαλδάρη, η οποία έμεινε μόνη μετά την αποχώρηση πρώτα της Ελ. Παπαδοπούλου (1994) και στη συνέχεια της Β. Ζάχου (1998).

Εκτός της τήρησης των πρακτικών, στα καθήκοντα της γραμματέα περιλαμβανόταν η αποστολή των εγκυκλίων στα μέλη, η οποία για πολλά χρόνια απαιτούσε τη συμπλήρωση των διευθύνσεων χειρογράφως σε κάθε φάκελο. Μόλις το 1974 αποφασίστηκε να εκτυπωθεί ο κατάλογος των 365 μελών σε αυτοκόλλητα, ώστε να επισπευσθεί και να απλοποιηθεί η όλη διαδικασία. Ωστόσο, το τεχνολογικό άλμα επιτεύχθηκε τελικώς μετά από τέσσερα χρόνια χάρις σε μία προσφορά: ο Γιάννης Κωστόπουλος, Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου, γνωστοποιούσε με επιστολή του τον Ιανουάριο του 1978 ότι στα κεντρικά γραφεία της Τραπέζης Πίστewς ήταν έτοιμα για παραλαβή τα αυτοκόλλητα από το addressograph, όπου είχαν καταγραφεί οι διευθύνσεις όλων των μελών. Η προσφορά αυτή συνεχίστηκε (προς μεγάλη ικανοποίηση των Φίλων) και μετά τη λήξη της θητείας του Προέδρου της Τραπέζας, για τέσσερα τουλάχιστον χρόνια.

Ε. Παπαδοπούλου

Μ. Τσαλδάρη

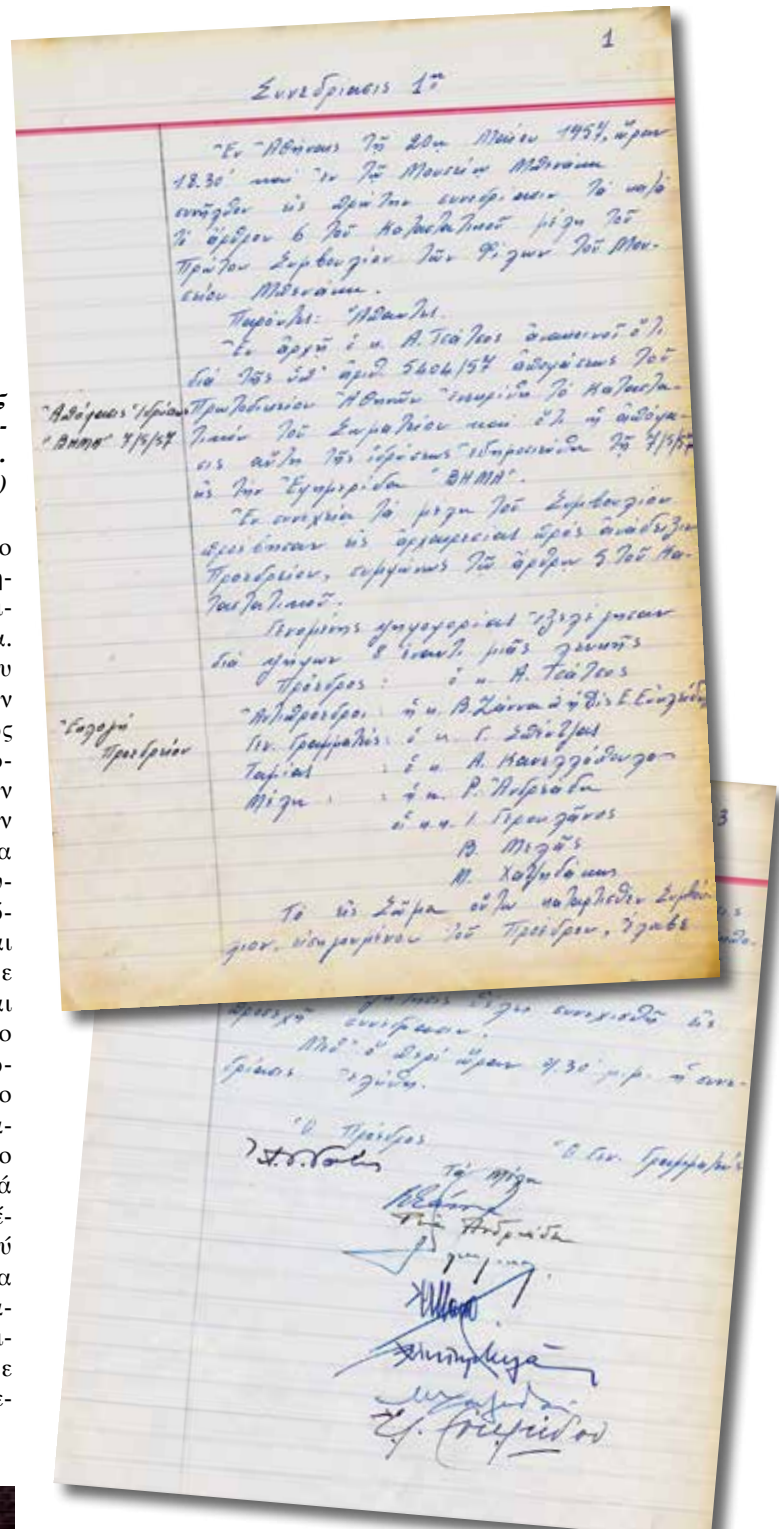

Αρχείο ΦΜΜ

**Το πρακτικό της
πρώτης συνεδρία-
σης του Δ.Σ.
(20 Μαΐου 1957)**

Α.Γ. Μπενάκης

Φιλοξενούμενοι επί 25 και πλέον χρόνια στο γραφείο της Μ. Αποστολοπούλου στο υπόγειο του κεντρικού κτηρίου, οι Φίλοι απέκτησαν δικό τους γραφείο κατά τη διάρκεια της δυναμικής προεδρίας του Γεωργίου Σπέντσα. Το 1982, ύστερα από δική του εισήγηση, η Διοίκηση του Μουσείου παραχώρησε ένα δωμάτιο, πλησιόχωρο στην έως τότε άτυπη έδρα του Σωματείου. Εκεί παρέμεινε έως και τα πρώτα χρόνια της ανακατασκευής, ώσπου η πρόοδος των εργασιών οδήγησε το 1992 στη μετακόμιση όλων των γραφείων του υπογείου. Η μετακίνηση σίγουρα δεν ήταν ό,τι πιο επώδυνο: οι Φίλοι βρέθηκαν λίγα μόλις μέτρα μακρύτερα, στο ακριβώς απέναντι κτήριο, επί της Κουμπάρη 2, πρώτα σε ένα μικρό διαμερίσμα του 2ου ορόφου και δύο χρόνια αργότερα στο εξαιρετικής θέσης και αισθητικής διαμερίσμα της Μαρίας Σπέντσα, στον 5ο, με εκπληκτική θέα προς την Ακρόπολη, τον Εθνικό Κήπο και τον Αρδηττό. Παρά τις εντυπωσιακές διαστάσεις του, ο χώρος έμοιαζε μικρός, καθώς εκεί συστεγάστηκαν το Φωτογραφικό Αρχείο, το Νομικό Τμήμα, το Λογιστήριο, το Γραφείο του Πωλητηρίου, καθώς και η Βιβλιοθήκη, η Λαογραφική Συλλογή και ένα εργαστήριο συντήρησης στο εσωτερικό τμήμα του διαμερίσματος. Και μόνο μία ματιά από το τεράστιο μπαλκόνι όμως ή ένα βλέμμα στην υπέροχη ξυλεπένδυση και τα επιβλητικά τζάκια του σπιτιού αρκούσε για να ξεπεραστούν όλα τα προβλήματα! Με νέα παραχώρηση του Μουσείου, το Γραφείο των Φίλων στεγάστηκε οριστικώς πλέον το καλοκαίρι του 2000 στο σημερινό χώρο, ο οποίος αναδιαμορφώθηκε και προσαρμόστηκε στις νέες συνθήκες, προσφέροντας στέγη στο πολυταξιδεμένο Σωματείο.

Αρχείο ΦΜΜ

Μέρος της ξυλεπένδυσης του διαμερίσματος Μ. Σπέντσα

**Ενημερωτικό Δελτίο των
Φίλων του Μουσείου Μπενάκη**

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@hol.gr
Ώρες Γραμματείας: Δευτέρα - Παρασκευή 9-2 μ.μ.

Συντακτική Επιτροπή:

Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη
Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρδανιτόπουλος
Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη-Βέλιου

Art Director: Κωνσταντίνος Αρδανιτόπουλος

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Εκπληρώνοντας το βασικότερο σκοπό της ίδρυσής τους, που σύμφωνα με το Καταστατικό: «είναι η ηθική και υλική ενίσχυσις και συμπαράστασις του Μουσείου Μπενάκη προς επίτευξιν των σκοπών του», οι Φίλοι από τους πρώτους μήνες της ύπαρξης του Σωματείου ως σήμερα αδιαλείπτως συμβάλλουν στο πολυδιάστατο έργο του. Ο στόχος ήταν ένας, οι μέθοδοι επίτευξής του όμως αποδείχθηκαν πολλές.

Αρχείο ΜΜ

J. Cartwright, Η Κοιλάδα των Τεμπών (περ. 1820)

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ

Στην πρώτη Γενική Συνέλευση, στις 28 Μαρτίου 1958, ο Πρόεδρος Αλέξανδρος Τσάτσος ανακοίνωσε ότι συγκεντρώθηκαν 16.000 δρχ. για την αγορά «τελειοτάτων μηχανημάτων προβολής και της σχετικής οθόνης... διότι η Διοίκησης του Μουσείου έκρινεν ότι κατά προτεραιότητα ήτο εξοπλισμός λίαν επιθυμητός και απαραίτητος δια τας εκδηλώσεις του Μουσείου». Κατέληγε δε με την ευχή: «ελπίζομεν ότι η πρώτη αυτή δωρεά θα είναι η απαρχή πολλών και χρησίων εις το Μουσείον εκ μέρους των 'Φίλων' του».

Στην ευχή ανταποκρίθηκαν όλα τα Διοικητικά Συμβούλια έκτοτε, με την έγκριση ποσών για την αγορά μηχανημάτων και άλλου εξοπλισμού της αίθουσας εκδηλώσεων, των εργαστηρίων συντήρησης, των γραφείων. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζει η αγορά και δωρεά του πρώτου ηλεκτρονικού υπολογιστή του Μουσείου το 1988, χάρις στο οποίο οι Φίλοι μπορούν να υπερηφανεύονται ότι έθεσαν το... θεμέλιο λίθο για την ίδρυση του Τμήματος Τεκμηρίωσης. Οι δωρεές αυτής της κατηγορίας συνίστανται στα εξής (δηλώνεται και το κόστος της αγοράς, εφ' όσον αυτό ανευρέθηκε στο αρχείο του Σωματείου):

1957 2 προβολείς και οθόνη (15.610 δρχ.)
1959 Ηλεκτροακουστικά μηχανήματα Philips (5.728 δρχ.)
1972 Φωτοτυπικό μηχάνημα (το πρώτο του Μουσείου) και 500 φύλλα χαρτιού (10.332 δρχ.)
1977 Κατασκευή μόνιμων πανώ στο κλιμακοστάσιο της αίθουσας Δεκόξη-Βούρου (8.000 δρχ.)

1977 Προβολέας slides (8.000 δρχ.) και έδρα ομιλητή (10.000 δρχ.)

1981 Ερμάριο για τη φύλαξη των βυζαντινών κεραμικών

1982 Λατινική γραφομηχανή για τη Γραμματεία του Μουσείου

1983 Τηλεφωνικό κέντρο (330.000 δρχ.)

1983 Βελτίωση ηλεκτροακουστικών εγκαταστάσεων

(αγορά μηχανημάτων για την αίθουσα διαλέξεων) (73.000 δρχ.)

1983 Δελτιοκατάλογος Βιβλιοθήκης (35.000 δρχ.)

1986 Οθόνη προβολής διαφανειών (29.000 δρχ.)

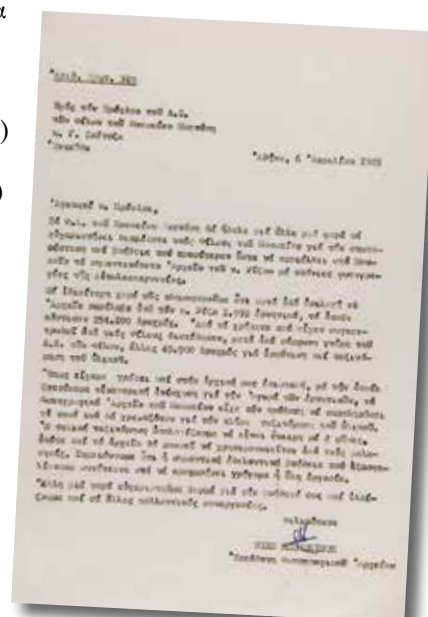
1987 Αρχαιοθήκη για το Ιστορικό Αρχείο

1987 Εξαεριστήρας και αφυγραντικά μηχανήματα Ιστορικών Αρχείων (48.243 δρχ.)

1987 Γύψινη βάση αγάλματος Βύρωνος (200.000 δρχ.)

1987 Μεταλλικό ερμάριο του Κυλικείου (19.706 δρχ.)

1988 Ηλεκτρονικός

Φωτογραφικό Αρχείο ΜΜ

Αρχείο MM

C. Bracebridge, Πανόραμα Αθηνών (1836)

υπολογιστής (ο πρώτος του Μουσείου, κοινός για όλα τα τμήματα) (3.500.000 δρχ.)

1988 Πρέσσα για το Εργαστήριο Συντήρησης Χαρτιού (149.200 δρχ.)

1988 Φωτιστικά για τα Ιστορικά Αρχεία (64.960 δρχ.)

1989 Συσκευή telefax

1991 Ερμάριο φύλαξης εγγράφων των Ιστορικών Αρχείων (40.000 δρχ.)

1995 Ηλεκτρονικός υπολογιστής και εκτυπωτής Ιστορικών Αρχείων (2.106.706 δρχ.)

1996 Ηλεκτρονικός υπολογιστής Φωτογραφικού Αρχείου (450.000 δρχ.)

1996 Ηλεκτρονικός υπολογιστής Λογιστηρίου (500.000 δρχ.)

1996 Φωτοτυπικό μηχάνημα των Ιστορικών Αρχείων (690.000 δρχ.)

2006 Επιδιασκόπιο για το Αμφιθέατρο του κεντρικού κτηρίου (500 ευρώ)

Αρχείο MM

Ξυλόγλυπτη ηπειρώτικη κασέλα (μέσα 19ου αι.)

ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Στον τομέα αυτό διακρίνονται τρεις κατηγορίες δωρεών:

A. Αντικείμενα (ή αρχεία) που αγοράστηκαν εξ ολοκλήρου με χρήματα του Σωματείου

B. Αντικείμενα (ή αρχεία) στην απόκτηση των οποίων οι Φίλοι συνέβαλαν καταβάλλοντας μέρος του συνολικού ποσού

Γ. Αντικείμενα (ή αρχεία) που μεμονωμένα μέλη του Σωματείου αγόρασαν ή κατείχαν ήδη και στη συνέχεια προσέφεραν στο Μουσείο.

Στον κατάλογο που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αντικείμενα και τα αρχεία (ή τμήματα αρχείων) των δύο πρώτων ομάδων, καθώς και το ποσόν που κατέβαλαν οι Φίλοι, εφ' όσον αυτό διασώζεται στο αρχείο του Σωματείου.

1957 Μικρός κύαθος από λευκό πηλό, με διάκοσμο μαύρο, κυανό και τυρκουάζ κάτω από την εφυάλωση. Ιράν, Κασάν, τέλη 13ου-α' ήμ. 14ου αι., διάμ. 12,3 εκ. (δωρεά του Jean Pozzi προς τους Φίλους). Αρ. ευρ. ΓΕ 11401

Αρχείο MM

Atkins, Ο ναός της Αθηνάς Νίκης (1801)

Αρχείο MM

Ασημένιο τάσι (1828)

Αρχείο MM

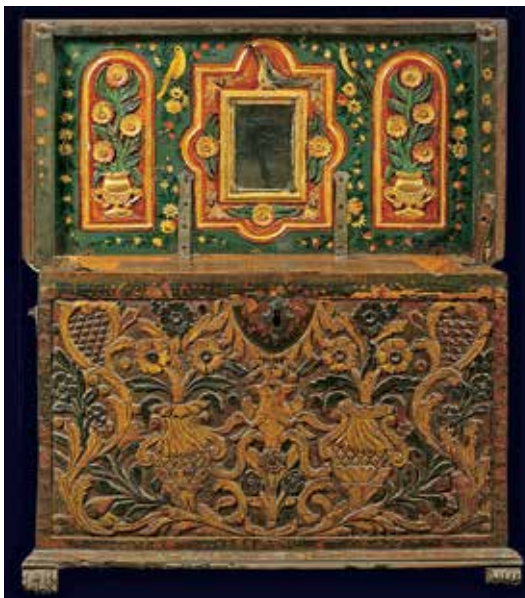
Κύαθος από λευκό πηλό, Ιράν

Τη διάθεση των υδατογραφιών του J. Cartwright στο Λονδίνο εντόπισε η Ρένα Ανδρεάδη, η οποία έπεισε τον παλαιογράφο να τις αποστείλει δωρεάν στην Ελλάδα για την επίδειξή τους. Με ενέργειές της έφτασαν στο Μουσείο, εκτέθηκαν στη Βιβλιοθήκη (όπου παρουσιάστηκαν κατόπιν ειδικής πρόσκλησης στους Φίλους από το Μαρίνο Καλλιγιά) και επιτεύχθηκε η αγορά τους με τη συγκέντρωση των δύο τρίτων του ποσού από τα μέλη –το υπόλοιπο συμπληρώθηκε από το Ταμείο του Σωματείου.

Αρχείο ΜΜ

Αγ. Πελαγία (β' ήμ. 16ου αι.)

Αρχείο ΜΜ

Καναβέτα με επιχρυσωμένο διάκοσμο (18ος αι.)

Αρχείο ΜΜ

Τρίπτυχο προθέσεως (τέλη 17ου αι.)

1959 Επτά υδατογραφίες του Joseph Cartwright: *To Βαθύ της Ιθάκης, Άποψη της Πάργας, Η Κοιλάδα των Τεμπών, Το Υγειονομείο της Λευκάδας, Η Κασταλία Πηγή στους Δελφούς, Άποψη της Λειβαδιάς*, περί το 1820 (46.704,70 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 22956, 23973, 23975-78, 24069

1959 Ξυλόγλυπτος σταυρός ευλογίας λαϊκής τέχνης Ηπείρου (1.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 14064

1959 Έξι υδατογραφίες του Atkins του 1801: 5 με θέματα αθηναϊκά (Προπύλαια, Αθηνά Νίκη, Παρθενών, Ερεχθείον) και 1 με θέμα δύο χωρικούς της Κέρκυρας (5.200 δρχ. μαζί με το χάρτη Αθηνών ΓΕ 24316). Αρ. ευρ. ΓΕ 23339-23343

1959 Πανόραμα Αθηνών, τσιγκογραφία της Celina Bracebridge με χρονολογική ένδειξη (Μάιος 1836) (5.200 δρχ. μαζί με τις υδατογραφίες ΓΕ 23339-43). Αρ. ευρ. ΓΕ 24316

1959 Ασημένιο τάσι με έκτυπο διάκοσμο: παράσταση Ανάστασης στον ομφαλό, φανταστικά ζώα στην περιφέρεια, επιγραφή που μνημονεύει ως τόπο κατασκευής τη Λάρισα και χρονολογία: 1828. Αρ. ευρ. ΕΑ 2146

1960 Εικόνα της Ανάστασης με αυτόξυλο πλαίσιο με εγχάρακτο φυτικό διάκοσμο. Εργαστήριο Αγ. Όρους, β' ήμ. 16ου αι. (10.000 δρχ. μαζί με το τρίπτυχο ΓΕ 11805). Αρ. ευρ. ΓΕ 11804

1960 Κλειστό τρίπτυχο προθέσεως με παράσταση του Ευαγγελισμού στις εξωτερικές πλευρές, της Δέησης, του Αγ. Χρυσοστόμου και του Αγ. Νικολάου εσωτερικά. Βορειοελ-

λαδικό εργαστήριο, τέλη 17ου αι. (10.000 δρχ. μαζί με την εικόνα ΓΕ 11804). Αρ. ευρ. ΓΕ 11805

1961 Ξυλόγλυπτη σκυριανή κασέλα (καναβέτα) με επιχρυσωμένο διάκοσμο. Στο εσωτερικό συρτάρι, γραφείο με θήκη στη μέση και σκέπασμα που κλειδώνει, 4 γυάλινες φιάλες σε ισάριθμα χωρίσματα αριστερά, 2 μελανοδοχεία σε χωρίσματα δεξιά, 2 γυάλινες φιάλες σε χωρίσματα κάτω από το συρτάρι. Σιδερένιες λαβές στις πλάγιες εξωτ. όψεις. 18ος αι. (18.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 12935

1961 26 φιάλες λαϊκής τέχνης. Αρ. ευρ. ΓΕ 18538-18563

1963 Ξυλόγλυπτη ηπειρώτικη κασέλα με ανάγλυφο διάκοσμο. Μέσα 19ου αι. Εισ μνήμην Κωνσταντίνου Α. Μπενάκη (15.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 12999

1967 Λεύκωμα με αυτόγραφα ποιήματα του Κωνσταντίνου Καβάφη (της περιόδου 1884-1885) με υδατογραφίες Αριστείδη Καβάφη, του 1884-85. Εισ μνήμην Αριστείδη Κυριακίδη (10.000 δρχ.). Αρ. εισ. 201

1969 Ξύλινη πινακίδα με παράσταση στρατιωτικού αγίου, του 5ου ή 6ου αι. μ.Χ. (15.000 δρχ.). Αρ. ευρ. 21873

1971 Εικόνα της Αγ. Πελαγίας. Κρητικό εργαστήριο, β' ήμ. 16ου αι. Εισ μνήμην Αναστασίου Κανελλόπουλου (8.000 δρχ. και 1.300 δρχ. για τη συντήρησή της). Αρ. ευρ. ΓΕ 22122

1971 Δύο σαγιάδες αργυρούφαντοι με χρυσά σιρτάρια, ίσως από το Καστελλόριζο. Αρ. ευρ. 3812-3813

1972 Υδατογραφία του J.-B. Hilaire με θέμα συνοικία των Αθηνών (25.000 δρχ.). Αρ. ευρ. 23959

Αρχείο ΜΜ

Ανάσταση με αυτόξυλο πλαίσιο (β' ήμ. 16ου αι.)

Αρχείο ΜΜ

Νυφική παναούλα Σαρακατσάνων Θράκης (τέλη 19ου αι.)

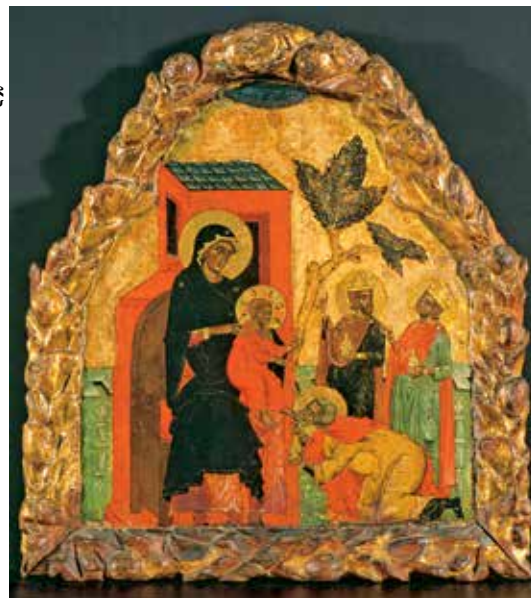
Αρχείο ΜΜ

Πλάκες επενδύσεως τοίχου τ. Κιοντάχειας

Αρχείο ΜΜ

Το Σύμβολο της Πίστεως (τέλη 17ου αι.)

Αρχείο ΜΜ

Προσκύνηση των Μάγων (τέλη 15ου αι.)

1972 Τρίπτυχο, από το οποίο σώζονται το μεσαίο φύλλο (εσωτ.: ένθρονη Παναγία, εξωτ.: ακόσμητο) και το αριστερό (εσωτ.: Άγ. Ιω. Θεολόγος και ο Πρόχορος, εξωτ.: ένθρονος Χριστός και μαθητής). Β' ήμ. 15ου αι. Εισ μνήμην Αργίνης Σαλβάγου (συμβολή με 40.000δρχ. στο συνολικό ποσόν των 90.000 δρχ.). Αρ. ευρ. 22251

1973 Ζευγάρι μανίκια από πουκάμισο τσοπάνη της Σκύρου, ενωμένα με ραφή στη μέση. Στο τελείωμα αρατζιδέλλα και μπιμπίλα. Σχέδια γεωμετρικά, φυτικά και παιδάκια με πουλιά (15.000 δρχ. μαζί με τα τσεμπέρια και τη μαξιλαροθήκη ΓΕ 3865-66, 22420). Αρ. ευρ. ΓΕ 22421

1973 Μαξιλαροθήκη από τη Σκύρο. Κέντημα γεωμετρικό, βελονιά περασστή (15.000 δρχ. μαζί με τα μανίκια και τα τσεμπέρια ΓΕ 22421, 3865-66). Αρ. ευρ. ΓΕ 22420

1973 Δύο βρεφικοί σκούφοι (τσεμπέρια) από τη Σκύρο, χρυσοκέντητοι (15.000 δρχ. μαζί με τα μανίκια και τη μαξιλαροθήκη ΓΕ 22420-21). Αρ. ευρ. ΓΕ 3865-3866

1973 Δύο λίθινες πλάκες λαϊκής τέχνης Χίου με θέμα: Αποκαθήλωση και Άνθρωπος με Φίδια (10.000 + 20.000 δρχ. από ατομικές δωρεές 3 μελών). Αρ. ευρ. 25734-25735

1973 20 έγγραφα της περιόδου 1824-1825 (αλληλογραφία Εμμανουήλ Ξένου και Δημητρίου Θέμελη, επιστολές των Γ. Καραϊσκάκη, Α. Μιαούλη, Διον. Ρώμα και άλλων κυρίως σχετικά με τον ανεφοδιασμό των αποκλεισμένων του Μεσολογγίου (40.000 δρχ.). Αρ. εισ. 238

1973-1974 Αρχείο φωτογραφιών του Περικλή Παπαχατζι-

δάκη (6.159 α/μ πλάκες). Συμβολή με 600.000 δρχ.

1974 Τρεις πλάκες επενδύσεως τύπου Κιουτάχειας: μία με μπλε βάθος, λευκή κουφική επιγραφή και πρασινωπούς έλικες φυτών με δύο τυρκουάζ ζώνες, μία με λευκό βάθος και μπλε σχηματοποιημένα φυλλόσχημα διάχωρα με κόκκινα στίγματα και μία Κιουτάχειας. Αρ. ευρ. ΓΕ 23748-23750

1976 Αργυρό τασάκι λαϊκής τέχνης του 1828. Εισ μνήμην Ελένης Ευκλείδη (22.500 δρχ.). Αρ. ευρ. ΕΑ 2146

1978 Ανδρική και γυναικεία φορεσιά Σαρακατσάνων Θράκης. Αγορά με τα χρήματα της δωρεάς στους Φίλους του Επαμεινώνδα και της Αμαλίας Μεγαπάνου στη μνήμη της μητέρας τους Αικατερίνης Μεγαπάνου. Αρ. ευρ. ΦΟΡ 272, 273

1979 Εικόνα του 19ου αι. Αρ. ευρ. 25905

1979 Δέκα ασημένια σφυρήλατα τάματα: 7 με γυναικεία μορφή, ένα με σχήμα τετραπόδου (άλογο?), ένα με σχήμα προβάτου. 19ος αι. (15.000 δρχ. μαζί με το λυχνοστάτη ΓΕ 25915). Αρ. ευρ. ΓΕ 25905-25914

Φωτογραφικό Αρχείο ΜΜ

Γεώργιος Ρίζος, Η νότια άποψη του καθολικού της Μ. Προφ. Ηλίας Καραϊσκάκη στο Δραγαμέστο (1979)

Φωτογραφικό Αρχείο ΜΜ

Περικλής Παπαχατζιδάκης, Η πλατεία του πάνω Καζίνου στην πόλη της Ζακύνθου (1949)

Αρχείο ΜΜ

Ξύλινη πινακίδα με παράσταση στρατιωτικού αγίου (5ος ή 6ος αι.)

Αρχείο ΜΜ

Χαρτί επένδυσης τοίχου (Γαλλία 1828)

Το χαρτί επένδυσης τοίχου με θέμα *Les combats des Grecs*, έργο του Jean Julien Deltail του 1828, εντοπίστηκε στο Παρίσι, αγοράστηκε ύστερα από συνεννόηση με τους Φίλους, συσκευάστηκε και απεστάλη στο Μουσείο από την κ. Αγγελική Amandry

Άποψη του Θησείου με την Ακρόπολη στο βάθος (π. 1875)

1979 Χάλκινο εξάρτημα λυχνοστάτη με ολόγλυφη σχηματοποιημένη μορφή φουστανελοφόρου. 19ος αι. (15.000 δρχ. μαζί με τα τάματα ΓΕ 25905-14). Αρ. ευρ. ΓΕ 25915

1979 Χαρτί επένδυσης τοίχου με σκηνές από τον Αγώνα, συμπλήρωμα παλαιότερης αγοράς από τον Αντ. Μπενάκη (1928). Γαλλία, 1828. Δωρεά για τα 25 χρόνια από το θάνατο του Αντώνη Μπενάκη (50.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 25946

1979 Παιδική φορεσιά από την Κρήτη (15.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΦΟΡ 277

1980 Επιστολή του Ελευθερίου Βενιζέλου προς τον Απόστολο Αλεξανδρή, στην οποία αποκλείει την κατάληψη της Ανατολικής Θράκης και συνιστά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάννης. 19/1/1923. Αρ. εισ. 343

1980 Συλλογή Δομνίκας Μαλαμίδα (συμβολή με 35.000 δρχ. στο συνολικό κόστος των 126.000 δρχ.)

1980 Συλλογή κεραμικών Τσανάκ Καλέ (40 τεμ.) του Αλέξανδρου Λαντιέ

1980 Οκτώ χάλκινα σκεύη λαϊκής τέχνης: τρία κανάτια, ένα σκεύος με καπάκι, ένα σκεύος με καπάκι και λαβή, ένα σκεύος με λαβή πάνω από το στόμιο, μία λεκάνη, ένα σκεύος με ξύλινη λαβή. Αρ. ευρ. ΓΕ 25990-25997

1980 Σίδερο σιδερώματος χάλκινο. Αρ. ευρ. ΓΕ 25998

1980 Πέλεκυς σιδερένια με εγχάρακτη γραμμική διακόσμηση και ξύλινη λαβή. Αρ. ευρ. ΓΕ 25999

1981 Φορεσιά από την περιοχή της Φλώρινας (Πρέσπες). Εισ. μνήμην Βιργινίας Ζάννα (40.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΦΟΡ 285

1982 Επτά σκεύη λαϊκής τέχνης: δύο πιθάρια με δύο λαβές, πιθάρι με τρεις λαβές, μεγάλο κανάτι με εκροή, δοχείο με στόμιο και δύο λαβές, μεγάλο κανάτι, λεκάνη (21.500 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 27481-27487

1982-1983 Αρχείο φωτογραφιών βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων Αιτωλοακαρνανίας του Γεωργίου Ρίζου (συμβολή με 425.000 δρχ. σε σύνολο περ. 725.000 δρχ. για την αγορά και την εμφάνιση 7.000 αρνητικών και την ταξινόμηση των τυπωμάτων)

Αρχείο ΜΜ

Μαρμάρινες θύρες και παράθυρα από την Ίο (18ος αι.)

Φωτογραφικό Αρχείο ΜΜ

Αρχείο ΜΜ

Αρχείο ΜΜ

Επιτύμβια στήλη από τη Φρυγία (3ος αι. μ.Χ.)

Παναγία Ζωοδόχος Πηγή (περ. 1800)

1984 Μαρμάρινες θύρες και παράθυρα οικίας της Ίου. 18ος αι. (συμβολή στην αγορά με το ποσό των 400.000δρχ.) Αρ. ευρ. 29542

1985 Εικόνα της Προσκύνησης των Μάγων από την Πάρο. Τέλος 15ου αι. Αγορά με τα χρήματα (500.000 δρχ.) που είχαν συγκεντρωθεί για τη Γαλακτοτροφούσα (για την αγορά της είχε εν τέλει καταβάλει το συνολικό ποσό η CITY BANK). Αρ. ευρ. 27924

1987 Ζώνη σπονδυλωτή ασημένια (120.000 δρχ. μαζί με το τεπελίκι ΕΑ 2187). Αρ. ευρ. 2186

1987 Τεπελίκι ασημένιο με επιπλέον διάκοσμο και 36 «σειστά» (120.000 δρχ. μαζί με τη ζώνη ΕΑ 2186). Αρ. ευρ. ΕΑ 2187

1988 Εικόνα Παναγία Ζωοδόχος Πηγή σε περίτεχνο ξυλόγλυπτο πλαίσιο. Περί το 1800 (500.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 30206

1988 Εικόνα Το Σύμβολο της Πίστεως. Τέλη 17ου αι. Εισ μνήμην Γ. Σπέντσα. Αρ. ευρ. ΓΕ 29719

1988 Ποδιά (παναούλα) νυφική με κεντητά θέματα μαγικού-θρησκευτικού περιεχομένου που φορούσαν οι Σαρακατσάνες της Θράκης. Τέλη 19ου αι. Αρ. ευρ. ΓΕ 4571

1991 Κασέλα με γραμμικό εγχάρακτο διάκοσμο στη μνήμη Αλέξη Κουλουβάτου. Αρ. ευρ. ΓΕ 31391

1991 Κασέλα αμπάρι με εγχάρακτο διάκοσμο από γραμμικά και σχηματοποιημένα άνθηνα σχέδια. Αρ. ευρ. ΓΕ 31392

1991 Ξύλινο αρτοφόριο οκτάγωνου σχήματος. Αρ. ευρ. ΓΕ 31413

1991 Χιώτικο πιθάρι του 1760 (120.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 31522

1991 Διπλή ερμαϊκή στήλη (ρωμαϊκό αντίγραφο του Ερμή Προπυλαίου του Αλκαμένους). Συμβολή στην αγορά με 750.000 δρχ. Αρ. ευρ. ΓΕ 31519

1992 Μαρμάρινη ρωμαϊκή επιτύμβια στήλη από τη Φρυγία. 3ος αι. μ.Χ. (συμβολή στην αγορά με το ποσό του 1.500.000 δρχ.). Αρ. ευρ. ΓΕ 31520

1992 Βυζαντινό νόμισμα εισμνήμην Κ. Σαμαρά (100.000 δρχ.)

1992 Χάλκινος ενεπίγραφος παλαιοχριστιανικός κάδος με εγχάρακτη παράσταση κυνηγιού. Αρ. ευρ. ΓΕ 32553

1992 Χειρόγραφος χάρτης της Μεσογείου σε περγαμινή. Αρχές 16ου αι. Αρ. ευρ. 36215

1993 14 φωτογραφίες με απόψεις Αθηνών. 19ος αι. (συμβολή στην αγορά)

1993 Λεύκωμα φωτογραφιών *Griekenland*, έκδ. 1958 (συμβολή στην αγορά)

1996 Αρχείο φωτογραφιών του Δημήτρη Χαρισιάδη (120.000 αργητικά, 4.500 τυπώματα). Συμβολή με 5.000.000 δρχ. στο συνολικό κόστος των 30.000.000 δρχ.

1997 Κάλυμμα ζωγραφιστής κασέλας με παράσταση ζευγαριού σε μετάλλιο που πλαισιώνεται από δύο γλάστρες με λουλούδια και πουλιά. Πάτριος, 18ος αι. Εισ μνήμην Ελένης Ποταμιάνου. Αρ. ευρ. ΓΕ 35253

1998 Εικόνα της Παναγίας σε προτομή σε στάση τριών τετάρτων, από σύνολο Δέησης. Κρητικό εργαστήριο, μέσα 16ου αι. Εισ μνήμην Μανόλη Χατζηδάκη. Αρ. ευρ. ΓΕ 35993

2001 Κατάστιχο γάμων από την Καστάνιτσα Αρκαδίας του 1843-48. Εισ μνήμην Αλίκης Κουλουβάτου (148.000 δρχ.). Αρ. εισ. 665

2003 Τρεις υδατογραφίες και 6 σχέδια του Βάσου Φαληρέα (1.270 ευρώ). Αρ. ευρ. ΓΕ 39265

2003 Δύο βιβλία με θέμα τον Ελληνισμό του Μονάχου για τη Βιβλιοθήκη (120 ευρώ)

2003-2006 Τρία αργυρεπίχρυσά πινάκια της μεσοβυζαντινής περιόδου (συμβολή με 26.000 ευρώ: 10.000 ευρώ απ' ευθείας από το Ταμείο του Σωματείου και 16.000 ευρώ

Αρχείο ΜΜ

*Παναγία από σύνολο Δέησης
(μέσα 16ου αι.)*

Αρχείο ΜΜ

*Αργυρεπίχρυσος πινάκιος της
μεσοβυζαντινής περιόδου (λεπτομ.)*

Αρχείο ΜΜ

*Το άγαλμα του Μ. Αλεξάνδρου στον
κήπο του εργαστηρίου Γ. Παππά*

δωρεές των μελών ειδικά για το σκοπό αυτό). Αρ. ευρ. ΓΕ 43085-43087

2004 Έξι λιθογραφίες του Karl Werner με απόψεις και μνημεία των Αθηνών. 1877 (7.000 ευρώ). Αρ. ευρ. ΓΕ 40039-40044

2004 Δύο προσκλήσεις σε Γενικές Συνελεύσεις της Τεκτονικής Στοάς Ζακύνθου του 1979-1980. Αρ. εισ. 814

2005 Τμήμα του Αρχείου Βάσου Φαληρέα (1.980 ευρώ). Αρ. ευρ. 40045-40054

2007 Τέσσερα τμήματα κασελών με γραπτό διάκοσμο (20.000 ευρώ). Δωρεά για τα 50 χρόνια του Σωματίου. Αρ. ευρ. ΓΕ 42122-42125

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ, ΕΚΔΟΣΕΩΝ, ΣΥΝΑΓΛΙΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Η πρόσληψη υπαλλήλων εκτάκτως, προκειμένου να καλυφθεί συγκεκριμένη ανάγκη ενός Τμήματος, και η μισθοδοσία τους για αυτό το διάστημα καλύπτεται συχνά από τους Φίλους, απαλλάσσοντας το Μουσείο από πρόσθετα βάρη. Σε αυτό το πρόγραμμα χορηγιών εντάχθηκαν κατά διαστήματα τα Τμήματα Συντήρησης (1981, 1982), τα Ιστορικά Αρχεία (1983, 1996, 1998, 2001-2003), η Βιβλιοθήκη (1998), το Φωτογραφικό Αρχείο (2000-2002, 2007), το Τμ. Παιχνιδιών και Παιδικής Ηλικίας (2004-2006), καθώς και η καταλογογράφηση και κωδικοποίηση του υλικού του Μουσείου από ειδικό προγραμματιστή (1990). Εξ άλλου, μικρή ή μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση έχουν δεχθεί τα περισσότερα Τμήματα, το Κυλικείο και ο Σύλλογος Προσωπικού του Μουσείου, με ποσό που ξεπερνά τα 4.500.000 δρχ. (με τιμές της περιόδου 1978-2001).

Επίσης οι Φίλοι χρηματοδότησαν ως σήμερα εν μέρει ή εν όλω:

- Τη σύνταξη μελέτης για τον κλιματισμό του κτηρίου της Κουμπάρη, προκειμένου να διασφαλιστούν οι δέουσες συνθήκες για τη φύλαξη των εκθεμάτων, από τους ειδικούς για το σκοπό αυτό μετακληθέντες Gael de Guichen και Brian Ramer του Centre International d'Etudes pour la Conservation et la Restauration des Biens Culturels της UNESCO (1983-1984). Τόσο τις σχετικές συνεννοήσεις όσο και τη φιλοξενία των ειδικών στην Αθήνα ανέλαβαν εξ ολοκλήρου οι Φίλοι.

- Τη φωτογράφιση τμημάτων των συλλογών για εκδόσεις ή για την καταγραφή του υλικού (Τμ. Ζωγραφικής, Χαρακτικών και Σχεδίων: 1983· Τμ. Νεοελληνικού Πολιτισμού και Τέχνης: 1986, 1988· Τμ. Προϊστορικής, Αρχ. Ελληνικής και Ρωμαϊκής Συλλογής: 1986· Τμ. Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Συλλογής: 1986, 1987· Φωτογραφικό Αρχείο: 1988 για την αντικατάσταση 200 γυάλινων αρνητικών του αρχείου Περ. Παπαχατζιδάκη)

- Την έκδοση οδηγιών της μόνιμης ή προσωρινών εκθέσεων (Βιβλιοθήκη 1985: αποκλειστική χορηγία του Καταλόγου Παλαιών Εντύπων της Βιβλιοθήκης 1986: συμμετοχή στην έκδοση καταλόγου Ισλαμικής Συλλογής Φωτογραφικό Αρχείο 1989: εκτύπωση αφίσας για την έκθεση της Β. Παπαϊωάννου στο Σπίτι της Κύπρου· 1990: χρηματοδότηση για τη φωτογράφιση και σχεδίαση αντικειμένων προς δημοσίευση καταλόγου της μόνιμης έκθεσης Εκπαιδευτικά Προγράμματα 1991: φυλλάδια των προγραμμάτων 1991: έκδοση επισημοποιημένου καταλόγου της συλλογής δίσκων και πινακίων terra sigillata του Λουκά Μπενάκη και συντήρηση ορισμένων εκ των δημοσιευθέντων)

Αρχείο ΜΜ

Κάλυμμα ζωγραφιστής κασέλας από την Πάτμο (18ος αι.)

Αρχείο ΜΜ

*Karl Werner, Ο εσωτερικός χώρος
της Ακρόπολης (1877)*

Φωτογραφικό Αρχείο ΜΜ

**Δ. Χαρισιάδης, Αλβανική εκστρατεία.
Μεταγωγικά, περιοχή Δεαβόλεως (1940)**

Αρχείο ΜΜ

Η αίθουσα υποδοχής του κεντρικού κτηρίου

- Την ανανέωση της συνδρομής επιστημονικών περιοδικών εκδόσεων και τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης (Τμ. Συντήρησης: 1996, 1999-2007)

- Την οργάνωση της έκθεσης «Ελληνικά Κοσμήματα από τις Συλλογές του Μουσείου Μπενάκη» το 1999 (2.000.000 δρχ.)

- Τη συμμετοχή συνεργατών του Μουσείου σε συνέδρια του εξωτερικού (Αρχαία Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής, Βιέννη, 2002· Τμ. Συντήρησης υφάσματος, Κωνσταντινούπολη, 2007)

- Την έρευνα για τον Επιτάφιο της Κοκώνας του Ρολογά (2006)

- Την τελευταία του κύκλου συναυλιών που διοργάνωσαν τα Ιστορικά Αρχαία εις μνήμην Γιάννη Παπαϊωάννου (2004)

- Το μόνιμο ανθοστολισμό της αίθουσας υποδοχής του κεντρικού κτηρίου εις μνήμην της Ειρήνης Καλλιγά (2001 κ.ε.)

- Τη διακόσμηση του κτηρίου της Πειραιώς με την αγορά δέκα ελαιόδένδρων (2004)

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει για τη συμβολή του Σωματείου στην ολοκλήρωση των εργασιών σε τέσσερα από τα παραρτήματα του Μουσείου:

- Στην Οικία Δέλτα, έδρα των Ιστορικών Αρχείων, με την εκχώρηση του συνόλου των εσόδων από τη συναυλία στο Μέγαρο Μουσικής το 1995 (14.253.000 δρχ.) και με πρόσθετη ενίσχυση το επόμενο έτος (3.422.900 δρχ.)

- Στο Ισλαμικό Μουσείο, με τη χορήγηση 6.200 ευρώ το 2002 και 10.000 ευρώ το 2004 για το φωτισμό του κτηρίου

- Στο εργαστήριο του Γιάννη Παππά, με τη χρηματοδότηση της μελέτης και της εγκατάστασης του φωτισμού του κήπου

–όπου εκτίθενται έργα του γλύπτη– το 2006 (5.316 ευρώ).

- Στο κτήριο της Πειραιώς, με τη δωρεά 10.000 ευρώ για την αναδιάταξη και καλύτερη αξιοποίηση των αποθηκευτικών χώρων, το 2007.

Το 1983 δημιουργήθηκε *Λογαριασμός Δωρεών Φίλων* (κατά τα πρότυπα των Art Funds μουσείων του εξωτερικού), με στόχο: «τον εμπλουτισμό του Μουσείου με νέα αντικείμενα, τη συντήρηση των συλλογών του Μουσείου και την αντιμετώπιση άλλων ειδικών αναγκών του Μουσείου κατά την επιθυμία του δωρητού». Στον εν λόγω λογαριασμό μπορούσαν να καταθέσουν χρήματα απ' ευθείας τα μέλη, αλλά και το Σωματείο ως οικονομική ενίσχυση του έργου του Μουσείου ή για ειδικότερο, οριζόμενο από το δωρεοδότη, σκοπό. Η έναρξη έγινε από το Σωματείο, που έδωσε το παράδειγμα, καταθέτοντας 200.000 δρχ. Τη διαχείριση ανέλαβαν αρχικώς τα Διοικητικά Συμβούλια των δύο οργανισμών (του Μουσείου και των Φίλων) και από το 1985 το Μουσείο, με τους Φίλους να κρατούν συμβουλευτικό μόνο ρόλο, ώστε να επιταχυνθεί η όλη διαδικασία της κίνησής του. Ως το 1986 οι δωρεές των μελών και του Σωματείου είχαν ξεπεράσει τις 870.000 δρχ.

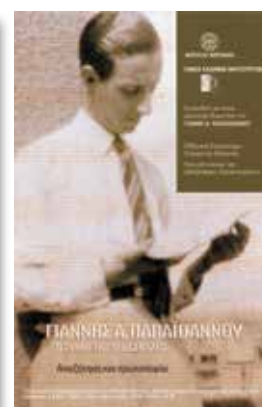
ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Με υπευθυνότητα, συνέχεια και συνέπεια πολυάριθμοι Φίλοι έχουν επιδοθεί τις τρεις τελευταίες κυρίως δεκαετίες στην παροχή υπηρεσιών στο Μουσείο και τα επί μέρους Τμήματα, χωρίς να ζητούν ανταλλάγματα, αλλά και χωρίς να επιδιώκουν απλώς μια ευχάριστη απασχόληση για τον ελεύθερο χρόνο τους. Πρόκειται για πραγματικούς Φίλους του Μουσείου, που τιμούν την έννοια του εθελοντή, προσφέροντας γνώσεις, ικανότητες, χρόνο, ακόμη και χειρωνακτική

Αρχείο ΜΜ

Τμήμα κασέλας με γραπτό διάκοσμο

Αρχείο ΜΜ

Τα ελαιόδενδρα στο αίθριο του κτηρίου της Πειραιώς

εργασία, σε ένα φορέα που αγαπούν και εκτιμούν, εξασφαλίζοντάς του σταθερή και αξιόλογη εργασία και συγχρόνως μείωση των υπέρογκων λειτουργικών του εξόδων.

Εθελοντική εργασία προσέφεραν και προσφέρουν Φίλοι!:

- Στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα, όπου προετοιμάζουν το χώρο και τα υλικά για το πρόγραμμα της επόμενης ημέρας, υποδέχονται τα παιδιά, τα καθοδηγούν στις αίθουσες, τους παρουσιάζουν το πρόγραμμα, συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς που τα συνοδεύουν.
- Στη Βιβλιοθήκη, όπου ανέλαβαν την αποδελτίωση περιοδικών εκδόσεων και την αποκατάσταση φθαρμένων βιβλιοδεσιών, συνέβαλαν στην πρώτη απογραφή του 1986, στην καταγραφή των νέων αποκτημάτων, στην επανατοποθέτηση των βιβλίων στα βιβλιοστάσια μετά την αποκατάσταση και επέκταση του Μουσείου.
- Στο Φωτογραφικό Αρχείο, όπου συμβάλλουν κατά τα τελευταία 30 και πλέον χρόνια στην ταξινόμηση και καταγραφή του πλουσιότατου υλικού, στην εξυπηρέτηση των ερευνητών που επισκέπτονται το Αρχείο, στη διοργάνωση των πολυάριθμων εκθέσεων του Τμήματος, όπως η περίφημη για τα 150 χρόνια της Αθήνας ως πρωτεύουσας, το 1984.
- Στα Ιστορικά Αρχεία, όπου επί πολλά έτη προσφέρουν τις γνώσεις και γενικότερα τη βοήθειά τους στην ταξινόμηση, καταλογογράφηση και επιστημονική τεκμηρίωση αρχειακών μονάδων.
- Στο Πωλητήριο του κεντρικού κτηρίου και στο κτήριο της Πειραιώς κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του

Αρχείο ΜΜ

Αίθουσα του Ισλαμικού Μουσείου

2004, προκειμένου το Μουσείο να ανταποκριθεί στις έκτακτες περιστάσεις που προβλέπονταν για το διάστημα εκείνο.

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Έμμεση, αλλά πολύ χρήσιμη μορφή δωρεάς προς το Μουσείο αποτελεί και η προβολή του έργου του είτε προς τα μέλη του Σωματείου είτε προς τους υπόλοιπους ενδιαφερόμενους. Η γνωστοποίηση του περιεχομένου και της δράσης του Μουσείου γίνεται με ποικίλους τρόπους:

- Με τη συστηματική και περιοδικώς επαναλαμβανόμενη διοργάνωση ξεναγήσεων στη μόνιμη και στις προσωρινές εκθέσεις του κεντρικού κτηρίου και όλων των παραρτημάτων από τους υπεύθυνους των συλλογών και των εκθέσεων.
- Με την τακτική, αναλυτική παρουσίαση των (ανοικτών ή μη στο κοινό) Τμημάτων από τους επιμελητές τους δια ζωής σε ομάδες Φίλων που τα επισκέπτονται ή μέσω άρθρων που δημοσιεύονται στο *Ενημερωτικό Δελτίο*.
- Με την ενημέρωση των μελών για τις προγραμματισμένες εκδηλώσεις και για τις πρόσφατες εκδόσεις μέσω των μόνιμων στηλών του *Δελτίου*.
- Με την κοινοποίηση πρωτοβουλιών του Μουσείου, όπως παλαιότερα η έκκληση για τον επαναπατρισμό του τριπτύχου του Γεωργίου Κλόντζα και προσφάτως την αγορά των εννέα αργυρεπίχρυσων πινακίων της μεσοβυζαντινής περιόδου.
- Με τη δημοσίευση νεκρολογίων, ώστε να τιμηθεί η μνήμη των εκλιπόντων που στήριξαν το Μουσείο, μέσα από τις σε-

Παρουσίαση της Πινακοθήκης Γκίκα στα Νέα των Φίλων

Αρχείο ΜΜ

Το Πωλητήριο του κεντρικού κτηρίου

Αρχείο ΜΜ

Το κτήριο της Πειραιώς

λίδες της περιοδικής έκδοσης (Νέα των Φίλων παλαιότερα, *Ενημερωτικό Δελτίο* σήμερα).

● Με την ανάδειξη των αντικειμένων που διατίθενται από τα Πωλητήρια –σημαντικότερη πηγή εσόδων για το Μουσείο– μέσα από τις σελίδες του *Δελτίου*.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΩΛΗΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ

Για πολλά χρόνια ως την ίδρυση του σημερινού Πωλητηρίου, το Μουσείο διέθετε περιορισμένα είδη (κυρίως ευχετήριες κάρτες στις γιορτές και βιβλία, αλλά και διαφάνειες και ορισμένα κοσμήματα) σε χώρο διαμορφωμένο δίπλα στη μαρμάρινη σκάλα της πλαϊνής εισόδου ή στη μεγάλη σκάλα του ισόγειου, όπου η σημερινή ιματιοθήκη. Υπεύθυνος για την τροφοδοσία του «πωλητηρίου», την αποθήκευση και την πώληση των αντικειμένων, την απόδοση λογαριασμού ήταν για δεκαετίες ο φύλακας Τάσος Κεχράς (ο «κύριος Τάσος» για όσους έζησαν τα πρώτα χρόνια του Μουσείου).

Εμπνευσμένη από τις εξελίξεις στα μεγάλα μουσεία της Ευρώπης και της Αμερικής, μια ομάδα Φίλων πρότεινε στο Διευθυντή και στη Διοικούσα Επιτροπή του Μουσείου τη δημιουργία αντίστοιχου πωλητηρίου και για το Μουσείο Μπενάκη, το καλοκαίρι του 1977. Ο τότε Πρόεδρος της Επιτροπής, Λάμπρος Ευταξίας, ανέθεσε στην Αμαλία Μεγαπάνου, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου των Φίλων, τη δημιουργία ειδικής για το σκοπό αυτό επιτροπής, ώστε η ιδέα να αρχίσει να πραγματοποιείται. Πολύ σύντομα, το

Αρχείο ΜΜ

Το αναγνωστήριο του Φωτογραφικού Αρχείου

Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου, συγκροτήθηκε η Επιτροπή Πωλητηρίου με πέντε μέλη: Αμαλία Μεγαπάνου, Φανή Λαμπαδαρίου, Ελένη Στρατήγη (μέλη του Δ.Σ. των Φίλων), Άρτεμη Κορτέση (μέλος των Φίλων), Ρένα Ανδρεάδη (ιδρυτικό μέλος των Φίλων, μέλος της Διοικητικής Επιτροπής του Μουσείου και σύνδεσμος της νέας επιτροπής με αυτό), Ευάν Πετρούτση (παλαιά φίλη του Μουσείου). Στη συνέχεια στην Επιτροπή προστέθηκε η Έττα Παρασχήκη.

Το υπό ίδρυση Πωλητήριο σχεδιάστηκε να λειτουργήσει στις 15 Δεκεμβρίου 1977 σε αίθουσα του κτηρίου της Κουμπάρη –τον μόνον τότε ανοικτού στο κοινό. Εγκαταστάθηκε εν τέλει στις δύο πρώτες αίθουσες, στα δεξιά του εισερχομένου, στο χώρο του γραφείου του Εμμανουήλ Μπενάκη κατά την περίοδο της χρήσης του κτηρίου ως κατοικίας της οικογένειας, ο οποίος αναδιαμορφώθηκε και απέκτησε κατάλληλο εξοπλισμό. Εκτός των ειδών που ως τότε πωλούνταν, εφοδιάστηκε με τις εκδόσεις των Φίλων, καθώς και με τα κεντήματα που είχαν ετοιμαστεί με τη φροντίδα της Αμ. Μεγαπάνου. Για την έναρξη της λειτουργίας χρειάστηκε να πάρει δάνειο από το Μουσείο, το οποίο κατάφερε μέχρι το τέλος του χρόνου να επιστρέψει και να έχει και το πρώτο κέρδος! Υπεύθυνη ορίστηκε η Φωτεινή Ρέντα, με βοήθο τη Μαρία Μαρινάκη και σταθερό συνεργάτη τον Τάσο Κεχρά.

Με δικαιολογημένη υπερηφάνεια η Πρόεδρος του Δ.Σ., Σοφία Δοανίδου, ανακοίνωνε στη Γενική Συνέλευση του Μαΐου 1978 την πραγμάτωση της ιδέας των Φίλων: «Παρόμοια πωλητήρια έχουν, καθώς όλοι θα γνωρίζετε, τα καλύτερα Μουσεία

Αρχείο ΜΜ

Ο χώρος του παλαιού Πωλητηρίου, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα

Αρχείο ΜΜ

Προθήκες του Πωλητηρίου της Πειραιώς

της Ευρώπης και της Αμερικής. Πρέπει όμως να τονισθεί ότι χρειάστηκε για να οργανωθεί κόπος πολύς. Ωστόσο, όλα έγιναν με αγάπη και πίστη, γιατί ξεκινήσαμε με την πεποίθηση ότι όλα τα Μέλη του Συλλόγου μας θα δοκίμαζαν την ίδια χαρά και ικανοποίηση μαζί μας. Γιατί σαν πραγματικοί Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη του προσφέραμε ένα ωραίο και προσοδοφόρο επίτευγμα για τις ανάγκες του, που ολοένα πληθαίνουν». Επρόκειτο εξ άλλου για το πρώτο πωλητήριο μουσείου στην Ελλάδα, θεσμό που εισήγαγαν οι Φίλοι και στη συνέχεια το Μουσείο, με την ώθηση που του έδωσε, κατέστησε πρότυπο για όλα τα δημόσια και ιδιωτικά μουσεία της χώρας.

Σταδιακά τα πωλητέα αυξάνονταν σε ποσότητα και ποικιλία και επεκτείνονταν σε νέα υλικά και είδη με την προσθήκη –μεταξύ άλλων– εικόνων, ασημικών, νομισμάτων, υφαντών, πήλινων και μαρμαρίνων αγγείων και ειδωλίων, πολυτελών εκδόσεων, μεταξοτυπιών, δίσκων. Το Πωλητήριο αποκτούσε σταθερούς... θαμώνες, η κίνηση αυξανόταν θεαματικά (δεν σταμάτησε άλλωστε να λειτουργεί ακόμη και κατά το διάστημα που το Μουσείο ήταν κλειστό λόγω επέκτασης και επανέκθεσης) και η συμβολή του στον προϋπολογισμό του Μουσείου χρόνο με το χρόνο γινόταν ολοένα και μεγαλύτερη.

**Δείγματα της υψηλής
αισθητικής συσκευασίας
των αντικειμένων
του Πωλητηρίου**

Σήμερα, με τη ριζική ανακαίνιση του κεντρικού κτηρίου (όπου ο χώρος του πωλητηρίου διπλασιάστηκε με την επέκτασή του στις απέναντι δύο αίθουσες) και τη δημιουργία δύο νέων πωλητηρίων στα κτήρια της Πειραιώς και του Ισλαμικού Μουσείου² τα έσοδα πλέον είναι πολύ μεγάλα, καλύπτοντας σημαντικό μέρος των εξόδων του Μουσείου. Η λειτουργία του παραμένει εντελώς ανεξάρτητη, με δικό του καταστατικό και δικό του λογιστήριο. Οι αποφάσεις για την παραγωγή και τον οικονομικό χειρισμό είναι αποκλειστικά της Επιτροπής Πωλητηρίου, η οποία ενημερώνει τη Διοικητική Επιτροπή για τη πορεία του και αποδίδει τα κέρδη του. Την Επιτροπή απαρτίζουν σήμερα οι κ. Δέσποινα Γερουλάνου, Αιμιλία Γερουλάνου (σύνδεσμος με τη Διοίκηση του Μουσείου), Αρτεμς Κορτέση, Έττα Παρασχάκη, Αλέξανδρος Ρωμάνος. Τα πολυάριθμα πιστά αντίγραφα των εκθεμάτων, οι εκδόσεις, τα εμπνευσμένα από τις μόνιμες συλλογές και τις περιοδικές εκθέσεις έργα νέων καλλιτεχνών, αλλά και η εξαιρετικά κομψή συσκευασία τους φέρουν πάντοτε τη σφραγίδα της υψηλής ποιότητας του Πωλητηρίου του Μουσείου Μπενάκη.

¹Αναλυτική παρουσίαση της εθελοντικής προσφοράς των Φίλων στα Τμήματα βλ. στα *Νέα των Φίλων*, τ. Οκτ.-Δεκ. 1987, 23-26 και 1999, 2-14.

²Βλ. τ. Γ' 2004 και Β' 2006 του *Ενημερωτικού Δελτίου*.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΠΡΟΣ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Ο κύριος λόγος της δημιουργίας του Σωματείου των Φίλων υπήρξε ασφαλώς η συνδρομή στο έργο του Μουσείου Μπενάκη με κάθε δυνατό τρόπο. Δεν παύει ωστόσο να αποτελεί και το ίδιο έναν πολιτιστικό οργανισμό, με ισχυρή παρουσία, η οποία ξεπερνά τα όρια της πρωτεύουσας, αλλά και της χώρας. Ανταποκρινόμενο στις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή την ιδιότητα, το Σωματείο προσέφερε και προσφέρει την αρωγή του, στο μέτρο πάντοτε των δυνατοτήτων του.

Αυτός ο τομέας δραστηριοτήτων αναπτύχθηκε πολύ νωρίς, όταν το 1961 το Δ.Σ. δέχθηκε επιστολή πλήρη εγκωμίων για το έργο των Φίλων από δάσκαλο σχολείου της ελληνικής παροικίας του Port Sudan, με την παράκληση να σταλεί υλικό για τους μαθητές του, ώστε να γνωρίσουν το Μουσείο. Το Δ.Σ. απέστειλε αμέσως τέσσερις καταλόγους του Μουσείου (δύο στα ελληνικά και δύο στα αγγλικά), πλήρη σειρά των έγχρωμων δελταρίων που διέθετε τότε προς πώληση και την περίφημη πολυτελή έκδοση των Ελληνικών Ενδυμασιών.

Το πρότυπο ακολούθησαν οι Φίλοι πολλά χρόνια αργότερα με την ενίσχυση των σχολειών της Πόλης, ώστε να στηριχθούν οικονομικώς και κυρίως ηθικώς οι εναπομείναντες Έλληνες της άλλοτε κραταιάς κοινότητας. Κατά την εκεί μετάβασή τους τον Οκτώβριο 2002 τα μέλη διαπίστωσαν την πολύ κακή κατάσταση των υπεραιωνόβιων πνευματικών ιδρυμάτων και αποφάσισαν να λάβουν μέτρα: με τα έσοδα του ταξιδιού (όπως και με εκείνα της επόμενης χρονιάς, του λαχνού της πίττας του 2003 και της δωρεάς στη μνήμη του παλαιού, με πολιτική καταγωγή Προέδρου, Ιω. Γρηγοριάδη) χρηματοδότησαν την αγορά ηλεκτρονικού υπολογιστή για το Ζωγράφειο Λύκειο και την αποκατάσταση έξι τοιχογραφιών που κοσμούν την επιβλητική αίθουσα τελετών της Μεγάλης του Γένους Σχολής, ενώ ύστερα από εκστρατεία, στην οποία υπήρξε συγκινητική ανταπόκριση φίλων και Φίλων, συγκέντρωσαν και απέστειλαν εκατοντάδες εξωσχολικών βιβλίων στα δύο σχολεία και στο Ζάππειο Παρθεναγωγείο.

Εξ άλλου, συμπαραστάθηκαν στο έργο φορέων και ιδρυμάτων όπως η Μονή Αγίας Αικατερίνης Σινά, η Εταιρεία για τη Δημιουργία Νέου Κτηρίου της Ελληνικής Λυρικής Σκηνης και Ακαδημίας «Μαρία Κάλλας», το Ελληνικό Χορόδραμα, οι Φίλοι της Σαρακίνας Ζακύνθου, η Επιτροπή Ήρασιας Αιθιοπίας, η Ελληνική Κοινότητα Ζυρίχης.

Καίρια υπήρξε η συμβολή των Φίλων στην ίδρυση της Ελληνικής Ομοσπονδίας Φίλων των Μουσείων, ώστε η Ελλάδα να μπορεί να εκπροσωπείται στη Διεθνή Ομοσπονδία Φίλων των Μουσείων. Στην τελευταία προσκλήθηκαν να

εγγραφούν ως αντεπιστέλλον μέλος το 1984, μόνοι αυτοί από όλα τα αντίστοιχα σωματεία της χώρας. Αμέσως ανέπτυξαν –χάρη στις ενέργειες του τότε Προέδρου Γ. Σπέντσα– έντονη δραστηριότητα, με συμμετοχή και εισηγήσεις στα συνέδρια, τις Γενικές Συνελεύσεις, ακόμη και τις συνε-

Στέργιος Στασινοπούλος

Αίθουσα τελετών της Μεγάλης του Γένους Σχολής (λεπτομ.)

δριάσεις του Δ.Σ. του διεθνούς αυτού οργανισμού. Αποκορύφωμα της όλης κινητικότητας στάθηκε η διοργάνωση (σε συνεργασία με τη Δ.Ο.Φ.Ι.Μ.) στην Αθήνα το Νοέμβριο του 1986 διεθνούς συμποσίου με θέμα: «Το μουσείο και οι 'Φίλοι' του. Προβληματισμοί γύρω από ένα σύγχρονο θεσμό» και συμμετοχή πολλών και σημαντικών προσωπικοτήτων από την Ελλάδα και 10 ακόμη χώρες.

Η πρωτοβουλία και η προεργασία για τη δημιουργία της Ε.Ο.Σ.Φ.Ι.Μ. οφείλονται στον Πρόεδρο των Φίλων, Γ. Σπέντσα. Την προσπάθεια συνέχισε ο διάδοχός του στην προεδρία, Στ. Κνιθάκης, ο οποίος κάλεσε στην Αθήνα το Μάρτιο του 1986 όλους τους αντιπροσώπους των σωματείων Φίλων της χώρας και συντόνισε τις ενέργειές τους για την ίδρυση της Ομοσπονδίας, η οποία επιτεύχθηκε το Φεβρουάριο του 1987 επί προεδρίας Ν. Ρωκ-Μελά. Κατά την πρώτη Γενική Συνέλευση, που φιλοξενήθηκε στη Βιβλιοθήκη του Μουσείου τρεις μήνες αργότερα, Πρόεδρος του Δ.Σ. εξελέγη ο Στ. Κνιθάκης. Η παράδοση συνεχίστηκε με την εκλογή στην ίδια θέση το 2000 της πρώην Προέδρου των Φίλων Λ. Ντε Τσάβες, που με ακατάβλητη ενεργητικότητα μάχεται για τους σκοπούς της Ε.Ο.Σ.Φ.Ι.Μ. και την προβολή της Ομοσπονδίας στο εξωτερικό.

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Η εκδοτική δραστηριότητα των Φίλων ξεκίνησε πολύ νωρίς, με την πρώτη σχετική πρόταση να υποβάλλεται ήδη τον τέταρτο χρόνο της ύπαρξής τους. Η προσπάθεια στέφθηκε από απόλυτη επιτυχία το 1965, οπότε εγκαινιάστηκε η σειρά των ευθύνοπτων οδηγών για τις συλλογές του Μουσείου. Ακολούθησαν φυλλάδια, ολιγοσέλιδες εκδόσεις για καθημερινή χρήση ή με την ευκαιρία εκδηλώσεων, κυρίως όμως η περιοδική έκδοση, που (με εξαίρεση μια ολιγόμηνη παύση) συνεχίζεται διαρκώς κατά τα τελευταία 23 χρόνια.

ΟΔΗΓΟΙ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Η ιδέα της σύνταξης οδηγών για τις επί μέρους συλλογές του Μουσείου γεννήθηκε στα τέλη του 1961. Η Ρένα Ανδρεάδη, έχοντας ως πρότυπο τις μικρού σχήματος εκδόσεις που προέβαλλαν τις συλλογές του Victoria and Albert Museum του Λονδίνου, πρότεινε οι Φίλοι να αναλάβουν την εκτύπωση τευχών αντίστοιχου σχήματος και μορφής ως προσφορά προς το Μουσείο. Η πρόταση, που μεταφέρθηκε από το Διευθυντή και μέλος του Δ.Σ. των Φίλων Μανόλη Χατζηδάκη στη Διοικητική Επιτροπή, αρχικώς δεν έγινε αποδεκτή. Τον Οκτώβριο του 1964 ωστόσο, οι Φίλοι επανήλθαν, αυτή τη φορά με επιτυχία.

Πρώτη, ύστερα από πρόταση του Μ. Χατζηδάκη, επελέγη να παρουσιαστεί η συλλογή των κεντημάτων της Σκύρου. Η ειδική επιτροπή που συστήθηκε για αυτό το σκοπό έλαβε προσφορές από εκδοτικούς οίκους, το Δ.Σ. ενέκρινε τη χρηματοδότηση της φωτογράφισης των αντικειμένων, το μέλος του Συμβουλίου Ρ. Ανδρεάδη ανέλαβε την επιμέλεια του όλου εγχειρήματος και τον Απρίλιο του 1965 η πρώτη έκδοση των Φίλων ήταν πλέον γεγονός! Τα *Κεντήματα Σκύρου*, με εύχρηστο σχήμα (15,5x14 εκ., 32 σελ.), σύντομο εισαγωγικό κείμενο στα ελληνικά και αγγλικά και 29 ασπρόμαυρες φωτογραφίες, εκδόθηκαν σε 5.000 αντίτυπα και συνολικό κόστος 21.300 δραχμών. Κάθε μέλος παρέλαβε ένα τεύχος δωρεάν και στη συνέχεια διατέθηκαν τεύχη σε οργανισμούς και πνευματικά ιδρύματα.

Η επιτυχία της μικρής έκδοσης δημιούργησε τόσο ενθουσιασμό στους Φίλους, ώστε συνέχισαν ακάθεκτοι στην εκτύπωση μέσα στον ίδιο χρόνο του δεύτερου της σειράς, ξεπερνώντας την έλλειψη χρημάτων μέσω δανεισμού από το Μουσείο. Ακολούθησαν επτά ακόμη τεύχη και αλληπάλληλες επανεκδόσεις ως το 1978, οπότε τα δικαιώματα παραχωρήθηκαν στο Μουσείο με την προοπτική έκδοσης νέου, ενιαίου καταλόγου για όλες τις συλλογές. Τα κέρδη από την πώληση όλης της σειράς ενίσχυαν ως τότε το Ταμείο του Σωματείου. Εξ άλλου, προγραμματίστηκε η έκδοση δύο ακόμη τευχών (*Συλόγλυπτα*, *Συλλογή Αρχαίων*), η οποία όμως εν τέλει δεν πραγματοποιήθηκε.

Στη σειρά περιελήφθησαν τα εξής:

- *Κεντήματα Σκύρου* (1965, επανέκδ. 1974, 1978)
- *Κεντήματα Ηπείρου και Επτανήσου* (1965, επανέκδ. 1974)
- *Κρήτη-Δωδεκανήσα-Κυκλάδες. Κεντήματα* (1966, επανέκδ. 1974)
- *Κεραμικά Μικράς Ασίας* (1969, επανέκδ. 1978)
- *Ασημικά* (1969)
- *Χρυσαστικά* (1970, επανέκδ. 1978)
- *Κοπτικά υφάσματα* (1971)
- *Ισλαμικά υφάσματα* (1974)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Επί προεδρίας Γεωργίου Σπέντσα, το 1984, εγκαινιάστηκε η πρώτη περιοδική έκδοση, με τον τίτλο *Τα Νέα των Φίλων*. Η πρόθεση είχε ανακοινωθεί ήδη το 1982, αποβλέποντας σε δελτίο κοινό για το Μουσείο και τους Φίλους, υπό τον τίτλο: *Μουσείο Μπενάκη*, εκδιδόμενο ανά εξάμηνο, σε άμεση και στενή συνεργασία με το Μουσείο. Ειδική επιτροπή ορίστηκε για το σκοπό αυτό, αποτελούμενη από τους: Φωφώ Μαυρική, Αλέξανδρο Ρωμάνο, Άλκη Κοτζάμπαση (από το Δ.Σ.), Παύλο Βαλασάκη, Μαίρη Γιαννουλάτου και τους: Άγγελο Δεληβορριά και Νικήτα Παρίση ως ειδικούς συμβούλους εκ μέρους του Μουσείου, ενώ εξασφαλίστηκε και η χρηματοδότηση από φορείς και ιδρύματα. Ωστόσο η έκδοση αυτή δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ.

Τριμηνιαία ως το 1990, ετήσια στη συνέχεια, τα *Νέα* στόχευαν στην ενημέρωση των μελών για όσα είχαν συμβεί και όσα προγραμματίζονταν στο Σωματείο και στο Μουσείο και συγχρόνως στη δημοσίευση μεμονωμένων αντικειμένων ή ολόκληρων συλλογών του Μουσείου, τη γνωριμία με τα τμήματά του, τη συντήρηση των εκθεμάτων του, όψεις της ζωής του (συμβολή των εθελοντών, εκδόσεις, νέα του Πωλητηρίου, διοργάνωση εκθέσεων και συμμετοχή σε εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, μνήμη ευεργετών και συνεργατών), τη συνεργασία του με άλλους οργανισμούς και μουσεία εκτός Ελλάδος. Ακόμη,

μέσα από τις σελίδες των *Νέων* προβλήθηκε η δραστηριότητα της Διεθνούς Ομοσπονδίας Φίλων Μουσείων και της νεοσύστατης τότε Ελληνικής Ομοσπονδίας Σωματείων Φίλων Μουσείων.

Κατά τα 15 χρόνια της έκδοσης (1984-1999) παρουσιάστηκαν 33 συνολικά τεύχη, με πολυάριθμα άρθρα επιστημονικών συνεργατών, επιμελητών και του Διευθυντή του Μουσείου, φίλων και Φίλων του, μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Σωματείου. Ο θεματικός κατάλογος των άρθρων αυτών παρουσιάστηκε σε τρία συνεχόμενα τεύχη του νέου περιοδικού (*Ενημερωτικό Δελτίο* Α'-Β' 2002, Γ' 2002, Α'-Β' 2003) και στη συνέχεια σε αυτόνομη έκδοση, ίδιου σχήματος με τα τεύχη των *Νέων*, το 2003, προκειμένου να διευκολυνθούν οι ερευνητές και οι ενδιαφερόμενοι που δεν αποτελούσαν μέλη των Φίλων (και επομένως συνδρομητές του *Ενημερωτικού Δελτίου*). Υπεύθυνη σύνταξης ήταν αρχικώς η κ. Κατερίνα Κορρέ και στη συνέχεια η κ. Δίλα ντε Τσάβες (μόνη ή σε συνεργασία με τις κ. Ιωάννα Στράτου και Εύη Παυλώς) εναλλάσσόμενη (ανάλογα με τη συμμετοχή τους ή όχι στο Δ.Σ.) με την κ. Κ. Κορρέ (μόνη ή σε συνεργασία με τον υπογράφο).

Η έναρξη της νέας περιόδου της ζωής του Μουσείου 2001 έδωσε το έναυσμα για την ανασυγκρότηση και των Φίλων, με εμφανή αποτελέσματα στην περιοδική τους έκδοση. Μετά από διακοπή ενός και πλέον έτους, επανεμφανίστηκε με καινούργιο τίτλο (*Ενημερωτικό Δελτίο*), τελείως νέα μορφή, μεγαλύτερο σχήμα, διαφορετικό περιεχόμενο (προσαρμοσμένο στην πρωτοεμφανιζόμενη ετήσια έκδοση του ίδιου του Μουσείου), αναδιοργανωμένη δομή. Σταθερός έμεινε ο βασικός στόχος, όπως τον παρουσίαζε στο εισαγωγικό του σημείωμα το 1984 ο Γεώργιος Σπέντσας: «της στενότερης επικοινωνίας μεταξύ μας και της πληρέστερης ενημερώσεως των μελών μας για τις δραστηριότητες του Σωματείου μας και γενικώτερα του Μουσείου».

ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Στην εκδοτική δραστηριότητα του Σωματείου θα πρέπει να περιληφθούν και οι μικρότερες εκδόσεις, που καλύπτουν τις κατά περιόδους ανάγκες προβολής του έργου, συγκεκριμένες εκδηλώσεις, τις αρχές λειτουργίας του.

- Το 2000, με την ευκαιρία της επαναλειτουργίας του Μουσείου για το κοινό, εκδόθηκε τρίπτυχο μεγάλου σχήματος για την παρουσίαση της ιστορίας, των σκοπών και της δράσης των Φίλων, καθώς και πρακτικών πληροφοριών για τους ενδιαφερόμενους να γίνουν μέλη του Σωματείου. Μικρότερου σχήματος δίπτυχο αντικατέστησε το παλαιότερο τρία χρόνια αργότερα και εξακολουθεί σήμερα να βρίσκεται σε χρήση.

- Την πολύμηνη (αλλά άκρως αποδοτική) εκστρατεία συγκέντρωσης βιβλίων για τα χειμαζόμενα σχολεία της Κωνσταντινουπόλεως του 2003 ενίσχυσε ειδική αφίσα, βασισμένη σε ιδέα του Βαγγέλη Τασόπουλου.

- Ο κύκλος των έξι συναυλιών που διοργανώθηκε το 2005-2006 στο κτήριο της Πειραιώς συνοδεύτηκε από δίπτυχο διαφημιστικό φυλλάδιο, υψηλής αισθητικής πολυσέλιδο πρόγραμμα με ανάλυση των μουσικών έργων και βιογραφικά σημειώματα των καλλιτεχνών, καθώς και μεγάλου σχήματος αφίσα για τη διακόσμηση του Γραφείου των Φίλων, του χώρου υποδοχής και του προθαλάμου του αμφιθεάτρου της Πειραιώς.

- Τις διαδοχικές αναθεωρήσεις του αρχικού Καταστατικού του 1957 σηματοδοτούν οι αντίστοιχες εκτυπώσεις του (1973, 1986, 2002), με τελευταία την ισχύουσα και σήμερα έκδοση του 2003.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Κατά την πέμπτη συνεδρία του, στις 13 Φεβρουαρίου 1958, λίγους μόλις μήνες μετά την επίσημη ίδρυση του Σωματείου, το Διοικητικό Συμβούλιο όρισε Επιτροπή Εκδηλώσεων, την οποία αποτελούσαν τρία μέλη του: Ρένα Ανδρεάδη, Ιωάννης Γερουλάνος, Μανόλης Χατζηδάκης. Έτσι έγινε δυνατή η οργάνωση της πρώτης εκδήλωσης των Φίλων, που –όπως ήταν αναμενόμενο– είχε ως θέμα της το Μουσείο. Η περιώνυμη ξεναγός Μαρίκα Βελουδίου παρουσίασε στην πρώτη ομάδα Φίλων το Ιστορικό Τμήμα του Μουσείου στις 21 Μαρτίου 1958.

Αρχείο ΜΜ

Αίθουσα του Μουσείου πριν από την ανακαίνιση του 2000

Η αρχή είχε γίνει: αμέσως ακολούθησαν διαλέξεις, ξεναγήσεις σε ιδιωτικές συλλογές, σε μόνιμες και προσωρινές εκθέσεις μουσείων εντός και εκτός Αθηνών, σε πνευματικά ιδρύματα. Με απόφαση μάλιστα του Δ.Σ. του 1959 οι ξεναγήσεις γίνονταν πάντοτε ημέρα Πέμπτη, με ανώτατη συμμετοχή 25 μελών. Τις ίδιες βασικές αρχές υπηρέτησε έκτοτε αδιαλείπτως και υπηρετεί και σήμερα το Πρόγραμμα Εκδηλώσεων του Σωματείου: τη γνωριμία των μελών με τον ελληνικό πολιτισμό διαχρονικώς, με τη σύγχρονη πνευματική κίνηση στην πρωτεύουσα και στην υπόλοιπη χώρα, με τους χώρους όπου έδρασε ο υπερόριος ελληνισμός κατά το απώτερο και το πρόσφατο παρελθόν, με τα αντιπροσωπευτικότερα δείγματα άλλων πολιτισμών, την προβολή του έργου του Μουσείου και των συνεργατών του, αλλά και τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των μελών, με τη διοργάνωση συναυλιών υψηλού επιπέδου και κοινωνικών εκδηλώσεων (όπως οι βραδιές αφιερωμένες στη μουσική, το χορό και τις γεύσεις περιοχών της πατρίδας μας ή η ετήσια Κοπή της Πίτας). Ας δούμε τις πιο χαρακτηριστικές από αυτές που πραγματοποιήθηκαν κατά τα τελευταία... 50 χρόνια:

ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ ΣΕ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Καθώς πολλοί από τους ιδρυτές και από εκείνους που έσπευσαν να γίνουν μέλη τους πρώτους μήνες ζωής του Σωματείου ήταν κάτοχοι μικρών ή μεγάλων συλλογών αρχαιοτήτων, έργων τέχνης, νομισμάτων (και με γνώμονα τη φύση του ίδιου του Μουσείου, έργου ιδιώτη συλλέκτη) οι εκδηλώσεις των πρώτων χρόνων υπήρξαν σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα ξεναγήσεις σε αυτές και μάλιστα από τους ίδιους τους συλλέκτες. Μέσα στα τρία πρώτα χρόνια οι Φίλοι επισκέφθηκαν: τη συλλογή Ευριπίδη Κουτλίδη (1958), τις ανασκαφές στο κτήμα της Αθηνάς Ροσολίμου στο Ντράφι με ξενάγηση της Αθηνάς Καλογεροπούλου, την αρχαιολογική συλλογή Ιωάννου Γερουλάνου στο

Ο κοζανίτικος οντάς της Αλεξάνδρας Χωρέμη (1960)

κτήμα στους Τράχωνες και τη συλλογή Παύλου Κανελλόπουλου (1959), την οικία Δημητρίου Μελά στην Κηφισιά –όπου φιλοξενείτο η συλλογή βυζαντινών εικόνων Χωρέμη-Μελά και η ξύλινη επένδυση από αρχοντικό της Κοζάνης (αγορασμένη από την κόρη του Εμμανουήλ Μπενάκη, Αλεξάνδρα Χωρέμη, το 1929 και τοποθετημένη σε ειδικά για το σκοπό αυτό κτισμένη πτέρυγα της βίλλας ως τη μεταφορά της το 1986 στο Μουσείο, όπου εκτίθεται και σήμερα)– με ξενάγηση από το Μ. Χατζηδάκη, καθώς και τη νομισματική συλλογή Ρένας Ευελπίδη, με ξενάγηση από τη Μ. Οικονομίδου και τη Μ. Μαυροειδή (1960).

Ακολούθησαν πολυάριθμες ξεναγήσεις σε ιδιωτικές συλλογές και στη συνέχεια σε ιδιωτικά μουσεία, όπου τα μέλη υποδέχθηκαν είτε οι ίδιοι οι δημιουργοί τους είτε οι ειδικοί, που ανέλαβαν τη φροντίδα των συλλογών μετά το θάνατο εκείνων. Μεταξύ άλλων πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στη συλλογή πορσελάνης Ευγ. Φωκά, τη Βιβλιοθήκη Σπ. Λοβέρδου στην Κηφισιά (1964, 1971, 1986), τη συλλογή βυζαντινών εικόνων Μάριου Δαπέργκολα στην Αιξωνή (1968), το Μουσείο Ιωάννας Παπαντωνίου στο Ναύπλιο (1975), το «Βοτανικό Μουσείο» (σήμερ. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας) Ν. Γουλανδρή στην Κηφισιά (1975), το Μουσείο Ι. Βορρέ στην Παιανία (1976), την οικία Αλέξανδρου Ιόλα (1980), τη συλλογή Πιερίδη (1983, 1989), την οικία Αγγελικής Χατζημιχάλη (1987), τη συλλογή Βασ. Βιτσαξή (1989), την οικία Νέλλας Γκόλαντα (1991), το Ίδρυμα Γιάννη και Ζωής Σπυροπούλου στην Πολιτεία (1996).

Αρχείο ΜΜ

Κ. Τσάτσος, Άγγ. Δεληβορριάς στους «10 Αιώνες Ελληνικής Γραφής» (1977)

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Η ιδέα της συστηματικής παρουσίασης στα μέλη των θησαυρών του Μουσείου μετά από τη συμβολική πρώτη ξενάγηση στο Ιστορικό Τμήμα του δεν είχε συνέχεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι η επόμενη έγινε δέκα χρόνια αργότερα και μάλιστα με την ευκαιρία της διάλεξης του Α. Ξυγγόπουλου για τις βυζαντινές εικόνες, ενώ από την ίδρυση ως το 1984 πραγματοποιήθηκαν συνολικώς μόλις 13, εκ των οποίων οι επτά σε προσωρινές εκθέσεις (όπως οι «10 αιώνες ελληνικής γραφής» από τη Χρύσα Μαλτέζου και τον Αγαμέμνονα Τσελίκια το 1977, οι «Παραδοσιακές καλλιέργειες» από την Αιμιλία Γερούλιανου, τη Νίκη Ψαράκη-Μπελεσιώτη και την Εύη Γεωργιάδου το 1978, ή η έκθεση κεραμικών «Ο φιλελληνισμός στην καθημερινή ζωή της Γαλλίας 1824-1830» από την Αγγελική Αμάνδρυ το 1982).

Το 1984 καθιερώθηκε δώρη ξενάγηση των μελών στις αίθουσες του Μουσείου την πρώτη Τετάρτη κάθε μηνός από την Κάτε Συνοδινού (νυν επιμελήτρια του Τμήματος Νεοελληνικού Πολιτισμού και Νεοελληνικής Τέχνης - Ιστορικών Κειμηλίων), θεσμός που συνεχίστηκε ως την περίοδο της έναρξης των εργασιών για την επέκταση-επανεκθεση, οπότε το Μουσείο έκλεισε τις πόρτες του για το κοινό. Παράλληλα διοργανώθηκαν επισκέψεις ολιγομελών ομάδων σε μεμονωμένες κάθε φορά συλλογές ή εργαστήρια (από τους επιμελητές των Τμημάτων και τους υπεύθυνους των εργαστηρίων), οι οποίες συνεχίστηκαν και μετά το 1990, στο ανοικτό ακόμη σπίτι-εργαστήριο του Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα και την Οικία Δέλτα, αλλά και σε προσωρινές εκθέσεις, όπως: «Η Δόξα του Βυζαντίου στο Όρος Σινά: Θρησκευτικοί Θησαυροί από την Ιερά Μονή της Αγίας Αικατερίνης» (Αν. Δρανδάκη), «Από τα πορτρέτα του Φαγιούμ στις απαρχές της τέχνης των βυζαντινών εικόνων» και: «Η Πηνελόπη Δέλτα και ο κόσμος της» (Αλ. Ζάννας).

Μετά τα εγκαίνια του 2000 άρχισε συστηματικότερο πρόγραμμα ξεναγήσεων στα Τμήματα του Μουσείου από-

Ιστορικά Αρχεία, έκθεση «Η Πηνελόπη Δέλτα και ο κόσμος της» (2007)

Τείχος των Αθηνών στο υπόγειο του Ισλαμικού Μουσείου (2004, 2005)

Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος (2003)

Ε.Α.Ι.Α., ξενάγηση από το Μάνο Χαριτάτο (2003)

Στην επίσκεψη στην οικία Χωρέμη-Μεϊλά στην Κηφισιά (1960) πήραν μέρος 26 Φίλοι: οι 12 ήλθαν με ιδιωτικό αυτοκίνητο, χωρίς οικονομική επιβάρυνση, για τους υπόλοιπους 14 το κόστος συμμετοχής ήταν... 25 δραχμές λόγω μεταφοράς με πούλμαν. Καθώς η αμοιβή του οδηγού και του εισπράκτορα έφτανε τις 400 και τα έσοδα μόλις τις 350 δραχμές, το υπόλοιπο καλύφθηκε από το Ταμείο!

Πυργί Χίου (2001)

Περίπατος στον Αρχαίο Δήμο Σουνίου με τη Μαίρη Οικονομάκου (2005)

τους επιμελητές τους, με στόχο να περιληφθεί το σύνολο των επισκέψιμων και μη τιμημάτων, συλλογών και χώρων όλων των κτηρίων (της Κουμπάρη 1 και 3, της Ησιόδου, του Φωτογραφικού Αρχείου, των Ιστορικών Αρχείων), προκειμένου οι Φίλοι να γνωρίζουν πλήρως και με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το σύνολο του έργου και της πολυσχιδούς δραστηριότητας του οργανισμού που στηρίζουν.

ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑ, ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Οι επισκέψεις αυτές ξεκίνησαν όχι από ένα από τα μεγάλα μουσεία της πρωτεύουσας (όπως το Εθνικό Αρχαιολογικό ή το Βυζαντινό), που προφανώς θεωρήθηκαν γνωστά στα μέλη της περιόδου εκείνης, αλλά από το Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος στον Πειραιά, με ξενάγηση από το ναύαρχο Κωνσταντίνο Αλεξανδρή, Πρόεδρο του ιδρύματος, το 1960. Ακολούθησε η Γεννάδειος Βιβλιοθήκη τον ίδιο χρόνο και μακρά σειρά βυζαντινών μνημείων: Ομορφοκκλησιά, Μ. Καισαριανής, Γοργοεπήκοος και Καπνικαρέα, Αγ. Ιωάννης Θεολόγος, Μ. Οσίου Μελετίου, Μ. Δαφνίου (όλα από την Αγάπη Βασιλάκη, 1961-1962, 1965), ναοί περιοχής Καλυβίων Κουβαρά (Μ. Χατζηδάκης, 1962), Βυζαντινό Μουσείο (Αιμ. Γερούλανου, 1965). Μόνη εξαίρεση ως το 1965 αποτέλεσε η περιήγηση στην Αρχαία Αγορά των Αθηνών από τον Ιωάννη Τραυλό το ίδιο εκείνο έτος.

Στα χρόνια που ακολούθησαν οι Φίλοι... αναπλήρωσαν τις ελλείψεις, επισκεπτόμενοι μεγάλο ποσοστό των μουσείων της πόλης ξεναγούμενοι από τους διευθυντές ή σπανιότερα από επιμελητές των εν λόγω οργανισμών. Δεν παραμελήθηκε βεβαίως ο μνημειακός πλούτος των Αθηνών και της Αττικής, τόσο της αρχαιότητας (όπως ο Κεραμεικός -Ursula Knigge, 1968-, η Βραυρών και το Αμφιάρειον -Λίλα Μαραγκού, 1969, 1970-, η Ελευσίνα -Ι. Τραυλός, 1970-, ο Ραμνούς -William Dinsmoor, 1973-, ο Θορικός -Έλση Σπαθάρη, 1978-, το εργοτάξιο της Ακροπόλεως -Εύη Τουλούπα, 1986-, τα μεταλλεία Λαυρίου -Ευάγγελος Κακαβογιάννης, 1986) όσο και της βυζαντινής περιόδου (μεταξύ άλλων: ναοί Καλυβίων -Κάτια Λοβέρδου, 1968, Ναυσικά Πανσελήνου, 1972-, Μ. Καισαριανής -Καίτη Αργυροπούλου, 1973, Στ. Ι. Αρβανιτόπουλος και Μίκης Μελάς, 1997, 1998-, ναοί Αθηνών -Μαριάννα Κορομηλά, 1981, Αγ. Βασιλάκη, 1986), αλλά και των νεότερων χρόνων (Ακαδημία Αθηνών -Καλλιόπη Κουτσογιάννη, 1985-, Μέγαρο Σερπιέρη -Χρυσάνθος Χρήστου, 1986- Α' Νεκροταφείο -Δημήτρης Παυλόπουλος, 1998-, Πλάκα και Ψυρρή -Άρτεμις Σκουμπουρδή, 1999-, κτήρια Ε.Τ.Ε. -Διονύσης Βλαχόπουλος, 2003).

Μάνη, πύργος του Αντωνόμπεη στον Αγερανό (2001)

ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τον κύριο όγκο των εκδηλώσεων συνιστούν κατά τις πέντε αυτές δεκαετίες αφ' ενός οι ξεναγήσεις σε μουσεία και ιδρύματα της πρωτεύουσας και ευρύτερα της Αττικής και αφ' ετέρου οι ημερήσιες και πολυήμερες εκδρομές στην ηπειρωτική και τη νησιωτική Ελλάδα.

Η αρχή έγινε από το Λέχαιο, τον Απρίλιο του 1964, με ξεναγούσα τη βυζαντινολόγο Αγάπη Βασιλάκη. Για πολλά χρόνια οι εκδηλώσεις περιοριζόνταν στην Αττική, με λίγες μόνο εξαιρέσεις: Σαλαμίνα (Π. Λαζαρίδης, 1965), Όσιος Λουκάς (Μ. Χατζηδάκης, 1973), Ναύπλιο για το Παλαμήδι (Διονύσης Ζήβας, 1973), Σκριπού (Μαίρη Παναγιωτίδη, 1974), Βοιωτία (Αικατερίνη Δημακοπούλου, 1974, 1975), Μ. Αγνούτος (Νίκος Ζίας, 1975).

Μόνο μετά την πρώτη πολυήμερη, στα βυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης (Ευθύμιος και Κάτια Τσιγαρίδα, 1975), οι Φίλοι απέκτησαν περιηγητικό πνεύμα, πραγματοποιώντας περισσότερες ημερήσιες και κυρίως πολυήμερες εξορμήσεις ανά την Ελλάδα. Μεταξύ των πρώτων που επισκέφθηκαν ήταν η περιοχή των Ιωαννίνων (Α. Μαραγκού, Δημ. Τριανταφυλλόπουλος, 1975), η Άρτα, η Νικόπολις, το νεκρομαντείο του Αχέρωντος (Σωτ. Δάκαρης, Δημ. Τριανταφυλλόπουλος, Ε. Μαντζουλίνου, 1977), η Θεσσαλονίκη, η Βεργίνα, τα Λευκάδια (Α. Μαραγκού, Κ. Ρωμιοπούλου, 1979). Ακολούθησαν πολυάριθμες εκδρομές, τόσο στην ηπειρωτική χώρα (όπως στο Δίον -Δημ. Παντερμαλής, 1981-, τη Δυτική Μακεδονία στα βήματα του Παύλου Μελά -Ιω. Μαζαράκης-Αινιάν και Αγ. Βασιλάκη, 1986-, τη Μάνη -Ν. Δρανδάκης, 1990, Ν. Βασιλάτος, 2003-, το Πήλιο -Κ. Κορρέ, 1991-, τα φραγκικά μνημεία της Ηλείας -Στ. Ι. Αρβανιτόπουλος, 2005-, τους νομούς Ροδόπης και Έβρου -Κ. Τσουρής, 2005) όσο και στα νησιά (ανάμεσα σε πολλά άλλα: στην Κρήτη -Γ. Σακελλαράκης, 1981 και 1989-, τη Χίο -Ντ. Μουρίκη, Αγ. Τσελίκας, Μ. Ξυδά, 1988-, την Αίγινα -Ελ. Παπασταύρου, 1998-, τη Θήρα -Χρ. Ντούμας, 2002).

ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

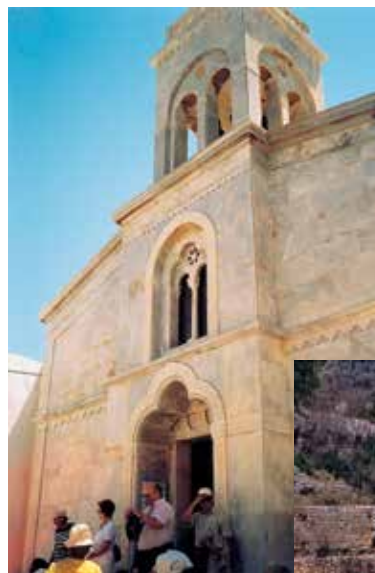
Κατά την πρώτη εικοσαετία οι Φίλοι δεν αποτόλμησαν τη διοργάνωση ταξιδιού στο εξωτερικό. Μόλις το Σεπτέμβριο του 1978 πραγματοποιήθηκε τελικώς εκδρομή στα Σκόπια, Αχρίδα, Νέρεζι, με ξεναγήση της βυζαντινολόγου Χριστίνας Πάσχου. Αυτή η εξαήμερη εξόρμηση υπήρξε η απαρχή μακράς σειράς πολυήμερων περιηγήσεων σε χώρους όπου έδρασε ο ελληνισμός κατά την αρχαιότητα, τη βυζαντινή περίοδο, την Τουρκοκρατία και τους νεώτερους χρόνους ως τον 20ό αιώνα: Κωνσταντινούπολη και Πριγκηπόννησα (1981, 2002, 2003, 2004), Καππαδοκία-Ικόνιο-Άγκυ-

Μυστράς, παρεκκλήσι Αγ. Γεωργίου (2004)

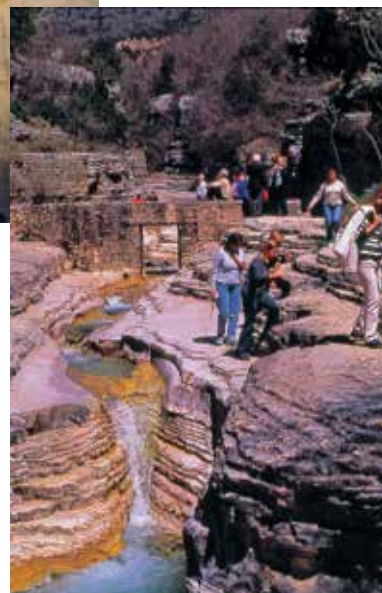

Δέλτα του Έβρου (2005)

Νάφος, έξω από τη Μητρόπολη των Καθολικών (2006)

Στις οβίρες του Ρογκοβού, πριν από το Μεγάλο Πάπιγκο (Πάσχα 2005)

Περσία, υποχρεωτική... κάλυψη των κυριών για την επίσκεψη στο τζαμί (1999)

Σικελία, ξενάγηση φουσικά... από τη Νότα Παντελεάκη (1988)

Μ. Γερουλάνος, Α. Γερουλάνου, Α. Χατζηπέτρου, Α. Λεβίδη, Α. Δεληβορριάς στο Dallas (1990)

ρα (1984), παράλια της Μικράς Ασίας (1988), Σινά (1983, 1989, 2005), Κάιρο-Αλεξάνδρεια (1989 μαζί με το Σινά, 2003), Βενετία, Τεργέστη και Ραβέννα (1984, 1996), Σικελία (1988, 1989, 2002), Μεγάλη Ελλάδα (1995), Οδησός (1994, επ' ευκαιρία των εορτασμών για τα 200 χρόνια από την ίδρυση της πόλης), Ρουμανία (1994) Κύπρος (1985, 1991), Άγιοι Τόποι (1987).

Η γνωριμία με άλλους πολιτισμούς της Ευρώπης, της Ασίας και της Αμερικής έγινε μέσω ταξιδιών σε χώρες με ιστορικό ενδιαφέρον ή πόλεις που φιλοξενούν πλούσια σε εκθέματα μουσεία: Ισπανία (1990), Dallas (1990, επ' ευκαιρία της εκεί έκθεσης: «The gold of three continents from the Benaki Museum»), Ιταλία (περιοχή του Πάδου: 1992, 2006), Παρίσι (1994, με αφορμή την έκθεση μέρους του αρχείου Βούλας Παπαϊωάννου του Φωτογραφικού Αρχείου του Μουσείου), Ολλανδία (1996, για την επίσκεψη στην έκθεση J. Vermeer), Μόναχο (2000, με την ευκαιρία της έκθεσης: «Das Neue Hellas. Griechen und Bayern zur Zeit Ludwigs des I.»), Βερολίνο (2004), Ιορδανία (1996), Συρία (1997), Τυνησία και Μάλτα (1998), Περσία (1999). Την αγάπη της και τις αξιοζήλευτες γνώσεις της για τις χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο μοιράστηκε όλα αυτά τα χρόνια με τους εκδρομείς η ιδιαίτερος αγαπητή στα μέλη παλαιά φίλη (και Φίλη) του Μουσείου, κ. Νότα Παντελεάκη.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Η πλέον διαδεδομένη μέθοδος μετάδοσης των γνώσεων γύρω από την ελληνική και την παγκόσμια τέχνη υπήρξε για δεκαετίες η διοργάνωση διαλέξεων. Ως την εποχή της ανάπτυξης των ηλεκτρονικών μέσων και ιδίως της τηλεόρασης, οι φιλόστορες και οι φιλότεχνοι γίνονταν κοινωνοί όλων των σχετικών πληροφοριών (παλαιών και νέων) μέσω των ομιλιών των ειδικών και των ερευνητών, οι οποίες συχνά συνοδεύονταν από προβαλλόμενες διαφάνειες. Καθώς η χρησιμότητά τους παραμένει μεγάλη (η

Υποδοχή στην Αλεξάνδρεια από τον Πατριάρχη Πέτρο (2003)

αμεσότητα της επαφής με τον ομιλητή, η δυνατότητα θέσης ερωτημάτων σε αυτόν, η επιλογή των ουσιωδέστερων πληροφοριών και η συμπύκνωσή τους ώστε να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των ακροατών αποτελούν βασικά πλεονεκτήματα) οι διαλέξεις εξακολουθούν να αποτελούν βασικό στοιχείο του Προγράμματος Εκδηλώσεων, καλύπτοντας ευρύ φάσμα αντικειμένων, μορφών τέχνης, χρονικών περιόδων πολιτισμών.

Λίγες μέρες μετά την ξενάγηση της Μ. Βελουδίου στο Μουσείο, διοργανώθηκε προβολή έγχρωμων διαφανειών του Αγίου Όρους των Φ. Ζαχαρίου και Χρ. Ευελπίδη, με ομιλία του τότε Διευθυντή του Μουσείου και μέλους του Δ.Σ. των Φίλων, Μανόλη Χατζηδάκη, και λίγο αργότερα προβολή όψεων της προσεισμηκής Ζακύνθου της Μ. Χρυσάκης, με ομιλία και πάλι του Μ. Χατζηδάκη, που τόσο μόχθησε για τα διασωθέντα από το σαρωτικό σεισμό του 1953. Η Βιβλιοθήκη του κτηρίου της Κουμπάρη φιλοξένησε τόσο αυτές τις δύο πρώτες διαλέξεις όσο και όλες τις επόμενες ως τη δημιουργία ειδικής αίθουσας διαλέξεων, με την προσθήκη της πτέρυγας Δεκόζη-Βούρου (1973). Η διπλή χρήση της (ως χώρου προσωρινών εκθέσεων και διαλέξεων) συχνά καθιστούσε δύσκολη ή και αδύνατη τη διοργάνωση ομιλιών (όπως το 1978 και το 1979), οπότε το Δ.Σ. αναζητούσε άλλο χώρο στο κέντρο των Αθηνών, όπως η Εθνική Πινακοθήκη, η Αρχαιολογική Εταιρεία, το Λύκειο Ελληνίδων, το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, οι αίθουσες Λόγου και Τέχνης, όπου δόθηκαν όλες οι διαλέξεις από το 1996 ως την πλήρη επαναλειτουργία του Μουσείου το 2001.

Για την παρουσίαση των θεμάτων εκλήθησαν πανεπιστημιακοί δάσκαλοι (μεταξύ των οποίων οι: Κ.Θ. Δημαράς, Π. Μυλωνάς, Κ. Ξυνόπουλος, Λ. Μαργακού, Κ. Κορρέ, Α. Μήλας, Γ. Δημητροκάλλης, Γ. Κορρές, Ν. Ζίας, Δ. Πάλλας, Α. Μεκαμπερίτσε, Μ. Κορρές, Μ. Κωνσταντουδάκη, Ε. Δωρή, Α. Βασιλικοπούλου, Γ.Α. Προκοπίου, Ε. Γεωργιτισογιάννη), προϊστάμενοι και επιμελητές των Εφορειών Προϊστορικών

Το πρώτο ταξίδι στο εξωτερικό που προγραμμάτισε το Συμβούλιο δεν στάθηκε τυχερό: η πολύμηρη περιήγηση της Κύπρου που σχεδιάστηκε για το καλοκαίρι του 1977 την τελευταία στιγμή ματαιώθηκε εξ αιτίας της εμφάνισης χολέρας (!) στη Μέση Ανατολή και την Τουρκία.

Κατά το ταξίδι στη Ρουμανία το 1994 οι Φίλοι επισκέφθηκαν και τη Μονή Σέκου, όπου βρήκε ηρωικό θάνατο ο Γιωργάκης Ολύμπιος το Σεπτέμβριο 1821. Με χρήματα που έστειλαν όταν επέστρεψαν στην Αθήνα, τοποθετήθηκε αναμνηστική πλάκα στον τάφο του Γ. Ολύμπιου.

Η νυν Πρόεδρος Λένα Χατζηπέτρον μπροστά στην επιγραφή στη Μ. Σέκου (1998)

Περικλής Παπαχατζιδάκης, Το Δημοτικό Θέατρο της προσεισμηκής Ζακύνθου

Αρχείο ΦΜΜ

Ο Γιάννης Σαΐτας μιλά για το Πρόγραμμα Μάνης (2003)

Σχέδιο της Έλλης Σολωμονίδου-Μπαλάνου για τη συνανλία με έργα γαλλικής μουσικής από την Αναγέννηση και το Μπαρόκ (Μάρτιος 2000)

Αρχείο ΦΜΜ

Ο σολίστ Γιάννης Μαυρίδης και η Ορχήστρα των Πατρών (Μουσικές Συναντήσεις, 2/12/2005)

Μικρή δεξίωση μετά από διάλεξη οργανώθηκε για πρώτη φορά το 1976, όταν μετά την ομιλία του Διευθυντή Αρχαιοτήτων της Κύπρου, Βάσου Καραγιώργη («Η Κύπρος και τα μνημεία της σήμερα») στήθηκε πρόχειρο κυλικείο για όσους παρευρίσκονταν.

και Κλασσικών Αρχαιοτήτων (όπως οι: Β. Καραγιώργης, Β. Αδρύμη, Φ. Δακορώνια, Β. Αραβαντινός, Σ. Δημάκη, Γ. Στα-ινχάουερ, Φ. Μαλλούχου, Μ. Πλάτωνος, Μ. Οικονομάκου), Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (μεταξύ άλλων οι: Α. Δερισιώ-της, Χ. Κουλάκου, Α. Ραπτάκη) και Εναλίων Αρχαιοτή-των (Θ. Παπαθανασόπουλος), βυζαντινολόγοι (Μ. Χατζη-δάκης, Σ. Αντωνιάδη, Α. Ξυγγόπουλος, Ντ. Μουρίκη, Μ. Μανούσακας, Μ. Θεοχάρη, Π. Βοκοτόπουλος,) λαογράφοι (Κ. Μακρής, Ρ. Σταθάκη), ιστορικοί της τέχνης (Μ. Καλλι-γάς, Φ.-Μ. Τσιγκάκου), διευθυντές μουσείων (Σ. Αντωνιά-δη, Α. Γουργιώτη), αρχιτέκτονες (Ι. Τραυλός, Α. Λοΐζος, Χ. Καλλιγά), ερευνητές (Τ. Μαργαριτώφ, Σ. Δοανίδου, Φ. Μαυρική, Κ. Στάικος, Ντ. Βασιλικού, Α. Τσελίκας, Α.Γ. Μπενάκης, Ν. Παπαγεωργίου, Ε. Σουλογιάννης), καλλιτέ-χνες (Γ. Τσαρούχης, Α. Ξύδης), μουσικολόγοι (Σ. Καρράς, Μ. Δραγονίμης) και πολυάριθμοι ειδικοί στον εκάστοτε εξεταζόμενο τομέα.

Μέσα από τις 150 και πλέον διαλέξεις που έχουν ως σή-μερα απολαύσει οι Φίλοι παρουσιάστηκε, όπως ήταν φυ-σικό, τεράστιο εύρος θεμάτων: η ελληνική ιστορία, φιλο-λογία, και κυρίως η τέχνη, από την αυγή του ελληνικού πολιτισμού ως τις μέρες μας εντός και εκτός συνόρων του ελληνικού κράτους η τέχνη των λαών της Μεσογείου, της Γεωργίας, της Κίνας, της Ινδίας, του Θιβέτ, των χωρών όπου εξαπλώθηκε το Ισλάμ. Ακόμη, ζητήματα συντήρησης έργων τέχνης, η δράση και ο πλούτος του Μουσείου (με-μονωμένα αντικείμενα των συλλογών, κτηριακά ζητήματα, σχέδια και προοπτικές με την ευκαιρία της επέκτασης και της επανέκθεσης, εκδόσεις, τα Τμήματα, Προγράμματα). Εξ άλλου, από το 2001 καθιερώθηκαν οι θεματικές ενότητες (Θεσσαλία –με αφορμή την επέτειο 120 χρόνων από την απελευθέρωσή της-, Στα Βήματα του Πανσανία: Βοιωτία/ Φωκίδα/ Αττική, 170 χρόνια Αθήνα πρωτεύουσα), ώστε να επιτυγχάνεται όσο το δυνατόν σφαιρική κάλυψη των ανα-λυόμενων θεμάτων.

ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ

Όταν τον Απρίλιο του 1975 η Γεν. Γραμματεύς Αμαλία Με-γαπάνου πρότεινε στο Δ.Σ. οι Φίλοι να διοργανώσουν από κοινού με τους Φίλους της Μουσικής συνανλία της Βάσως Δεβετζή και του Mstislav Rostropovitch προκειμένου να συ-γκεντρωθούν τα χρήματα για την αγορά του Αρχείου Πετ. Παπαχατζιδάκη, εισήγαγε... καινά δαιμόνια. Η πρωτοφανής αυτή ιδέα ήταν αναμενόμενο να συναντήσει προσκόμματα, όμως το Συμβούλιο δεν την εγκατέλειψε. Τρεις μήνες αρ-γότερα αποφασίστηκε η δημιουργία ειδικής επιτροπής για μουσικές εκδηλώσεις και τον Οκτώβριο η συγκρότησή της ήταν πλέον γεγονός: Αλεξάνδρα Τριάντη, Ανδρέας Βουρ-λούμης, Αμαλία Μεγαπάνου, Ντόρη Παπαστράτου ανέλα-βαν να καταρτίσουν πρόγραμμα για τους πρώτους μήνες του επόμενου έτους. Ο Μουσικός Κύκλος εγκαινιάστηκε στις 15 Ιανουαρίου 1976 με συνανλία της Μαργαρίτας Δαλ-μάτη (τσέμπαλο) στην αίθουσα διαλέξεων (πτέρυγα Δεκό-ζη-Βούρου). Η εξαιρετική επιτυχία της, η αθρόα συμμετοχή και το γεγονός ότι όλοι οι καλλιτέχνες είχαν προσφερθεί με μεγάλη προθυμία ενθάρρυναν τους διοργανωτές να προ-χωρήσουν στις επόμενες τρεις συνανλίες του Κύκλου: στις 12 Φεβρουαρίου (Θωμάς Ασλάνογλου, τραγούδι και Μαρί-να Κουντούβαλη, πιάνο), στις 16 Μαρτίου (Urs Ruttimann, φλάουτο και Λευκή Κατάνου-Lindahl, πιάνο) και στις 13 Απριλίου (Ελληνικό Κουιντέτο πνευστών). Η πρωτοβουλία αναγνωρίστηκε ως αξιόπαινη καινοτομία του Μουσείου Μπενάκη και δημιούργησε ένα θετικό προηγούμενο για την επανάληψή της στο μέλλον.

Η συνεργασία με τους Φίλους της Μουσικής επαναλήφθη-

Μίκης Μελάς, Νάση Παπαντωνίου στην κοπή της Πίττας στο Αμαλία (1995)

κε το 1978, με συναυλία που διοργανώθηκε στη μνήμη της Αλεξάνδρας Τριάντη. Ακολούθησε μία μουσική βραδιά στη «Μεγάλη Βρεταννία» το 1986 με τους διακεκριμένους μουσικούς Τάτση Αποστολίδη (βιολί), Αρη Γαρουφαλή (πιάνο) και Νίκο Γκίνο (κλαρινέτο), μία ακόμη με μουσική μαπαρόκ από το σύνολο *Κέλσος* και δεξίωση στους κήπους του Μουσείου Βορρέ στην Παιανία (1990) και η μοναδική συναυλία στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών στις 30 Ιανουαρίου 1995 υπό τον τίτλο: «Τραγούδια και καντάτες. Από τον Purcell στον Bach». Το σύνολο μαπαρόκ *Sinfonia* και η υψίφωνος Greta de Reyghere απέσπασαν εγκωμιαστικά σχόλια των μουσικοκριτικών, η όλη διοργάνωση (οφειλόμενη στην τότε Αντιπρόεδρο κ. Λίλα ντε Τσάβες) υπήρξε εξαιρετική και η ανταπόκριση των Φίλων αναμφισβήτητα εντυπωσιακή. Τα έσοδα (περισσότερα από 14.000.000 δρχ.) αποτέλεσαν μια πολύ σημαντική συμβολή στα έργα αποκατάστασης της Οικίας Δέλτα στην Κηφισιά.

Αν και τα εγκαίνια του αναγεννημένου Μουσείου δεν είχαν ακόμη πραγματοποιηθεί, τα μέλη παρακολούθησαν στο κτήριο της Κουμπάρη το Μάρτιο του 2000 μία ευφάνταστη συναυλία με έργα γαλλικής μουσικής από την Αναγέννηση και το Μπαρόκ, καθώς και διασκευασμένα τραγούδια του Μάνου Χατζιδάκι από το σύνολο *Κέλσος*, με μουσικά όργανα και κοστούμια εποχής.

Είκοσι χρόνια μετά τον πρώτο κύκλο συναυλιών, το Δ.Σ. προσκάλεσε τους Φίλους σε μία ακόμη σειρά μουσικών εκδηλώσεων, τις έξι *Μουσικές Συναντήσεις*, αυτή τη φορά στο νέο κτήριο του Μουσείου, στην οδό Πειραιώς (2005-2007). Συνδιοργανωτής υπήρξε η Λέσχη Φίλων José Carreras και καλλιτεχνικός σύμβουλος ο πιανίστας και διευθυντής ορχήστρας Γιώργος Πέτρου. Στην αρχή κάθε βραδιάς ο μουσικολόγος Δρ Γεώργιος-Ιούλιος Παπαδόπουλος παρουσίασε με σαφήνεια, πληρότητα και ακρίβεια τις ιδιαιτέρως υψηλού επιπέδου συναυλίες, που ικανοποίησαν απολύτως τους κριτικούς και το κοινό.

ΠΙΤΤΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Για τη αλληλογνωριμία των μελών και τη σύσφιξη των μεταξύ τους δεσμών σε ευχάριστο κλίμα και άνετες συνθήκες, η κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίττας γινόταν μέχρι το 2005 στην αίθουσα κεντρικού ξενοδοχείου (της *Μεγάλης Βρεταννίας*, του *Hilton*, του *Athens Plaza*), ενώ τα τρία τελευταία χρόνια η εορταστική αυτή εκδήλωση μεταφέρθηκε με εξαιρετική επιτυχία στο κτήριο της Πειραιώς. Παλαιότερα συννοδεούνταν από τσάι και ένα κρύο πιάτο, για περισσότερα από δέκα χρόνια όμως συνδυάζεται με πλήρες δείπνο. Η

Επέτειος 40 χρόνων στο Γαλαξία του Hilton (1997)

Τρεις από τους καλλιτέχνες που είχαν προσφερθεί για τις βραδιές του *Μουσικού Κύκλου* (Μ. Δαημάτη, Μ. Κουτούβαλη, Θ. Ασπλινοπούλου), κατέθεσαν αίτηση εγγραφής μέλους αμέσως μετά τις συναυλίες. Ύστερα από πρόταση της Αμ. Μεγαπάνου «ανταμείφθηκαν» για την αφιλοκερδή συμμετοχή τους με τη δωρεάν εγγραφή τους για ένα έτος.

λαχειοφόρος αγορά αποτελεί ένα ακόμη κίνητρο για τους Φίλους και συγχρόνως ένα πρόσφορο μέσο ενίσχυσης του Ταμείου. Η ζωντανή μουσική είναι πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της όλης τελετουργίας, είτε από μουσικά σύνολα (όπως το κουιντέτο *Adriatica*, που εκλήθη το 2001) είτε από ερμηνευτές ελαφράς μουσικής ή και από εκτελεστές παραδοσιακών σκοπών της χώρας. Ιδιαίτερως πρωτότυπη υπήρξε η πίττα του 1998, η οποία πραγματοποιήθηκε στο παραδοσιακό καφενείο «Η Ωραία Ελλάς» στο Μοναστηράκι, ύστερα από εισήγηση της κ. Κ. Κορρέ. Την πίττα του 2004 ενίσχυσε ομάδα νέων μουσικών, μελών της χορωδίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, που έψαλε κάλαντα κατά την είσοδό της στην αίθουσα και στη συνέχεια απέδωσε τραγούδια του Μ. Χατζιδάκι. Την επόμενη χρονιά η βραδιά εμπλουτίστηκε με το χορευτικό σύνολο του Δήμου Σαλαμίνας, το οποίο παρουσίασε χορούς της Κούλουρης με τοπικές στολές. Κατά παράδοση την εκδήλωση της κοπής της πίττας τιμούν με την παρουσία τους ο Πρόεδρος και μέλη της Διοικούσας Επιτροπής και ο Διευθυντής του Μουσείου, ανακοινώνοντας τα σχέδια της Διοίκησης για τη χρονιά που ξεκινά.

Το Σωματείο επίσης τιμά τις επετείους, ευχάριστες αλλά και δυσάρεστες: ενδεικτικό είναι το φιλολογικό μνημόσυνο που διοργάνωσε το Φεβρουάριο του 1976 για το Λουκά Μπενάκη με ομιλήτρια τη Λίλα Μαραγκού και τον Ιούνιο του 1981 για τον ιδρυτή του Μουσείου, Αντώνη Μπενάκη, με ομιλητές το Λάμπρο Ευταξία και την Άννα Καρτσώνα, αλλά και η τιμητική εκδήλωση για τα 50 χρόνια εργασίας της Μαρίκας Βελουδίου, στο Κυλικείο του Μουσείου το 1979. Δεν άφησε βεβαίως να περάσει απαρατήρητη η συμπλήρωση 30 χρόνων από την ίδρυσή του το 1987, οπότε κάλεσε τα μέλη σε δεξίωση στο κτήριο της Κουμπάρη με μουσική από το Γιάννη Σπάρτακο, καθώς και η επέτειος των 40 χρόνων, που γιορτάστηκε δεδόντως, με δείπνο στο *Γαλαξία* του τελευταίου ορόφου του *Hilton* (με πανοραμική θέα της βραδινής Αθήνας).

ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ (1961-1977)

Μεταξύ των καινοτομιών που εισήγαγαν οι Φίλοι στη ζωή των μουσείων της χώρας συγκαταλέγεται ο διαγωνισμός σχεδίου για μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με θέματα εμπνευσμένα από τα εκτιθέμενα αντικείμενα του Μουσείου. Την ιδέα εισηγήθηκε στο Διοικητικό Συμβούλιο τον Οκτώβριο του 1960 η τότε Αντιπρόεδρος, Βιργινία Ζάννα. Στόχος ήταν η επαφή των παιδιών και των εφήβων με το Μουσείο, η γνωριμία τους με την ελληνική τέχνη (καθώς στο μέγιστο ποσοστό τους τα σχέδια έπρεπε να προέρχονται από τα ελληνικά εκθέματα), η ανάπτυξη της φαντασίας τους και της ικανότητάς τους να αναπλάθουν στο σύγχρονο κόσμο διακοσμητικά θέματα του πλουσιότατου παρελθόντος παράγοντας χρηστικά αντικείμενα και ποικίλες εφαρμογές για την τρέχουσα πραγματικότητα.

Ο πρώτος διαγωνισμός, του 1961 –με αρκετά ευρύ θέμα, ελαφρώς διαφορετικό για κάθε βαθμίδα–, αφορούσε τη σύνταξη έκθεσης και όχι κατάθεση σχεδίου. Στη συνέχεια κατέστη διαγωνισμός σχεδίου, απευθύνθηκε σε μαθητές των δύο τελευταίων τάξεων του σχολείου και το θέμα έγινε πιο εξειδικευμένο, καθώς οι διαγωνιζόμενοι καλούνταν να καταθέσουν προτάσεις για συγκεκριμένη εφαρμογή. Έτσι, παρά το γεγονός ότι αρχικώς ήταν ανοικτός για όλα τα δημόσια και ιδιωτικά Γυμνάσια της πρωτεύουσας, του Πειραιά και της ευρύτερης περιοχής, ήδη από το δεύτερο χρόνο οι διαγωνιζόμενοι προέρχονταν στο σύνολό τους σχεδόν από τις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές. Τα θέματα ήταν τα ακόλουθα:

- 1961** Στ' Δημοτικού: «Τι σας έκανε μεγαλύτεραν εντύπωση από τα εκθέματα του Μουσείου, που αφορούν την Νεώτερη Ιστορία μας από το 1821 και εδώ».
Ε'-Στ' Γυμνασίου: «Τι σας έκανε μεγαλύτεραν εντύπωση εις το Μουσείον Μπενάκη;»
- 1962** Μοτίβα από το φυτικό διάκοσμο της Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης
- 1963** [Δεν πραγματοποιήθηκε]
- 1964** Σχέδιο τάπητος ή κιλιμιού
- 1965** Σχέδια για ύφασμα επιπλώσεως
- 1966** Σχέδιο κεντήματος για επιτραπέζιο κάλυμμα
- 1967** Σχέδιο χαρτιού περιτυλίγματος (εορταστικού, εμπορικού κοινού ή πολυτελείας)
- 1968** Σχέδιο για κεντήματα μαξιλαριού
- 1969** Σχέδιο για διακοσμητικά πλακάκια ή πιάτα
- 1970** Σχέδιο για κιλίμι (υφαντό χαλί)
- 1971** Σχέδιο για μαντίλι ή εσάρπα
- 1972** Σχέδιο για ταγάρι
- 1973** Σχέδιο για χάριτη σακκούλα, προοριζόμενη για καταστήματα χειροτεχνίας και ειδών λαϊκής τέχνης
- 1974** Σχέδιο για ύφασμα επιπλώσεως, κουρτίνες, καλύμματα κ.λπ.
- 1975** Σχέδιο για μαξιλάρι κεντητό ή υφαντό
- 1976** [Δεν πραγματοποιήθηκε]
- 1977** Σχέδιο για ύφασμα σταμπωτό (φόρεμα, φούστα, μπλουζά) από τη λαϊκή τέχνη της Σκύρου και των Σαρακατσαναίων [εις μνήμην Αγγελικής Χατζημιχάλη, για τα 10 χρόνια από το θάνατό της].

Την Οργανωτική Επιτροπή συγκροτούσαν κατά κύριο λόγο μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή επιφανείς προσωπικότητες (Γιώργος Θεοτοκάς, Άγγελος Τερζάκης, Σπύρος Βασιλείου). Την Κριτική Επιτροπή λάμπρυναν με τη συμμετοχή τους εξέχοντες λογοτέχνες, καλλιτέχνες και δημιουργοί, μεταξύ άλλων οι: Σπύρος Βασιλείου (1962), Παναγιώτης Τέτσης και Ευάγγελος Παπανούτσος (1963), Γιάννης Τσαρούχης και Γιώργος Μανουσάκης (1964), Γιάννης Μόραλης (1965), Ανδρέας Βουργολύμης (1966), Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας (1969). Σε αυτούς προστέθηκαν κατά καιρούς ειδικοί για το εκάστοτε θέμα, όπως ο καλλιτεχνικός ταπητουργός Ιωάννης Φαϊτάκης (1970), ο Γιάννης Τσεκλένης (1971), η ειδική για την εκτύπωση σε ύφασμα Μαίρη Τσαντίλη (1974), η Ευρυδίκη Κωστοπούλου και η Μ. Πρέκα (1975). Σημαντική και σε αυτή τη δραστηριότητα των Φίλων στάθηκε η συμβολή της γραμματέως του Σωματίου, Μαρίας Αποστολοπούλου.

Κατά την έναρξη του θεσμού πήραν μέρος μαθητές από εννέα μόνο σχολεία, πολύ γρήγορα όμως οι συμμετοχές ξεπέρασαν κάθε προσδοκία, φτάνοντας τις 172 (με 293 σχέδια) το 1966 και τις 160 (με 211 σχέδια) το 1967, για να σταθεροποιηθεί στη συνέχεια (με ελάχιστες εξαιρέσεις) στις πάνω από 130 (με 200 κατά μέσον όρο σχέδια) έως και τον τελευταίο χρόνο (1977). Το 1961 δόθηκαν ως έπαθλα μια φωτογραφική μηχανή, ένας στυλογράφος και ένα album με ενθύμια του Μουσείου στους: Ευάγγελο Λαζαρίδη, Νικήτα Ξανθάκη και Μαρία Κώνστα, πρώτο, δεύτερο και τρίτο αντιστοίχως μαθητή του δημοτικού. Για τους νικητές του Γυμνασίου (Κατερίνα Σβολοπούλου, Ειρήνη Γαρμπή και Άλκη Μιχάλη) προβλέφθηκε δημοσίευση της έκθεσής τους και επιπλέον ανακήρυξη σε ισόβιο μέλος των Φίλων και αεροπορικό ταξίδι στην Ελλάδα για την πρώτη, καλλιτεχνικό ή ιστορικό βιβλίο πολυτελούς έκδοσης για τη δεύτερη, album με ενθύμια του Μουσείου για τον τρίτο. Στη συνέχεια καθιερώθηκε η απονομή τριών βραβείων και δώδεκα επαίνων, με πολυτελείς εκδόσεις τέχνης, φωτογραφικές μηχανές ή χρηματικά βραβεία ως έπαθλα. Η Ελένη Ευκλείδη, ιδρυτικό μέλος των Φίλων και εκ των ευεργετών του Μουσείου, υπήρξε επί πολλά έτη χορηγός εκπαιδευτικής εκδρομής και για τους 15 διακριθέντες στο διαγωνισμό. Ιδιαίτερος δύσκολη φαίνεται ότι υπήρξε η βράβευση του 1977 (δόθηκαν τρία βραβεία, τρεις έπαινοι και δέκα εύφη- μους μνείες) λόγω της εξαιρετικής ποιότητας των σχεδίων που κατατέθηκαν.

Για την απονομή των βραβείων και επαίνων διοργανωνόταν ειδική δεξίωση, κατά κανόνα την ημέρα του φιλο- λογικού μνημοσύνου για τον Αντώνη Μπενάκη στις 31 Μαΐου και ακολουθούσε η έκθεση των σχεδίων σε αίθου- σα του Μουσείου για ένα μήνα (1-30 Ιουνίου).

Η έκθεση Καβάφη και οι εργασίες για την επανέκθεση της μόνιμης συλλογής το 1963 και η έκθεση των εικόνων της Κύπρου το 1976 δεν επέτρεψαν τη διεξαγωγή του διαγω- νισμού κατά τα έτη αυτά. Επίσης, το 1978 και το 1979 δεν προκηρύχθηκε ο διαγωνισμός λόγω έλλειψης ελεύθερου χώρου στο Μουσείο για την έκθεση των έργων των μαθη- τών. Μετά το θάνατο (το Δεκέμβριο του 1980) της Βιργινίας Ζάννα, που είχε εμπνευστεί, δημιουργήσει και καλλιεργή- σει για δύο σχεδόν δεκαετίες το θεσμό, ο διαγωνισμός δεν επαναλήφθηκε.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Λιονύσης Βλαχόπουλος

Περπατώντας στο Βοτανικό Κήπο Λιομήδους

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Στις 29 Ιανουαρίου μια 30μελής ομάδα Φίλων επισκέφθηκε το **Μουσείο Κοσμήματος Ηλιά Λαλαούνη**. Ξεναγηθήκαμε από την ιστορικό τέχνης κ. Μάρω Χατζάκη στη συλλογή παραδοσιακών (ethnic) κοσμημάτων της κ. Λίλλας Μούση, καθώς και στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου. Στη συλλογή Μούση θαυμάσαμε κοσμήματα πλάτης και κεφαλής, φυλακτά, βραχιόλια, κολιέ, κατασκευασμένα με παραδοσιακές τεχνικές στα τέλη του 19ου αι. και στις αρχές του 20ού αι., από χώρες όπως: Αλγερία, Μαρόκο, Αίγυπτο, Σουδάν, Καζακστάν, Νεπάλ, Θιβέτ, Αφγανιστάν, Πακιστάν, Κίνα, Ιαπωνία, Υεμένη. Η μόνιμη έκθεση του Μουσείου με κοσμήματα και έργα μικρογλυπτικής από 50 συλλογές, δημιουργήματα του ακαδημαϊκού Ηλιά Λαλαούνη μεταξύ των ετών 1940-2000, ενθουσιάζει τον επισκέπτη και τον αναγκάζει να υποσχεθεί στον εαυτό του ότι πρέπει να επανέλθει πολλές φορές για να απολαύσει και να αφομοιώσει την ομορφιά που του προσφέρει. Η ομάδα των Φίλων έφυγε πλήρως ικανοποιημένη.

Ρωξάνη Τοιμπιροπούλου

Σε ένα ιδιαιτέρως ενδιαφέρον δείγμα της αρχιτεκτονικής δημιουργίας του 21ου αιώνα και συγχρόνως της επιτυχούς σύμπραξης ελλήνων και ξένων αρχιτεκτόνων, στο **Κτήριο της Εθνικής Ασφαλιστικής** στη λεωφόρο Α. Συγγρού, ξεναγήθηκαν οι Φίλοι στις 22 Φεβρουαρίου. Πρόκειται για έργο του

διάσημου αρχιτέκτονα Mario Botta σε συνεργασία με τις κ. Μόρφω Παπανικολάου και Ρένα Σακελλαρίδου. Με τη συμβολή της τελευταίας οι συμμετέχοντες περιήλθαν εντυπωσιασμένοι το διπλό κτήριο, που περιλαμβάνει γραφεία, την έδρα της διοίκησης της εταιρείας, συνεδριακό και εκπαιδευτικό κέντρο. Στη συνέχεια η κ. Ρ. Σακελλαρίδου έδωσε διάλεξη στο αμφιθέατρο του κτηρίου για τις τάσεις και τις προοπτικές της αρχιτεκτονικής στην Αθήνα και την Ελλάδα των αρχών του 21ου αιώνα.

Σ.Ι.Α.

Στις 10 Μαρτίου οι Φίλοι επισκεφθήκαμε το **Ίδρυμα Ενγενίδου**, όπου είχαμε την ευκαιρία να θαυμάσουμε την πλούσια και τέλεια οργανωμένη βιβλιοθήκη, που περιλαμβάνει 40.000 περίπου βιβλία και περιοδικά. Στη συνέχεια ξεναγηθήκαμε στους τρεις ορόφους της μόνιμης έκθεσης επιστήμης και τεχνολογίας, όπου μείναμε έκπληκτοι από το πόσο άριστα είναι παρουσιασμένη στο ευρύ κοινό. Στο αμφιθέατρο του ψηφιακού Πλανηταρίου παρακολουθήσαμε την προβολή «Γένεση και κατακλυσμός», που πραγματικά ήταν εξαιρετική και προκάλεσε το θαυμασμό μας, αλλά και πολλές συζητήσεις. Επιστρέφοντας αισθανόμαστε όλοι πολύ περήφανοι που η Αθήνα έχει αυτό το ίδρυμα, που μας προσφέρει τόσο πολλά και ενδιαφέροντα προγράμματα και εκθέσεις.

Λένα Χατζηπέτρον

Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

Φίλοι έξω από το κτήριο της Αρχαιολογικής Συλλογής Κηφισιάς. Δεξιά η κ. Μ. Στεφανοπούλου

Πολλές φορές περνάμε δίπλα από το **Παλατάκι** στο Χαϊδάρι, ένα αξιόλογο δείγμα αρχιτεκτονικής εξοχικής κατοικίας αστών του 19ου αιώνα, χωρίς να γνωρίζουμε πολλά για την ιστορία του. Όμως η κ. Άρτεμις Σκουμπορδή με το γλαφυρό λόγο της μας την διηγήθηκε και ξαναζωντάνεψε μπροστά μας, για άλλη μια φορά, μια πτυχή της ρομαντικής Αθήνας του 19ου αιώνα κατά την εκεί επίσκεψή μας στις 22 Απριλίου. Στη συνέχεια η περιήγησή μας στο **Βοτανικό Κήπο Ιουλίας και Αλεξάνδρου Λιομήδους** κάλυψε ένα κενό στο ειδικό γνωστικό αντικείμενο της Βοτανικής. Ο Διδάκτωρ Οικολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος και υπεύθυνος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του κήπου, κ. Ελευθ. Σταματόπουλος, με γνώση και χιούμορ μάς αποκάλυψε τη μυθολογική και φαρμακευτική αξία των περισσότερων φυτών που βλέπουμε καθημερινά γύρω μας, τον πλούτο της ελληνικής χλωρίδας, την οικονομική διάσταση των καλλιεργειών, αλλά και τους αισθητικούς κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται για τη σύνθεση ενός κήπου.

Λιονύσης Βλαχόπουλος

Την **Αρχαιολογική Συλλογή της Κηφισιάς** επισκέφθηκαν και πάλι οι Φίλοι στις 28 Απριλίου. Η κ. Μαρία Στεφανόπουλου, αρχαιολόγος της Β' Ε.Π.Κ.Α., ξενάγησε την πολυπληθή ομάδα στο φιλόξενο λιθόκτιστο κτήριο του μεσοπολέμου, όπου από το Νοέμβριο 2004 φιλοξενούνται τα αντιπροσωπευτικότερα ευρήματα που ήλθαν στην επιφάνεια με τις σωστικές ανασκαφές των τελευταίων χρόνων στην ευρύτερη περιοχή της Κηφισιάς και καλύπτουν ολόκληρη την περίοδο της αρχαιότητας, από τα γεωμετρικά ως τα ύστερα χρόνια.

Σ.Ι.Α.

Οι εκδρομείς περιεργάζονται τη συλλογή γλυπτών στην αυλή του Μ. Σχηματαρίου

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Η μέρα της εκδρομής στη **Βοιωτία** (Σάββατο 10 Φεβρουαρίου) ξημέρωσε με σύννεφα, με επιστέγασμα την αδυναμία πραγματοποίησης μέρους του προγράμματος στη Λιβαδειά για αντικειμενικούς λόγους. Οι εκδρομείς αποζημιώθηκαν όμως με τα πολύ ενδιαφέροντα εκθέματα και μνημεία που είχαν την τύχη να δουν:

- Το μικρό αλλά ωραίο μουσείο του Σχηματαρίου με ευρήματα από την Τανάγρα και το Δήλεσι, από τους προϊστορικούς ως τους πρωτοχριστιανικούς χρόνους.

- Την εντυπωσιακή ακρόπολη του Γλα (Γουλά), διοικητικό κέντρο των Μινυών, στο μέσον της αποξηραμένης το 1300 π.Χ. Κωπαΐδας.

- Τον Ορχομενό, όπου σε πολύ μικρή απόσταση μεταξύ τους υπάρχουν αξιόλογα μνημεία από τη μυκηναϊκή, την κλασσική και τη βυζαντινή εποχή: ο ωραιότατος θολωτός τάφος του Μινύου (1250 π.Χ.) με το μοναδικό νεκρικό θάλαμο με εντυπωσιακή οροφή από λίθινες πλάκες διακοσμημένες με ανάγλυφους ρόδακες, σπείρες και άνθη παπύρων· σε πολύ μικρή απόσταση το κλασσικών χρόνων θέατρο του Ορχομενού (4ος αι. π.Χ.) και απέναντί του ο πολύ ενδιαφέρον και πρόσφατα αναστηλωμένος ναός της Παναγίας Σκριπούς του 9ου αι. μ.Χ., με μοναδικό συνδυασμό τριγλίτης βασιλικής με σταυροειδή με τρούλο.

Η ξενάγηση έγινε από τον κ. Στ. Αρβανιτόπουλο, επάξια ως συνήθως, με τις χρήσιμες εμβόλιμες παρατηρήσεις του κ. Θ. Παπάζογλου.

Δημήτρης Στεφάνου-Πετροκόκκινος

Μολονότι ο χειμώνας του 2006-2007 θα μείνει στην ιστορία ως ο πιο ήπιος χειμώνας των τελευταίων 150 ετών, η 24η Φεβρουαρίου, που είχε προγραμματισθεί για την εξδρομή μας στον **Αγ. Ιερόθεο Μεγάρων** και στο **Ηράϊον της Περαχώρας**, σηματοδεύτηκε από βαριά συννεφιά με κρύο και δυνατό παγωμένο βοριά. Παρ' όλα αυτά η τύχη... ή μάλλον ο ήλιος μάς χαμογέλασε λιγάκι και η βροχή που φοβόμασταν όλοι ευτυχώς δεν ήρθε.

Η πρώτη στάση μας ήταν στην Ι. Μονή Θεοτόκου Κυπαρισσιωτίσσης-Αγ. Ιεροθέου Μεγάρων, όπου ξεναγηθήκαμε από το συνοδευόντα δρα βυζαντινολόγο κ. Σταύρο Αρβανιτόπουλο. Το καθολικό είναι κτίσμα του τελευταίου τετάρτου του 12ου αι. και αυτό που το καθιστά ξεχωριστό είναι οι σπανιότατες τοιχογραφίες του τρούλου (κομνήνειας περιόδου). Απεικονίζονται ο Χριστός ολόσωμος καθισμένος σε θρόνο Δόξης κρατώντας Ευαγγέλιο με το αριστερό χέρι και με προτεταμένο το δεξί, απεικόνιση που παραπέμπει σαφώς σε σκηνές Ανάληψης και Δευτέρας Παρουσίας ακόμη, η Θεοτόκος, η Προετοιμασία του Θρόνου, σεβίζοντες άγγελοι, ο Μιχαήλ και ο Γαβριήλ, αλλά και οι αρχάγγελοι Γυήλ και Γιδαήλ, οι οποίοι δεν απαντώνται σε κανένα άλλο μνημείο της βυζαντινής τέχνης. Με το σύνολο της παράστασης αυτής (η οποία έχει πολλές τεχνοτροπικές συγγένειες με τα ψηφιδωτά του Δαφνίου) επιχειρείται να παρουσιασθεί στον τρούλο η Ενσάρκωση του Θεού-Λόγου σε συνδυασμό με τη Δόξα του Ιησού Χριστού κατά τη Δευτέρα Παρουσία.

Μετά από μια υπέροχη διαδρομή μέσα από τα Γεράνια όρη φθάσαμε στις δυτικές ακτές της Μεγαρίδας και από εκεί, ακολουθώντας τον παραθαλάσσιο δρόμο, στην περιοχή της Λίμνης Βουλιαγμένης, στα ΒΔ του Λουτρακίου. Στο χώρο όπου σώζονται τα ερείπια του ιερού, που ήταν αφιερωμένο στη λατρεία της θεάς Ήρας, ξεναγηθήκαμε από την κ. Κ. Περγίδη της ΔΖ' Ε.Π.Κ.Α. Ο αρχαιολογικός χώρος αναπτύσσεται σε δύο μέρη: στο νότιο, που βρίσκεται σ' ένα μαγευτικό απάνεμο λιμανάκι, και στο βορειότερο πάνω στην ανεμοδαρμένη πλαγιά του λόφου. Χαμηλά, διατηρούνται ελάχιστα ίχνη του ναού της Ήρας Ακραιάς-Λιμενίας του δυν. αι., λείψανα του βωμού και ερείπια μίας διώροφης κλασσικής στοάς σχήματος Γ. Βορειότερα σώζονται ερείπια ενός ορθογώνιου αρχαϊκού οικοδομήματος που μάλλον εξυπηρετούσε ως εστιατόριο τις λατρευτικές ανάγκες των πιστών, μία ιερή λιμνούλα, καθώς και μία υδατοδεξαμενή, με αψιδωτές τις στενές πλευρές της και με σειρά πεσσών στο κέντρο, για τη στήριξη της στέγης.

Μαριλένα Μουσχουντή

Οι Φίλοι του Μουσείου γνώρισαν το Σάββατο 3 Μαρτίου από κοντά τη χώρα του **αρχαίου Φλυούντος** και της **Νεμέας**, όπου και το ξακουστό ιερό του Νεμείου Διός με τους πρόσφατα αναστηλωμένους κίονες. Επίσης, ξεναγήθηκαν από την κ. Παναγιώτα Κασσίμη, αρχαιολόγο της τοπικής Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, στο χώρο που στην αρχαιότητα, αλλά και σήμερα, μετά την αναβίωσή τους, τελούνται οι πα-

ERRATA

Από το δημοσιευθέντα στο προηγούμενο τεύχος (Β' 2006, σ. 13) κατάλογο των μελών που συνεισέφεραν στην αγορά των μεσοβυζαντινών πινακίων απουσίαζαν λόγω αβλεψίας τα ονόματα των κυριών Μαρίας Σπέντζα και Θέμιδος Χατζηγιάννη. Τις ευχαριστούμε και πάλι θερμώς για τη σημαντική συμβολή τους.

Υπεύθυνη της επιλογής των εξαιρετικών συνταγών για την επτανησιακή βραδιά της 21ης Ιουνίου ήταν η κ. Βαλεντίνη Βούλγαρη, και όχι η εκ παραδρομής αναφερθείσα (τ. Β' 2006, σ. 5) κ. Διονυσία Λούντζη.

νελλήνιοι αγώνες των Νεμέων και στο θαυμάσιο μουσείο. Τον ξακουστό στην αρχαιότητα οίνο της Φλιασίας, το σημερινό «Αγιωργήτικο», γεύτηκαν μετά την ξενάγηση στο πρότυπο οινοποιείο Σεμέλη στο Κούτσι, όπου παρατέθηκε γεύμα.

Διονύσης Βλαχόπουλος

Το Σάββατο 10, μια σκανδαλιάρικη μέρα του παλουκοκάφτη Μαρτίου, και με ξεναγό τον κ. Σταύρο Αρβανιτόπουλο και το γνωστό και προσφιλή από άλλες εκδρομές οδηγό κ. Μιλτιάδη, ξεκινήσαμε να επισκεφθούμε την **Επίδαυρο** και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κωτισιομύτη. Το πλουσιότερο πρόγραμμα μάς επιφύλασσε και δύο εκπλήξεις.

Περνώντας από τις Κεγχρεές, θυμηθήκαμε το ανατολικό λιμάνι της αρχαίας Κορίνθου, απ' όπου είχε αναχωρήσει ο Απόστολος Παύλος το 53, και η διάκονος Φοίβη μετέφερε στη Ρώμη την Προς Ρωμαίους επιστολή του. Κατόπιν επισκεφθήκαμε με την καθοδήγηση του κ. Χρήστου Πιττερού, αρχαιολόγου της Δ' Ε.Π.Κ.Α., το μεγάλο θέατρο της Επίδαυρου, τον πιο διάσημο παγκοσμίως τόπο για το ανέβασμα αρχαίας τραγωδίας. Μεταξύ άλλων περάσαμε από το στάδιο και γίναμε κοινωνοί του τρόπου που γινόταν η εκκίνηση όλων των αθλητών ταυτοχρόνως, από το μεγαλειώδες οικοδόμημα της θόλου που αποδίδεται στον αρχιτέκτονα Πολύκλειτο, από το *εγκοιμητήριο*, όπου κοιμώμενοι οι ασθενείς έβρισκαν τη θεραπεία από το θεό. Τέλος, είδαμε την παλαιοχριστιανική βασιλική,

Μπροστά στους αναστηλωμένους κίονες του Νεμείου Διός

που σώζεται σε ύψος ενός μόλις δόμου πάνω από το έδαφος. Το μουσείο περιέχει πολλά σωζόμενα τμήματα των κτισμάτων και γύψινα εκμαγεία των περισσότερων από τα αγάλματα που βρέθηκαν, μια και τα πρωτότυπα έχουν μεταφερθεί στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Πολύ ενδιαφέρον ήταν το άγαλμα της Υγείας, τα διάφορα ιατρικά εργαλεία, και οι επιγραφές που περιέχουν τους λογαριασμούς κατασκευής της θόλου και του ιερού.

Πριν φτάσουμε στο Λυγουριό, η πρώτη έκπληξη μας περίμενε, εκκλησάκι του 12ου αι., αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη τον Ελεήμονα. Ιδιαίτερη εντύπωση μας έκανε η επιδεξιότητα των λιθοξόνων, η επιγραφή με το όνομα του «αρχιτέκτονα» του μνημείου και το γε-

γονός ότι είχαν αφήσει οι κατασκευαστές προεκτάσεις στην τοιχοποιία για τη μελλοντική προσθήκη νάρθηκα. Το Λυγουριό αποτελεί το χαρακτηριστικότερο μνημείο αμμωνιτών στον ελλαδικό χώρο, πράγμα που αποτέλεσε και το έρεισμα για την κατασκευή του Μουσείου Κωτισιομύτη Φυσικής Ιστορίας. Μείναμε κατάπληκτοι από την πολυμορφία των απολιθωμένων αμμωνιτών, τριλοβιτών και άλλων οργανισμών που έζησαν έως 3 εκατομμύρια χρόνια πριν. Πολύ ενδιαφέρουσα ήταν και η ορυκτολογική συλλογή, που περιέχει και μοναδικά δείγματα ορυκτών από το χώρο του Λαυρίου. Η δεύτερη έκπληξη δεν ήταν άλλη από τη μυκηναϊκή γέφυρα της Καζάρμας, που σώζεται σε άριστη κατάσταση, χτισμένη με εκφορικό σύστημα και κυκλώπεια τοιχοποιία, και χρησιμοποιείται ακόμα μετά από 33 αιώνες. Όπως σε κάθε εκδρομή, δεδομένο ήταν και το καλό φαγητό και η καλή, ξεστή παρέα, πράγματα που μας έκαναν στην επιστροφή να ανυπομονούμε για την επόμενη εξόρμηση!

Γιάννης Δρίβας

Μια ανοιξιάτικη ημέρα (16 Μαρτίου) μεγάλη παρέα Φίλων ξεκινήσαμε για τριήμερη εκδρομή στην **Ευρυτανία**. Μετά από μια ωραία διαδρομή φτάσαμε στο Καρπενήσι, την πρωτεύουσα του νομού. Η πρώτη μας εξόρμηση την επόμενη ημέρα ήταν στον Προυσό, όπου επισκεφθήκαμε τη Μονή της Παναγίας της Προσιώτισσας μέσα σε μια καταπράσινη, πανέμορφη περιοχή και ξεναγηθήκαμε από την κ. Αγγελική Μανιάτη και τον ξεναγό του μοναστηριού. Προσκυνήσαμε τη θαυματουργή

Ιωάννη Βουφράχα

Ο κ. Χρ. Πιττερός και η ομάδα των Φίλων στο θέατρο της Επίδαυρου

Στην Ανατολική Φραγκίστα την ομάδα υποδέχθηκαν ο δήμαρχος και ο ιερέας του χωριού

εικόνα της Παναγίας, θαυμάσαμε τις τοιχογραφίες, το τέμπλο, τα ιερά κειμήλια και τις εικόνες και συνεχίσαμε για το Μεγάλο Χωριό.

Η διαδρομή πραγματικά μαγευτική! Πυκνά δάση, ποτάμια, χαράδρες... ο δρόμος στενός, με πολλές στροφές, αλλά με τον εξαίρετο οδηγό μας κ. Μιλτιάδη φθάσαμε στο Μεγάλο Χωριό, όπου επισκεφθήκαμε το Λαογραφικό Μουσείο. Στη συνέχεια αναχωρήσαμε για το Μικρό Χωριό. Εκεί μας περίμενε ένα πλούσιο μεσημεριανό φαγητό, με πολλές τοπικές πίττες και προϊόντα της περιοχής. Επιστρέφοντας στο Καρπενήσι πολλοί Φίλοι περπάτησαν μέσα στο πυκνό ελατόδασος και στην άγρια φύση ακολουθώντας το παραδοσιακό μονοπάτι που συνέδεε το παλαιό Μικρό Χωριό με το Νόστιμο. Τέλος, την τρίτη ημέρα της εκδρομής επισκεφθήκαμε την Ανατολική Φραγκίστα. Πηγαίνοντας σταματήσαμε στο χωριό Κορυσχάδες με τα λιθόκτιστα σπίτια και το μουσείο της τοπικής ιστορίας. Στη Φραγκίστα, στην εκκλησία του Σωτήρος (κτισμένη το 1725) με τις μεταβυζαντινές τοιχογραφίες που δυστυχώς δεν έχουν συντηρηθεί, μας ξενάγησε ο ιερέας της περιοχής. Ο δήμαρχος μας καλωσόρισε και μας μίλησε για το Γεώργιο Καφαντάρη, την προτομή του

και το μουσείο που ετοιμάζεται στο χωριό. Γυρίζοντας, η τελευταία στάση ήταν στο Κεφαλόβρυσο (όπου μαρτύρησε ο Μ. Μπότσαρης), ακόμη μια ανάσα μέσα στη φύση, στο απέραντο καταπράσινο, που τα αγριολούλουδα της άνοιξης είχαν αρχίσει να ανθίζουν.

Λένα Χατζηπέτρου

Ειδικά σχεδιασμένη ώστε να περιλάβει τους εορτασμούς της Εξόδου ήταν η τριήμερη εκδρομή στη **Ναύπακτο** και το **Μεσολόγγι** από το Σάββατο του Λαζάρου (31 Μαρτίου) ως τη Μεγάλη Δευτέρα (2 Απριλίου). Στην πρώτη στάση, το κάστρο του Ρίου, μας υποδέχθηκε και μας ξενάγησε με υποδειγματικό τρόπο η Προϊσταμένη της δης Ε.Β.Α., κ. Αναστασία Κουμούση. Στο δίδυμό του, το κάστρο του Αντιρρίου, μας περίμενε η Προϊσταμένη της όμορης 22ης Ε.Β.Α., γνωστή στους Φίλους από την περυσινή εκδρομή στα Ζαγοροχώρια και τα Ιωάννινα, κ. Φραγκίσκα Κεφαλλονίτου, με τη βοήθεια της οποίας περιηγηθήκαμε στη συνέχεια και το περίφημο κάστρο της Ναυπάκτου, με τις πέντε επάλληλες ζώνες και το μοναδικής γραφικότητας οχυρωμένο λιμανάκι.

Η Κυριακή των Βαΐων ξεκίνησε με εμβόλιμη ξενάγηση (ύστερα από πρόταση της κ. Κ. Βαμβαγιάννη και... επιμονή του οδηγού μας, κ. Θανάση) από το γράφοντα στο ναό της Παναγίως της Γαβρολίμνης, κτισμένο στο τέλος του 10ου αι. σε γαλήνιο, καταπράσινο τοπίο, με πλούσια κεραμοπλαστικά κοσμήματα στον τρούλο και επιμελημένη τοιχοποιία. Ακολούθησε η μετάβαση στο Μεσολόγγι, όπου παρακολουθήσαμε την παρέλαση, βαθύτητα εντυπωσιασμένοι και συγκινημένοι από την εμμονή των Μεσολογγιτών στην παράδοση και από τη συμμετοχή ομάδων και μουσικών συνόλων από όλη την Ελλάδα και την Κύπρο, όπως ταιριάζει σε τέτοια επέτειο. Η επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας στο Μουσείο της Βάσως Κατράκη στην πατρίδα της, το Αιτωλικό, μας υποχρέωσε να προηγηθούμε. Στο κτισμένο σε θαυμάσια θέση μουσείο, όπου φιλοξενείται εντυπωσιακός αριθμός έργων της πρωτοπόρου χαράκτριας και ζωγράφου, τύχαμε θερμής υποδοχής. Μετά την επιστροφή μας στο Μεσολόγγι περιηγηθήκαμε την Πινακοθήκη του Δήμου και το ιερότερο σημείο της πόλης, τον Κήπο των Ηρώων.

Η γνωριμία με το πλουσιότερο παρελθόν του Μεσολογγίου συμπληρώθηκε την επομένη, με την επίσκεψη σε τρία φορτωμένα με ιστορικές μνήμες οικοδομήματα: την Οικία Παλαμά και τη γειτονική Οικία Τρικούπη, όπου εκτίθενται προσωπικά αντικείμενα και τεκμήρια της ιστορίας των αντίστοιχων οικογενειών, καθώς και την Οικία Ραζηκότσια, που η τύχη θέλησε να διασωθεί και να μετατραπεί στο πρότυπο Κέντρο Λόγου και Τέχνης Διεξόδου. Σε αυτό οι εκδρομείς ξεναγήθηκαν στην έκθεση ενθυμιάτων της περιόδου της Επανάστασης, με έργα προερχόμενα από τρεις συλλογές, μεταξύ των οποίων και αυτή του μέλους μας, κ. Μιχάλη Κοτίνη. Στο δρόμο της επιστροφής απαραίτητη ήταν η επίσκεψη στο μικρό μουσείο της γέφυρας **Χαρίλαος Τρικούπης**, όπου παρουσιάζεται το ιστορικό και τα τεχνικά χαρακτηριστικά της κατασκευής του τεχνολογικού αυτού επιτεύγματος, που αποδεικνύει ότι οι ιδέες των μεγάλων πολιτικών που διέθετε στο παρελθόν η χώρα μπορούν σήμερα, αν το θελήσουμε, να πραγματοποιηθούν.

Σ.Ι.Α.

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Η τελευταία από τις συναυλίες του κύκλου των **Μουσικών Συναντήσεων** της περυσινής περιόδου, που είχε αναβληθεί για πρακτικούς λόγους, πραγματοποιήθηκε εν τέλει στις 5 Φεβρουαρίου στο αμφιθέατρο της Πειραιώς. Οι δύο μουσικοί, ο βιολονίστας Wolfgang Schröder και ο πιανίστας Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, απέδωσαν έργα των Geatano Pugnani - Fritz Kreisler, Wolfgang Amadeus Mozart, Maurice Ravel και Richard Strauss με εξαιρετική δεινότητα, υψηλή ποιότητα ήχου, ακρίβεια, ιδανικά συγκερασμένες με θέρμη, πλούτο συναισθημάτων και λεπτών αποχρώσεων, εσωτερική δύναμη.

Σ.Ι.Α.

Οι εκδρομείς στον επιβλητικό εξωτερικό χώρο της Μονής της Παναγίας της Προσιώτισσας

Ρολόι μπρούτζινο επίχρυσο με παράσταση του Λόρδου Βύρωνα που γράφει το ποίημα *Childe Harold*. Αρ. ευρ. 29718

Αργυρό, επίχρυσο, ενεπίγραφο σκεύος ίσως για την εναπόθεση του άρτου, έργο του μον. Δημ. Χατζή (1613). Βυζαντινή Συλλογή Μ.Μ., αρ. ευρ. 13970

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣ

Στις 7 και στις 8 Δεκεμβρίου 2006 διοργανώθηκαν δύο επισκέψεις σε τμήμα της μεγάλης συλλογής ιστορικών κειμηλίων και έργων τέχνης των νεώτερων χρόνων του Μουσείου. Με την πάντοτε ζωντανή, επιστημονικώς τεκμηριωμένη και με πληρότητα ξενάγηση της υπεύθυνης του Τμήματος Ζωγραφικής, Χαρακτικών και Σχεδίων, κ. Φανής-Μαρίας Τσιγκάκου, οι συμμετέχοντες μνήθηκαν στο πνεύμα του Φιλελληνισμού, που συνεπήρε την Ευρώπη κατά το 19ο αιώνα, σε συνδυασμό με τα κείμενα και τα σχέδια των περιηγητών και των ζωγράφων, τις αρχές του Ρομαντισμού και τη νοσταλγία για τα υψηλά ιδανικά της αρχαιότητας. Ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στη σημασία που είχαν οι ειδήσεις που έφταναν στην υπόλοιπη Ευρώπη κατά τη διάρκεια της Επανάστασης για τη διαμόρφωση του φιλελληνικού ρεύματος και τις ποικίλες εκφάνσεις του.

Δύο ακόμη ξεναγήσεις, στους βυζαντινούς αυτή τη φορά θησαυρούς του Μουσείου, προσέφερε στους Φίλους η επιμελήτρια του **Τμήματος Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Συλλογής**, κ. Αναστασία Δρανδάκη στις 14 και 15 Δεκεμβρίου. Οι Φίλοι ήλθαν σε επαφή με μία από τις πιο ενδιαφέρουσες ενότητες του Μουσείου, που συγκροτείται από την περίφημη συλλογή φορητών εικόνων, δείγματα μνημειακής ζωγραφικής, πρωτίστως όμως από έργα μικροτεχνίας:

λειτουργικά σκεύη της Εκκλησίας, κοσμήματα, αγγεία καθημερινής χρήσης, χαλκά και αργυρά σκεύη, μίτρες, εργαλεία, όργανα μετρήσεων, εγκόλπια, σταυρούς, εικονίδια. Μέσα από το σύνολο που παρουσιάζεται στις προθήκες διαγράφεται η πορεία της βυζαντινής τέχνης και της παραγωγής αντικειμένων καθημερινής χρήσης από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια ως το τέλος της μεταβυζαντινής περιόδου.

Σ.Ι.Α.

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Γνωριμία με το Μουσείο μας» στις 2 Μαρτίου, μια 20μελής ομάδα Φίλων επισκέφτηκε τα **Αρχαία Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής**, τα οποία βρίσκονται στο κτήριο της οδού Πειραιώς. Ξεναγηθήκαμε από την επικεφαλής της επιστημονικής Επιτροπής των Αρχαίων κ. Μαργαρίτα Σάκκα-Θηβαίου. Το τμήμα των Αρχαίων καλύπτει μέρος του α' ορόφου του κτηρίου και περιλαμβάνει ένα άνετο αναγνωστήριο με βιβλιοθήκη, τα αρχαιοστάσια και τα γραφεία των υπευθύνων. Τα έπιπλα των γραφείων είναι κυρίως προσφορές των αρχιτεκτόνων που έχουν δώσει το αρχείο τους. Ακόμη, μέρος της βιβλιοθήκης έχει συγκροτηθεί από βιβλία που επίσης έχουν προσφέρει οι δωρητές. Στην ομάδα των Φίλων επιτράπηκε η είσοδος εκεί όπου απαγορεύεται για τους ερευνητές και έτσι θαυμάσαμε σχέδια του E. Ziller (αρχείο

νεοαποκτηθέν), των Στ. Κλεάνθη, Ε. Schaubert, Δ. Πικιώνη, Κυпр. Μπίρη. Στην κατοχή του Τμήματος βρίσκονται επίσης τα αρχαία των Ν. Μητσάκη, Αλ. Νικολαΐδη, Εμμ. Κριεζή, Ι. Δεσποτόπουλου, Σ. Κυδωνιάτη και άλλων. Πολλά αρχαία έρχονται και προστίθενται στα ήδη υπάρχοντα, ο όγκος της δουλειάς αυξάνεται και η βοήθεια εθελοντών είναι επιθυμητή και αναγκαία. Η ομάδα των Φίλων ενθουσιάστηκε από τα επιτεύγματα του Μουσείου μας.

Λιονύσης Βλαχόπουλος

Η επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κηφισιάς (28 Απριλίου) συμπληρώθηκε με την υποδοχή στην **Οικία Δέλτα**, έδρα των Ιστορικών Αρχαίων του Μουσείου, η οποία εγκαινιάστηκε πανηγυρικώς στις 11 Οκτωβρίου 2006. Ο συνεργάτης των Αρχαίων, δισεγγονός της Πηνελόπης Δέλτα, κ. Αλέκος Ζάννας, ξενάγησε την ομάδα των Φίλων στο συνδεδεμένο με σημαντικά γεγονότα της ζωής της οικογένειάς Στεφ. και Πην. Δέλτα, αλλά και της ιστορίας της Ελλάδος κατά τις 4 πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα κτήριο, παρουσίασε το έργο και τις συλλογές των Ιστορικών Αρχαίων, μέσα από τις οποίες ξετυλίγεται η πορεία του ελληνισμού κατά τους τρεις τελευταίους αιώνες, καθώς και την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα έκθεση: «Η Πηνελόπη Δέλτα και ο κόσμος της», που φιλοξενείται σε αίθουσες του ισόγειου.

Σ.Ι.Α.

Η Οικία Δέλτα, έδρα των Ιστορικών Αρχαίων

Η βραδιά σε πλήρη εξέλιξη

ΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΙΤΤΑΣ

Από τις πιο... πρώιμες πίττες που δοκίμασαν ποτέ οι Φίλοι (κόπηκε μόλις την ένατη ημέρα του χρόνου!) ήταν η φετινή. Η εκδήλωση διοργανώνεται σταθερά πλέον στο λαμπρό Κυλικείο του κτηρίου της Πειραιώς και με διαρκώς αυξανόμενη συμμετοχή, φτάνοντας στα όρια πλέον του διαθέσιμου χώρου -το Δ.Σ. μελέτησε το ενδεχόμενο να... στεγαστεί ένα μέρος του αιθρίου, παρά το ότι ήμασταν στο μέσον του χειμώνα, προκειμένου να μην δυσαρεστηθούν οι Φίλοι που βρέθηκαν στη λίστα αναμονής. Περιελάμβανε βεβαίως τον ωραιότατο (και κατάφορτο!) μπουφέ του κ. Τάκη Χριστοφιλέα και των συνεργατών του, τη λαχνοφόρο αγορά με επιλεγμένα δώρα που προσέφεραν φίλοι και Φίλοι, τη μουσική συνοδεία του κ. Νίκου Ανδρουλακάκη. Ιδιαιτερότητα αυτή τη σημαδιακή για την πορεία του Σωματίου χρονιά (της επετείου των 50 χρόνων) η παρουσία των αδελφών Καραβιώτη, που γέμισαν την αίθουσα με επτανησιακές μελωδίες, καθώς και η αναγγελία (εν όψει της επίσημης παρουσίας στη μεγάλη εκδήλωση της 4ης Ιουνίου) από την Πρόεδρο, κ. Λ. Χατζηπέτρου, της προσφοράς προς το Μουσείο των τεσσάρων αντικειμένων για τον εμπλουτισμό της Λαογραφικής Συλλογής και της μεγάλης οικονομικής ενίσχυσης για την αξιοποίηση των αποθηκευτικών χώρων της Πειραιώς.

Σ.Ι.Α.

Το Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2007-2008

Πρόεδρος:	Λένα Χατζηπέτρου
Α' Αντιπρόεδρος:	Διονύσης Βλαχόπουλος
Β' Αντιπρόεδρος:	Πάνος Μανιάς
Γεν. Γραμματέυς:	Ανθή Βαλσαμάκη
Ταμίας:	Απόστολος Βερβέρογλου
Μέλη:	Κατερίνα Αγραφιώτη Αρτεμης Σκουμπορδή Αλέξανδρος Τομπάζης Ρωξάνη Τσιμπιροπούλου

Αναπληρωματικά μέλη: Μάρω Αλεξάκη, Μιχάλης Κοτίνης.

Επιτροπή Υποψηφιοτήτων: Γιώργος Βορλόου, Μαρένα Γεωργιάδη, Καίτη Κόντου.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Το Φεβρουάριο, καθιερωμένο εδώ και χρόνια μήνα διαλέξεων, πραγματοποιήθηκαν με μεγάλη συμμετοχή τέσσερις ομιλίες με ποικίλα θέματα: την 1η του μηνός η αναπληρώτρια καθηγήτρια του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, κ. Ευαγγελία Γεωργιτισογιάννη, μίλησε για **τον Παναγή Χαροκόπο και την Οικία Μπενάκη**. Παρουσιάστηκε με πληρότητα το πολυσχιδές έργο και η γενναιόδωρη και πολύπλευρη προσφορά του εθνικού αυτού ευεργέτη τόσο στη Ρουμανία όσο και στην Ελλάδα. Ακόμη, εκτέθηκαν τα πορίσματα της έρευνας της ομιλήτριας για την προϊστορία του κεντρικού -σήμερα- κτηρίου του Μουσείου, από την οικοδόμησή του και την αγορά του από τον Π. Χαροκόπο ως τη μετατροπή του σε οικία του Εμμανουήλ Μπενάκη.

Στις 15 Φεβρουαρίου ο αρχαιολόγος της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων, κ. Γιώργος Κουτσουφλάκης, συνόψισε τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει από τις **Ενάλιες αρχαιολογικές έρευνες στο Νότιο Ευβοϊκό** κατά τα τελευταία 80 χρόνια, με έμφαση στα πορίσματα της υποβρύχιας έρευνας που διενεργήθηκε το 2006 από το Ινστιτούτο Εναλίων Αρχαιοτήτων σε συνεργασία με την Ε.Ε.Α.

Πέντε ημέρες αργότερα ο υπογράφων ανέλυσε τα επί μέρους στοιχεία του **εσωτερικού διακόσμου της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως**, μνημείου του οποίου είναι περισσότερο γνωστή η αρχιτεκτονική, η ιστορία, ή οι συμβολισμοί, όχι όμως τα μέσα διακόσμησης του εσωτερικού: γλυπτά, ψηφιδωτά, ορθομαρμαρώσεις, μαρμαροθετήματα, δάπεδα, μεταλλικά στοιχεία, που είτε μαρτυρούνται από τις πηγές είτε σώζονται ακόμη κατά χώραν.

Κιονόκρανο της κεντρικής κιονοστοιχίας του ισογείου με μονόγραμμα της Θεοδώρας

Στον ίδιο χώρο, του αιθρίου του Μουσείου, η ερευνήτρια αρχαιολογικού υφάσματος κ. Γιούλη Σπαντιδάκη εντύπωσε τους παρόντες στις 27 του μηνός με την παρουσίαση του θέματος: **Ελληνικό αρχαιολογικό ύφασμα: μία πραγματικότητα**. Σε αντίθεση με την κυρίαρχουσα εντύπωση ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει διαθέσιμο υλικό αυτής της κατηγορίας, τα πολυάριθμα δείγματα που εκτέθηκαν (από ευρήματα ανασκαφών), βεβαιώνουν ότι και το αρχαιολογικό ύφασμα υφίσταται και ο όγκος των πληροφοριών που εξάγεται από αυτό είναι ανεξάρτητος του -συνήθως μικρού- μεγέθους του.

Σ.Ι.Α.

Κεντημένο λιοντάρι (μήκ.: 1εκ.), μέρος του διακόσμου υφάσματος του 5ου αι. π.Χ., από λαθροανασκαφή στο Κορωπί. Αγοράστηκε το 1953 από το Victoria & Albert του Λονδίνου

FOR OUR FOREIGN FRIENDS

TRIBUTE TO THE *FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM*

On the occasion of the 50th Anniversary of the founding of the Friends of the Benaki Museum in 1957, this special issue features the society's history, activities and achievements over the past five decades.

BEGINNINGS

The Society of Friends was founded in 1957, a few months after the death of the founder of the museum, Antonis Benakis, and was modeled on similar institutions abroad (mainly in France and England). Its creation was envisaged and realized by Virginia Zanna and Anastasis Kanellopoulos, with the aim of offering both moral and practical support to the museum in its work.

MEMBERS

There were a mere 32 founding members. Once it had been legally recognized by the authorities, invitations were sent to prominent Athenian personalities asking them if they wished to join the new society. By the end of 1957, there were more than 130 members. In its first decade the number had more than doubled to 292, while today it approaches 1,600. Five honorary members were named at the first meeting. Today just 9 people have this particular honor.

THE BOARD

Since 1957, more than 85 people have served on the board of directors, offering every kind of help to the society and the museum. Initially, the secretary of the museum M. Apostolopoulou took on the duties of general secretary (1958-1983). Since 1992 this position has been held by Mrs M. Tsaldari. The society was housed at first in the museum's main building, from where it was moved in 1992 due to the renovation and extension of the museum. It has been at its present location since 2000.

THE *FRIENDS* AND THE MUSEUM

The Friends have been supporting the museum in every conceivable way since its inception: by providing financial support for various departments of the museum to pay for experts to collaborate with the museum or for the purchase of materials and equipment, by enriching the museum's collections by buying works of art and archives which are then donated to the museum, by promoting its work through the pages of the newsletter and through voluntary work in various departments of the museum. In addition, the setting up of the first museum gift shop in Greece was thanks to the Friends. They also made a significant contribution to the establishment of the I.T. department, by donating the museum's first computer.

THE *FRIENDS* AND OTHER ORGANISATIONS

The work of the Friends is not limited to the museum itself. For instance the society was the first Society of Friends in Greece to become a member of F.M.A.M (the World Federation of the Friends of Museums) and it played an instrumental role in the foundation of the Greek Federation of Friends. Furthermore, it

offers a variety of help to intellectual and cultural institutions both in Greece and abroad.

PUBLICATIONS

The Friend's publishing activity started early, with the first proposal for such a project submitted in 1961. In 1965 publication began with a series of 8 small guides to the collections of the museum. These were followed by pamphlets, short publications of handy guides or connected to various events, and above all this newsletter, which, with the exception of a few months absence, has been published continuously for the past 23 years.

EVENTS

Following the first short tour of the historical section of the Museum in 1958, there have been innumerable lectures, tours of private collections, tours of museums in Athens and further afield, day excursions and longer trips in Greece and abroad, allowing the Friends to become acquainted with a representative sample of other cultures. A further aim is to bring members together socially, through high quality concerts, events featuring the music, dance and cuisine of various regions, and, of course the annual New Year pita-cutting.

DRAWING COMPETITION

Among the innovations the Friends introduced into the life of the museums in this country is the drawing competition for elementary and junior high school students, on themes inspired by museum exhibits. This was the suggestion of the then Vice President, Virginia Zanna in 1960. In total 15 competitions were held from 1961 until 1977.

FRIENDS' ACTIVITIES

The programme for the first six months of 2007 included many events: visits to the Ilias Lalaounis Jewellery Museum and the ethnic jewellery collection of Lila Moussi, to the new "Ethniki Asfalistiki" building, the work of the famous architect Mario Botta in collaboration with Morpho Papanikolaou and Rena Sakellaridou, to the Eugenidou Foundation and the digital show "Genesis and Cataclysm" at the Planetarium, to the "Palataki" (an example of the architecture of a 19th century city resident's country dwelling), to the extremely well-organized Diomedis Botanical Gardens, and to the Kifissia Archaeological Collection. In addition there were trips to Schimatari and Orhomenos, to the area around Megara and Perahora, to Nemea, to Epidavros, to Eurytania, to Nafpaktos and Messolonghi, tours of four sections of the Benaki Museum, a concert of works for violin and piano, and the customary New Year's pita-cutting. Lastly, there were four lectures with the following titles: "Panagis Harokpos and the Benaki residence", "Underwater Archaeological Research in the Southern Euboean Gulf", "The Interior Décor of St. Sophia, Constantinople", "Greek Archaeological Fabric: A reality."

THIS SPECIAL ISSUE IS SPONSORED BY:

NATIONAL BANK
OF GREECE

Summary: S.I.A. Translation: Tracy Huntingford

Οπωροπωλείον «Ο Απόλλων» (1939). Λάδι σε καμβά, 55x46 εκ.
Εθνική Πινακοθήκη και μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

12 Δεκεμβρίου 2006 – 20 Ιανουαρίου 2007
Πάνος Ηλιόπουλος: Η περιπέτεια της ζωής
ή η ποίηση της φωτογραφίας

12 Μαρτίου – 15 Απριλίου
Αφιέρωμα στο συνθέτη
Γιώργο Σισιλιάνο

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

22 Νοεμβρίου 2006 – 21 Ιανουαρίου 2007
Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας.
Ο Απολλώνιος – ο Διονυσιακός

1 Δεκεμβρίου 2006 – 4 Φεβρουαρίου 2007
Η οικιστική του Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη
και η αρχιτεκτονική της εντοπίας

1 Φεβρουαρίου – 11 Μαρτίου
Κώστας Πανιάρας
50 Χρόνια Ζωγραφική

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή,
Σάββατο: 9:00-17:00, Πέμπτη: 9:00-24:00,
Κυριακή: 9:00-15:00
Τηλ. κέντρο: 210-36 71 000,
Fax: 210-36 71 063

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00-15:00
Τηλ.: 210-36 21 027 – 029,
Fax: 210-36 42 216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Εμμανουήλ Μπενάκη 38 και
Στεφάνου Δέλτα, Κηφισιά
Δευτέρα – Παρασκευή: 10:00-14:00
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-80 79 878, Fax: 210-62 06 700

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα
Δευτέρα-Παρασκευή: 9:00-15:00
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-72 11 033, Fax: 210-72 28 465

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Πειραιώς 138, Αθήνα
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-34 53 338
E-mail: DCNA@benaki.gr

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138

Πειραιώς 138, Αθήνα
Τετάρτη-Πέμπτη-Κυριακή: 10:00-18:00
Παρασκευή-Σάββατο: 10:00-22:00
Τηλ.: 210-34 53 338

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Διπύλου 12 και Αγίων Ασωμάτων 22
Τρίτη, Πέμπτη - Κυριακή: 9:00-15:00
Τετάρτη: 9:00-21:00. Τηλ.: 210-32 25 550

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ Ν. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ-ΓΚΙΚΑ

Δευτέρα-Παρασκευή: 10:00-14:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)